

**Generalistiopiskelijoiden ura- ja työllistymispääomien
kehittymisen tukeminen suomalaisten yliopistojen
uraohjauksessa**

Maiju Närepalo & Eveliina Piira

Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma

Kevätlukukausi 2023

Opettajankoulutuslaitos

Ohjausalan koulutus

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Närevalo, Maiju & Piira, Eveliina. 2023. Generalistiopiskelijoiden ura- ja työllistymispääomien kehittymisen tukeminen suomalaisten yliopistojen uraohjauksessa. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. 70 sivua.

Postmodernin yhteiskunnan odotukset ja työelämän muutossuunnat luovat yksilöille painetta ja epävarmuuden tunnetta jo yliopisto-opintojen aikana. Ilmiö haastaa uraohjauksen asiantuntijoita tukemaan erityisesti generalistiopiskelijoita urasuunnittelussa. Tässä pro gradussa selvitettiin, kuinka yliopistojen uraohjauksen asiantuntijat tukevat opiskelijoiden ura- ja työllistymispääomien kehittymistä yliopisto-opintojen aikana. Lisäksi selvitettiin generalistiopiskelijoiden uraohjaukselle ominaisia piirteitä ja kartoitettiin, millaisena uraohjauksen toteuttamisen kokonaisuus yliopistoissa näyttäytyy.

Tutkimukseen osallistui kuusi uraohjauksen asiantuntijaa neljästä suomalaisesta yliopistosta. Tutkimus oli luonteeltaan laadullinen korostaen tiedon sosiokonstruktivistista rakentumista. Aineisto kerättiin haastatteluin ja sen analyysissä käytettiin teemoittelevaa sisällönanalyysia. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen osalta sisällönanalyysia sovellettiin aineiston ja Michael Tomlinsonin (2017) pääomamallin vuoropuheluna, toisen ja kolmannen tutkimuskysymyksen lähestymistavan ollessa aineistolähtöinen.

Uraohjauksen asiantuntijat tukevat opiskelijoiden inhimillistä, sosiaalista, kulttuurista, psykologista ja identiteettipääomaa monin eri uraohjauksen keinoin. Uraohjausta toteutetaan niin suorassa vuorovaikutuksessa opiskelijoihin kuin välillisesti yhteistyössä eri toimijoihin. Generalistien uraohjauksessa ominaisena näyttäytyvät itsensä ja alansa määrittely, valintojen tekemisen keskeisyys, uramahdollisuuksien laaja-alaisuus sekä uraohjauksen tarpeellisuus. Tutkimus täydensi aiempia tutkimuksia laajentaen teoriaa sekä tuoden konkreettisia käytännön näkökulmia uraohjauksen toteuttamiseen ja kehittämiseen erityisesti generalistiopiskelijat huomioiden.

Avainsanat: generalistiopiskelija, uraohjaus, yliopisto, ura- ja työllistymispääomat, pääomamalli

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	URAOHJAUS KORKEAKOULUKENTÄLLÄ SUOMESSA	5
	2.1 Ohjauksen määrittelyä	5
	2.2 Uraohjaus korkeakouluissa	7
	2.3 Tutkimuksia ja hankkeita korkeakouluopiskelijoiden uraohjauksesta	11
3	GENERALISTIOPISEKELIJOIDEN URA- JA TYÖLLISTYMISPÄÄOMAT	14
	3.1 Generalistien työllistyvyys	14
	3.2 Ura- ja työllistymispääomat Tomlinsonin teorian mukaan.....	16
4	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	25
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	27
	5.1 Laadullinen tutkimus ja sosiokonstruktivistinen lähestymistapa	27
	5.2 Tutkimukseen osallistujat	29
	5.3 Aineistonkeruumenetelmänä haastattelu	31
	5.4 Haastatteluaineiston analyysi	35
	5.5 Eettiset ratkaisut.....	38
6	TULOKSET	40
	6.1 Pääomien kehittymisen tukeminen uraohjauksessa.....	40
	6.1.1 Inhimillinen pääoma	40
	6.1.2 Sosiaalinen pääoma.....	42
	6.1.3 Kulttuurinen pääoma	43
	6.1.4 Identiteettipääoma	45
	6.1.5 Psykologinen pääoma.....	46

6.1.6	Pääomia yhdistävät teemat.....	48
6.2	Uraohjauksen toteutustavat ja suhde pääomiin.....	50
6.3	Generalistiopiskelijoiden uraohjauksen ominaispiirteet	54
7	POHDINTA.....	57
7.1	Tulosten tarkastelu aiemman tutkimuksen valossa	57
7.2	Luotettavuuden arviointi.....	65
7.3	Jatkotutkimusehdotukset.....	69
	LÄHTEET	71
	LIITTEET.....	80

1 JOHDANTO

Käsitykset urasta ovat muuttuneet talouden, teknologian ja kulttuuristen muutosten keskellä (esim. Onnismaa, 2004). Useiden tutkimusten mukaan vanha uraideologia näkee uran yksilöllisenä saavutuksena, jossa henkilön ominaisuudet määrittelevät onnistumisia ja epäonnistumisia. Ihminen ja hänen arvokkuutensa määrittyy tässä ideologiassa hänen tekemänsä palkkatyön mukaan. Uravallinnat nähdään muusta elämästä erillisenä alueena, jolloin ympäristön ja henkilön välistä vuorovaikutusta ei tunnisteta. (Richardson, 2000; Onnismaa, 2004; Onnismaa, 2003.) Kiviranta (2012) sekä Ojala ja Isopahkala-Bouret (2022) täydentävät perinteisen urakäsityksen korostavan työsuhteiden pysyvyyttä, työtehtävien jatkumoa, hierarkkisuutta sekä yksilöiden selkeitä urasuunnitelmia ja asteittaista ammatillista kehittymistä.

Lineaarinen elämänkulun malli on rikkoutunut sekä koulutuksen että työelämän osalta haastaen perinteistä urakäsitystä. Postmodernin yhteiskunnan trendit kuten globalisaatio, teknologiakehitys, yksilöllistyminen sekä epävarmempi, sirpaleisempi elämänkulku muuntavat työuran muotoja sekä merkityksiä ja vaikeuttavat koulutuksesta työelämään siirtymistä. (Herranen & Penttinen, 2008; Walther, 2006.) Toisaalta tällaista työuriin liittyvää muutoksen diskurssia kohtaan on esitetty myös kritiikkiä. Vaikka ihmisten henkilökohtainen kokemus työelämän epävarmuudesta on värittänyt huolella, eivät työsuhteet keskimäärin ole Pyöriän (2020) tutkimustiedon mukaan muuttuneet epävakammiksi.

Postmodernin yhteiskunnan trendit näkyvät yliopisto-opiskelussa ja akateemisesti koulutettujen työurissa (Lairio, Penttinen & Penttilä, 2007). Penttisen (2021) mukaan työelämän epävarmuus, työllistymisen haasteet, työurien katkonaisuus sekä koulutuksen ja ammattien välisen suhteen hämärtyminen heijastuvat korkeakouluopiskelijoiden uranäkymiin. Generalistialoilla tutkinnot eivät kytkeydy professioalojen tavoin tiettyihin ammatteihin. Generalisteilla viitataan

yleisen jaottelun mukaan akateemisen koulutuksen suorittaneisiin, joiden koulutus tarjoaa yleisiä työelämävalmiuksia ammattipätevyyden antavan profession sijaan. (Rouhelo, 2008.) Erikssonin ja Mikkosen (2003) mukaan työelämään sijoittuminen voi aiheuttaa generalistiopiskelijoille ahdistumista, sillä työelämän odotukset opiskelijoiden valmiuksien suhteen ovat kasvaneet työelämän monimuotoistumisen myötä.

Richardson (2000) luonnehtii uutta urakäsitystä kyvyksi vastata palkallisen ja palkattoman työn tarpeisiin ja vaatimuksiin. Uraa ei enää valita, vaan sitä värittää valintojen ja siirtymien jatkumo läpi elämänkulun (Vuorinen & Virolainen, 2017). Tämä vaatii opiskelijalta elinikäistä oppimista ja itsensä kehittämistä, jotta hän pystyy luomaan uransa itse. Eriksson ja Mikkonen (2003) korostavat työllistymisen edellyttävän opiskelijalta opintojen aikaista urasuunnittelua ja orientoitumista työelämään. Generalistiopiskelijoilla uraan liittyvien vaihtoehtojen ja mahdollisuuksien ollessa moninaisia, tarvitsevat he oletettavasti tukea valinta- ja siirtymätilanteissa. Wattsin (2000) kuvaus urasta koko elämän läpi jatkuvana päätösten sarjana tiivistää osuvasti uuden urakäsityksen luonteen.

Julkunen (2003) tuo työelämään sijoittumiseen liittyvään keskusteluun kiinnostavan näkökulman kilpailuyhteiskunnan vaatimuksista. Työmarkkinoista on muodostunut itsensä, osaamisensa, pätevyksiensä, potentiaalinsa, minänsä sekä kehonsa esittämisen ja muokkaamisen näyttämö (Julkunen, 2003). Vaatimuslista vaikuttaa melko pitkältä, mikä näkyy uuden urakäsityksen saamassa kritiikissä. Richardson (2000) kyseenalaistaa hyvinvoinnista huolehtimisen ja sopeutumistaakaan jättämistä yksilön harteille, joka joutuu jo valmiiksi painimaan psykologisten resurssien ja itsetunnon kysymysten kanssa. Sopeutumistaakalla hänen voidaan tulkita viittaavan yksilön kykyyn mukautua postmodernin yhteiskunnan elämänrytmiin. Urakäsityksen muutokset ja opiskelun yksilöllistymisen korostavat opiskelijoiden monitahoista tukemista ja eheää, myös hyvinvoinnin huomioivaa ohjauskokonaisuutta korkeakouluyhteisöissä.

Vehviläisen (2014) mukaan korkeakoulun sisällä ohjaus saattaa kytkeytyä osaksi usean eri tahon johtamaa prosessia, jolloin opiskelijan voi olla vaikea hahmottaa ohjaustarpeensa mukaista palveluntarjoajaa. Tätä pro gradua varten

tehty pohjatyö suomaisten yliopistojen verkkosivujen avulla sekä keskustelu erään yliopistojen uraohjausta kattavasti tuntevan asiantuntijan kanssa osoittaa, että uraohjauksen osalta tilanne on sama. Kurrin (2006) visio ohjausprosessin laadun kehittämistä paikallistuu yhteisen näkemyksen luomiseen ohjausjärjestelmän sisällöstä ja eri toimijoiden vastuusta, työnjaosta ja yhteistyöstä. Hän alleviivaa ohjauksen laadun merkittävyyttä opintojen sujuvuutta edistävänä tekijänä (Kurri, 2006). Laadun näkökulmasta on myös huomionarvoista, että yliopistoissa toimivien opinto- ja uraohjaajien koulutustausta on heterogeeninen, eivätkä kaikki ole suorittaneet ohjauskoulutusta (Valtioneuvosto 2020: Elinikäisen ohjauksen strategia 2020–2023). Toisaalta Penttinen ja Falck (2007) näkevät myöskin yhtenä ohjauksen ongelmana sen, etteivät yliopisto-opiskelijat hakeudu ohjaukseen.

Urakäsityksen muutos ja postmodernin kilpailuyhteiskunnan trendit yksilöllisyyden korostamisen sekä työelämän epävarmuuden näkökulmista tekevät tärkeäksi tutkia, kuinka yliopistojen uraohjauksen asiantuntijat tukevat työssään sellaista opiskelijoiden ura- ja työllistymisvalmiuksien kehittymistä, joiden opinnot eivät suoraan anna pätevyyttä tietyssä ammatissa toimimiseen. Tästä näkökulmasta tehtyä aiempaa tutkimusta on hyvin vähän. Penttilän (2009) tutkimuksessa eritellään uraohjauksen asiantuntijahaastatteluista ilmenneitä ohjauksen keinoja ja ratkaisuja yliopisto-opiskelijoiden työllistymistä ja työelämää koskeviin kysymyksiin. Tutkimuksen pääpaino on kuitenkin opiskelijoiden näkemyksissä työelämään orientoitumista tukevista tekijöistä (Penttilä, 2009). Generalistien uraohjaustarpeita on tutkittu myös esimerkiksi Jyväskylän yliopiston Onko hoppu? -kehittämistutkimuksessa (Rantanen, 2018). Katsaus aikaisempiin tutkimuksiin osoittaa, että tutkimukselle, joka tuo uraohjaajien itsensä äänen kuuluviin opiskelijoiden uraan ja työelämään liittyvässä ohjaustyössä, on paikkansa.

Tämä pro gradu -tutkielma pyrkii selvittämään sitä, kuinka generalistialojen opiskelijoita suomalaisissa yliopistoissa uraohjataan. Tutkimuksessa sovelletaan Michael Tomlinsonin (2017) kehittämää pääomamallia (ks. Luku 3.2). Malli antaa uraohjaajille muutamia esimerkkejä siitä, mitä he voivat tehdä tukeakseen

korkeakouluopiskelijoiden ura- ja työllistymispääomien kehittymistä viiden eri pääoman (inhimillinen, sosiaalinen, kulttuurinen, identiteetti ja psykologinen) raameissa. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on laajentaa ja konkretisoida pääomamallia ja pyrkiä saamaan lisää tietoa siitä, miten uraohjaajat käytännössä opiskelijoiden pääomien kehittymistä tukevat. Pääomilla viitataan yliopisto-opintojen aikana kehittyviin uraan ja työllistymiseen liittyviin erilaisiin valmiuksiin ja resursseihin (Tomlinson, 2017; Tomlinson ym., 2017).

Tutkimuksen tavoitteena on myös rakentaa kuvaa uraohjauksen toteuttamisen kokonaisuudesta ja monimuotoisuudesta yliopistokentällä. Koska ohjauksen kokonaisuus ja oman tarpeen mukainen palveluntarjoaja saattaa yliopisto-opiskelijoille näyttäytyä hankalana (ks. Vehviläinen, 2014), pyrkii tämä pro gradu -tutkimus selkeyttämään asiaa uraohjauksen osalta. Tutkimuksen tarkoituksena on lisätä ymmärrystä generalistiopiskelijoiden uraohjaukselle ominaisista tekijöistä. Sen lisäksi, että tutkimuksella pyritään tuottamaan yliopisto-opiskelijoille, erityisesti generalisteille, lisää tietoa yliopistojen uraohjauksesta, tarjoaa se työkaluja uraohjauksen kehittämiseen ja hyvien käytänteiden jakamiseen yliopistojen sisällä ja niiden välillä. Nykypäivän työelämän tuottamat paineet kilpailun, odotusten, epävarmuuden sekä yksilöllisyyden ihanteen suhteen ulottuvat jo opiskeluaikaan, mikä rakentaa tälle pro gradu -tutkimukselle kehystä.

2 URAOHJAUS KORKEAKOULUKENTÄLLÄ SUOMESSA

2.1 Ohjauksen määrittelyä

Ohjauksen toimintakenttä on laaja, moniulotteinen ja hankalasti määriteltävissä. Ohjausta ja ohjausosaamista tarvitaan lukuisissa toimintaympäristöissä ja tehtäväkuvissa niin oppilaitoksissa kuin niiden ulkopuolellakin esimerkiksi terveydenhuollon, työllisyydenhoidon ja sosiaalityön kentillä. Oppilaitoskontekstin sisällä laki antaa erilaiset suuntaviivat ohjauksen toteuttamiseen perus-, toisella ja korkea-asteella. Perusopetuslaki (1998/628 § 11), lukiolaki (2018/714 § 25) ja laki ammatillisesta koulutuksesta (2017/ § 61) antavat jäsennellymmät suuntaviivat ohjauksen toteuttamiseen kuin yliopistolaki (2009/558 § 40) ja ammattikorkeakoululaki (2014/932 § 14), joissa ohjauksen järjestämisellä tavoitellaan ensisijaisesti tutkintojen tavoitteellisten suoritusaikojen täyttymistä.

Eri oppiasteet muodostavat ohjauksen kannalta tietyn institutionaalisen työskentelykentän ja prosessit, jolloin ohjaukseen sisältyy erilaisia intressejä, rooleja ja tehtäviä instituutiosta riippuen (ks. Vehviläinen, 2014). Instituutio vaikuttaa ohjauksen taustalla riippumatta siitä, kuinka tietoinen ohjaaja itse tästä on. Peavyn (2021) mukaan ihminen kulkee monen tällaisen institutionaalisen kontekstin kautta elämänsä aikana ympäristön vaikuttaessa ja rajoittaessa kulkijaa monin tavoin. Koska laki ei määritä korkeakouluohjaukselle suuntaviivoja, on perusteltua hankkia tutkimustietoa siitä, millaisena ohjaus ja tässä tutkimuksessa erityisesti uraohjaus suomalaisissa yliopistoinstituutioissa näyttäytyy. Kun ohjaus yksilön ja instituution edustajan välillä onnistuu, auttaa tämä kohtaaminen yksilöä tietoisten ja perusteltujen koulutus- ja uravalintojen löytämisessä tukien myös instituution tarpeita (Vehviläinen, 2014). Tällaisena instituution tarpeena voidaan yliopistoissa nähdä esimerkiksi opiskelijan valmistuminen tai työllistyminen.

Vehviläinen (2014) määrittelee ohjauksen sosiaalisesti käytännöksi ja yhteistoiminnaksi, jolla vahvistetaan ohjattavan toimijuutta tukemalla tämän ongelmanratkaisu-, kasvu-, oppimis- ja työprosesseja. Prosessilla Vehviläinen tarkoittaa tavoitetta kohti suuntaavaa vuorovaikutuksessa tapahtuvaa toimintaa, joka etenee vaiheittain, jolla on kehityskaari ja joka pitää sisällään tilanteiden välistä jatkumoa ja erilaisia vaiheita. Hän tarkastelee ohjausta kolmen toimijatason kautta, joiksi määritellään yksilö, ryhmä sekä erilaiset yhteisöt ja organisaatiot. (Vehviläinen, 2014.) Myös Vuorinen ja Sampson (2002) kuvaavat ohjausta kehämäisenä prosessina, jossa kartoitetaan eri vaihtoehtoja sekä suunnitellaan ja arvioidaan toimintaa yhdessä ohjaajan kanssa.

Vehviläinen (2014) lähestyy ohjausprosesseja ohjauksen orientaatioiden kautta. Orientaatioilla hän jäsentää sitä, mitä prosessissa pyritään saavuttamaan ja millaisen toiminnan avulla tavoitetta tai tavoitteita lähestytään. Kannatteleva orientaatio korostaa ohjaajan taitoa käsitellä tunnepitoisia asioita kuuntelun ja hyväksyvän läsnäolon kautta. Myös haastavat teemat ja tunteet saavat olla ohjaustilanteessa läsnä ja niitä pyritään tarkkailemaan hyväksyvästi. (Vehviläinen, 2014.) Tutkivassa orientaatioissa ohjaaja lähestyy käsiteltävää asiaa kysymysten, kuuntelun, tulkitsemisen ja vuorovaikutuksessa rakennettavien merkitysten kautta. Tätä orientaatiota raamittaa konstruktivistisuus, joka korostaa sosiaalisen todellisuuden rakentumista kielen, kulttuurin ja yksilön tulkintojen välityksellä. (Vehviläinen, 2014.) Kolmatta ohjauksen orientaationa Vehviläinen tarkastelee ongelmanratkaisun näkökulmasta. Neuvonta, ratkaisukeskeinen ohjausote sekä ohjattavan auttaminen sen tunnistamisessa, mihin hän voi vaikuttaa, luonnehtivat ongelmanratkaisuorientaation ydintä. (Vehviläinen, 2014.)

Peavy (2021) tulkitsee ohjauksen laajemmin elämänsuunnittelun menetelmäksi. Yhden elämän osa-alueen ongelmaan kytkeytyy muutkin elämänalueet, jolloin ohjaus tulisi nähdä holistisena toimintana. Peavyn kehittämässä sosiodynaamisessa ohjauksessa on kyse henkilökohtaisten merkityksellisten projektien konstruoimisesta ja joustavan, mutta vakaan identiteetin muodostamisesta sosiaalisen elämän muutoksissa. (Peavy, 2021.) Myös Watts ja Van Esbroeck (2000) näkevät ohjauksen laaja-alaisesta näkökulmasta. Heidän kehittämänsä holistinen

opiskelijakeskeinen ohjausmalli ottaa huomioon ohjauksen eri osa-alueet, joita ovat persoonallisen kasvun ja kehityksen tukeminen, oppimisen ja opiskelun ohjaus, uranvalinnan ohjaus sekä näiden keskinäiset suhteet. Lairio ja Puukari (2002) ovat puolestaan soveltaneet mallia suomalaisen yliopiston ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittämiseksi sekä ohjaustoiminnan jäsentämisessä.

Tämän pro gradun kannalta on kiinnostavaa, kuinka holistisen ja elämän suunnittelun kattavan näkökulman uraohjauksen asiantuntijat työssään ottavat tai jättävät ottamatta. Uraohjaus on useassa suomalaisessa yliopistossa tiedekunnista erillään oleva ohjauspalvelu, mutta opiskelijoiden kysymykset voivat kuitenkin olla monitahoisia. Lairio ja Puukari (2002) toteavatkin, että opiskelijan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen ja ohjauksen holistisuus vaativat ohjausasiiantuntijoilta toimivia verkostoja ja yhteistyösuhteita. Soinin ja Pyhällön (2012) mukaan yliopistoissa tapahtuva ohjaus kytkeytyy useisiin konteksteihin, joita ovat muun muassa opiskelijavalinnat, opiskelun kokonaissuunnittelu, rekrytointi, oppimisen ohjaus sekä työelämään suuntautuminen. Tässä tutkimuksessa näistä konteksteista keskiöön nousee työelämään suuntautunut ohjaus, josta puhutaan uraohjauksena.

2.2 Uraohjaus korkeakouluissa

ELGPN:n (European Lifelong Guidance Policy Network) (2014) määritelmässä uraohjaus kuvataan ohjaajan ja opiskelijan tai ryhmän välisenä vuorovaikutusprosessina, joka pyrkii tukemaan merkityksellisten työelämään liittyvien suuntien ja siirtymien ottamista. Uraohjauksen tavoitteena on määritelmän mukaan tukea yksilön itsetuntemuksen kehittymistä ja vahvistaa resilienssiä sopeutua työelämän muutoksiin (ELGPN, 2014). Lairio, Penttinen ja Penttilä (2007) puolestaan tarkastelevat yliopistojen uraohjausta toimintana, jossa keskeistä on ennakkoiva opiskelun, henkilökohtaisen kehityksen ja uravalinnan ohjaus. Molemmissa määritelmässä uraohjaus näyttäytyy tulevaisuuteen suuntaavana toimintana, jossa vuorovaikutuksen kautta käsitellään elämänuraan liittyviä merkityksellisiä valintoja ja suunnanottoja vahvistaen samalla yksilön itsetuntemusta.

Työelämään suuntautuminen voidaan nähdä jo opintojen aikana kehittyvänä ominaisuutena (Penttilä, 2009). Uraohjaukseen liittykin tässä pro gradu -tutkimuksessa läheisesti työelämäorientaation käsite, jolla Penttisen ja kollegojen mukaan luodaan jäsennyksiä ja kuvataan opiskelijan opintojen aikana rakentuvaa työelämäsuhdetta (Penttinen, Skaniakos, Lairio & Ukkonen, 2011). Työelämäorientaatio pohjautuu ihmisen ja tämän identiteetin käsittelyyn, tulevaisuuden suunnitelmiin sekä vaihtoehtoihin liittyviin kysymyksiin. Keskeisenä ovat opiskelun aikana tehtävät valinnat ja niiden vaikutus työelämään sijoittumisessa ja koko työuran muotoutumisessa. Työllistyvyyttä edistävä työelämäorientaatio pohjautuu myös asiantuntijuuden kehittämiseen, suunnittelun oppimiseen ja tavoitteelliseen oman työuran visiointiin. (Penttinen, Itkonen, Antikainen, Vallius-Leinonen, Kosonen & Lerkkanen, 2020.) Sitä ei Penttisen ja kollegojen (2011) mukaan voi nähdä erillisenä opinnoista, vaan se kytkeytyy niihin erilaisina osaamisina, tietoina, asenteina ja valmiuksina.

Penttilä (2009) on tutkinut yliopisto-opintoihin sisältyviä tekijöitä, jotka tukevat työelämäorientaation kehittymistä. Tärkeimpinä tällaisina tekijöinä hän on analyysissään tunnistanut opintojen aikaisen harjoittelun, valinnaisaineet sekä työelämään orientoivat opinnot räätälöidyistä teemoista. Tärkeitä niistä tutkimuksen mukaan tekee niiden käytännönläheisyys muun muassa teorian ja käytännön vuoropuhelun mahdollistamisen kautta. (Penttilä, 2009.) Uraohjauskeinot opiskelijoita pohdituttaviin sekä käytännönläheisiin että abstraktimpiin kysymyksiin Penttilä (2009) jakaa Mannisen ja Luukanteleen (2002) muodostamiin työelämäorientaation jäsennyksiin, eli tietoon, kokemukseen ja asenteeseen (ks. Kuvio 1). Voidaan tulkita, että työelämäorientaation näkökulma liittyy keskeisesti Tomlinsonin (2017) kehittämään korkeakoulutetun pääomamalliin, joka avataan tarkemmin seuraavassa pääluvussa.

ohjaaminen omien urakysymysten reflektoinnin äärelle nousevat uraohjauksessa merkittäviksi (Penttinen ym., 2020). Lairion, Penttisen & Penttilän (2007) mukaan yliopisto-opiskelijat tarvitsevat ohjausta urasuunnitteluun ja identiteettinsä työstämiseen. Uraohjauksella ja urasuunnittelun tukemisella voidaan luoda jäsenyneempiä ajatuksia tulevasta työurasta ja ymmärrystä niiden rakentumisesta sekä kehittää syvällisempää tietämystä ja ymmärrystä työmarkkinoiden tarjoamista mahdollisuuksista (Lairio ym., 2007; Penttinen ym., 2020). Ohjauksen puute yliopisto-opiskelun siirtymätilanteissa voi ilmetä opintojen pitkittymisenä tai keskeytymisenä, väärinä valintoina, sijoittumisena koulutusta vastaamattomiin työtehtäviin tai työttömyytenä (Lairio ym., 2007). Generalistialojen opiskelijoilla, jotka saavat tutkinnosta yleisiä työelämävalmiuksia spesifin ammattipätevyyden sijaan, on uraohjauksen tarve erityisen keskeinen (ks. Juutilainen, Lahtela, Aura, Mäkelä, Rantanen, Nikander & Hannula, 2021, s. 31).

Uraohjaus nähdään tässä pro gradu -tutkimuksessa tulevaisuuteen suuntaavana ja vuorovaikutuksessa tapahtuvana toimintana. Keskeistä on yksilölle merkityksellisten valintojen tekeminen, jota tukee itsetuntemuksen monipuolinen vahvistaminen esimerkiksi arvotyöskentelyn kautta. Uraohjaus ottaa huomioon niin yksilöllisyyden kuin opiskelijan sosiaalisen ympäristön eri kontekstit. Yksilöllisyydellä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa opiskelijoiden erilaisten elämäntilanteiden ja tarpeiden huomioimista toimijuuden tukemisessa. Sosiaalisella ympäristöllä viitataan niin opiskelijan eri tasoisiiin verkostoihin kuin laajemmin yhteiskunnalliseen toimintaympäristöön, jonka osana hän toimii. Uraohjauksessa on keskeistä aloittaa työelämäorientaation vahvistaminen hyvissä ajoin opintojen aikana, mikä mahdollistaa asiantuntijuuden asteittaisen kehittymisen. Uraohjaus nähdään tässä tutkimuksessa laaja-alaisena toimintana, joka huomioi yksilön elämäkokonaisuuden, ja joka lähestyy uran suunnittelua monin keinoin ja menetelmin.

2.3 Tutkimuksia ja hankkeita korkeakouluopiskelijoiden uraohjauksesta

Tutkimuksia suomalaisen korkeakoulukentän uraohjauksesta on tehty jonkin verran. Seuraavaksi luodaan katsaus muutamaaan 2010- ja 2020-luvuilla toteutettuun tutkimukseen ja hankkeeseen, joiden teemat liittyvät uraohjaukseen. Koska suomalaisten yliopistojen uraohjaajien työstä generalistien ura- ja työllistymispääomien kehittymisen tukemisessa ei ole viimeaikaista tutkimusta uraohjaajien näkökulmasta, tarkastellaan tämän pro gradun kannalta kiinnostavimpia tutkimuksia ja hankkeita. Julkaisut liittyvät niin opiskelijoiden kokemuksiin uraohjauksesta kuin ohjauspalvelujen kehittämishankkeisiin työelämänäkökulmalla.

Jyväskylän yliopistossa vuonna 2018 toteutetun yliopisto-opiskelijoiden ohjaustarpeita kartoittavan Onko hoppu? -kehittämistutkimuksen mukaan opiskelijat kokevat uraohjauksen keskeisimpänä ohjaustarpeena. Haastateltavista opiskelijoista valtaosa opiskelee generalistialaa. Opiskelijat toivovat ohjausta erityisesti työelämätaitojen ja työelämäkontaktien kehittämiseen sekä opinto- ja urasuunnitteluun. Henkilökohtaiseen kasvun ja hyvinvoinnin tukemiseen sen sijaan ei koeta juuri yliopiston henkilökunnalta avun tarvetta. (Rantanen, Hanhimäki & Selkamo, 2018.) Rantanen ja kollegat (2018) näkevät uraohjauksen tärkeinä tehtävinä opiskelijan työelämähorisontin vahvistamisen sekä tuen sosiaalisten verkostojen rakentamiseen ja hyödyntämiseen.

Helsingin yliopisto toteuttaa yhteistyössä belgialaisten ja alankomaalaisten yhteistyöyliopistojen kanssa vuosien 2020–2023 aikana kansainvälistä ASSET-H-projektia. Projektin tavoitteena on humanististen alojen vastavalmistuneiden menestyksekkäämpi sijoittuminen työmarkkinoille. Tämä edellyttää humanistien osaamisen arviointia, opetus- ja ohjaushenkilöstön kouluttamista sekä työnantajien tietoisuuden kasvattamista siitä, millaista osaamista humanisteilla on tarjottavanaan työnantajille. Projektissa toteutetaan näihin liittyviä tuotoksia sekä työnantajayhteistyötä, jonka tavoitteena on konkreettisesti yhdistää valmistuneita humanisteja ja työpaikkoja. (ASSET-H-hanke, 2022.)

Ammattikorkeakoulukentällä ohjausta käsitteleviä tutkimuksia ja kehittämishankkeita on tehty hieman yliopistokontekstia runsaammin (ks. Esim.

TUURA-, AMKista uralle!-, Nopsa- ja Jatkoväylä -hankkeet). Ohjaus tulevaisuuden työhön -hankkeen (2019–2021) lähtökohtana on tulevaisuusorientoitunut uraohjaus ja uraohjauksellinen pedagogiikka sekä niiden kehittäminen ja mallintaminen (Isosuo & Karttunen, 2021). Osana hanketta kartoitetaan korkeakouluopiskelijoiden uraohjauskokemuksia aikaisempien ohjaushankkeiden pohjalta. Opiskelijat kaipaavat riittävää, saavutettavaa ja oikea-aikaista psykososiaalista tukea sekä henkilökohtaisten ohjaustarpeiden tunnistamista. Tämän kautta voidaan todeta, että ohjaus edellyttää opiskelijan elämän tarkastelua ja siihen liittyvää ongelmanratkaisua holistisesti. (Juutilainen, Nikander, Hannula, Mäkelä & Rantanen, 2021.) Psykososiaalisen tuen tarpeen näkökulmasta tulos eroaa Onko hoppu? -hankkeen tuloksesta, jossa hyvinvoinnin tukemista ei opiskelijoiden keskuudessa odoteta korkeakoulun henkilökunnalta (ks. Rantanen ym., 2018).

Erja Kuurila (2014) tutkii väitöskirjassaan ammattikorkeakouluopiskelijoiden uraohjaustarpeita. Opiskelijoita osallistuu tutkimukseen eri koulutusaloilta, joista liiketalouden ja tekniikan alat Kuurila (2014) katsoo osittain generalistialoiksi niiden antaessa valmiuksia hyvin erityyppisiin työtehtäviin. Uraohjaus koetaan tulosten mukaan tärkeäksi, ja ohjaajalta toivotaan asiantuntemusta opiskelijan alan antamista työmahdollisuuksista, työllistymisestä sekä työelämästä yleisesti. Tuloksista syntyy kuva opiskelijoiden toiveesta mahdollisimman konkreettiselle ja käytännönläheiselle uraohjaukselle. (Kuurila, 2014.)

ESR-hankkeessa (2008–2011) Ohjauksen ja työelämätaitojen kehittäminen korkea-asteella yhtenä tavoitteena on tutkia ja kehittää tuen ja ohjauksen malleja tilanteissa, joissa yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden opinnot ovat pitkittyneet tai keskeytyneet. Osana hanketta toteutetaan Tutkinto valmiiksi, keskeytyneet yliopisto-opinnot päätökseen –koulutusohjelmaa, jossa tutkitaan yksilöllisiä opiskeluprosesseja ohjauksen keinoin ja työmarkkinatietoutta tarjoamalla. Tämän pro gradun kirjoittamishetkellä meneillään olevan, Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittaman Tampereen korkeakouluyhteisön Osaamispoluttaja-hankkeen tavoitteet ovat monilta osin linjassa edellä mainitun hankkeen kanssa. Osaamispoluttaja-hankkeessa pyritään kehittämään ohjauspalveluiden

kautta henkilökohtaisten palvelupolkujen mallia yhteistyössä Pirkanmaan työllisyyskokeilun kanssa. Tavoitteena on kehittää tuen malleja erityisesti heille, joiden korkeakoulututkinto on keskeytynyt tai jotka ovat valmistumisvaiheessa. (Tampereen korkeakouluyhteisö, 2022.)

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyönä on toteutettu myös Työelämäpedagogiikkaa korkeakoulutuksessa (Työpeda) -hanke vuosina 2018–2020. Hankkeen keskeisinä tavoitteina tämän pro gradun aiheen näkökulmasta ovat muun muassa 1. työelämäpedagogiikan ja -yhteistyön vahvistaminen luonnolliseksi osaksi korkeakoulujen toimintakulttuuria, 2. työelämäpedagogisen tuen ja ohjauksen mallien kehittäminen sekä 3. opiskelijoiden työelämävalmiuksien vahvistaminen. Lähtökohtana on tutkimusperusteisten mallien jalkauttaminen käytännön työhön. Opiskelijoiden työelämävalmiuksien vahvistamiseen liittyvä malli pitää sisällään osatoteutukset työelämäkokemuksesta ja -pedagogiikasta, opinnollistamisesta ja osaamisen arvioinnista, osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta sekä työelämätaitojen oppimisesta kampuksella. (Tynjälä, Helin & Virtanen, 2020.)

Aiempien tutkimusten ja hankkeiden pohjalta voidaan kiteyttää, että saatavalle, konkreettiselle ja työelämäorientaatiota vahvistavalle uraohjaukselle on korkeakouluissa tarvetta. Opiskelijan ura- ja työelämävalmiuksien kehittäminen luo pohjaa omaan uraan ja elämään liittyvien askelten itseohjautuvalle ottamiselle. Opiskelijoiden kuvailemat tarpeet sekä tietoisuus uraohjauksen merkityksestä korkeakouluopiskelijoille osoittavat uraohjauksen tutkimisen tärkeyden uraohjauksen asiantuntijoiden näkökulmasta. Uraohjauksen asiantuntijoiden ohjauksen tutkiminen lisää tietoa yleisesti yliopistojen uraohjauksesta sekä niistä keinoista ja toteutustavoista, joilla voidaan tukea opiskelijan ura- ja työllistymispääomien kehittymistä. Seuraavassa luvussa määritellään tarkemmin, mitä näillä pääomilla tässä tutkimuksessa tarkoitetaan.

3 GENERALISTIOPISKELIJOIDEN URA- JA TYÖLLISTYMISPÄÄOMAT

3.1 Generalistien työllistyvyys

Jako professio- ja generalistialoihin on tyypillinen tapa jäsentää yliopistokoulutuksia niiden luonteen mukaan. Rouhelon (2008) mukaan professioalan koulutuksen suorittaneella on muodollinen kelpoisuus professionsa mukaisten työtehtävien suorittamiselle. Niistä puhutaan yliopistokentällä myös ammattiin valmistavina koulutuksina. Professioammatit perustuvat pitkälle akateemiselle koulutukselle ja siten tieteelliselle perustalle. (Rouhelo, 2008.) Professioaloihin liittyy erityistietoa, -taitoja ja -valmiuksia (Rouhelo, 2008), mikä suuntaa työllistymistä pätevyysvaatimuksilla rajattuihin tehtäviin. Professioaloiksi lasketaan Sainion (2008) tutkimuksessa lääketiede (yleinen, hammas- ja eläinlääketiede), farmasia, opettajan pätevyyden antava kasvatustiede, humanistinen ja luonnontieteellinen aineenopettajakoulutus, oikeustiede, terveystiede sekä psykologia.

Rouhelo (2008) määrittelee generalistien urapolkujen alkuvaiheita tutkivassa väitöskirjassaan generalistin sellaiseksi kasvatusta ja yhteiskuntatieteistä tai humanistisilta aloilta maisteriksi valmistuneeksi, jonka tutkinto ei ole antanut ammattipätevyyttä johonkin tiettyyn tehtävään, vaan sen sijaan siitä on saanut yleisiä työelämävalmiuksia. Generalistialan käsite tai jako professio- ja generalistialoihin ei kuitenkaan ole täysin yksiselitteinen ja selväpiirteisesti määriteltävissä (Rouhelo, 2008; Vuorinen-Lampila, 2018). Rouhelo (2008) antaa tästä esimerkkinä kielitieteen, jonka opiskelijoita voi valmistua tulkin, kääntäjän tai opettajan professioon tai vaihtoehtoisesti generalistiksi. Tässä pro gradu -tutkimuksessa generalistilla tarkoitetaan opiskelijaa, jonka opinnot eivät valmista tiettyyn ammattiin eivätkä anna muodollista pätevyyttä tiettyssä tehtävässä toimimiseen, vaan avaavat monia mahdollisia urapolkua.

Rouhelon (2008) generalisteihin liittämien yleisten työelämätaitojen tai valmiuksien yhteydessä puhutaan toisinaan myös geneerisistä tai siirrettävistä tai

doista, joilla tarkoitetaan laajasti eri opiskelun ja työn toimintaympäristöissä tarvittavaa osaamista, joka on siirrettävissä tehtävästä ja alasta toiseen (ks. Ursin & Hyytinen, 2010; Tuononen, Kangas, Carver & Parpala, 2019). Yleisiä työelämätaitoja ovat esimerkiksi sosiaaliset, kommunikaatio-, ongelmanratkaisu- ja projekti-työtaidot (Nykänen & Tynjälä, 2012). Kyseessä on kuitenkin abstrakti käsite, jolle ei löydy yleismääritelmää ja johon viitataan monenkirjavin käsittein (Ursin & Hyytinen, 2010; Nykänen & Tynjälä, 2012).

Professioaloilta valmistuneiden maistereiden siirtymä koulutuksesta työelämään on useiden tutkimusten mukaan generalistialoilta valmistuneiden siirtymää sujuvampi (esim. Tuominen, Rautopuro & Puhakka, 2011; Tuominen, 2013; Vuorinen-Lampila, 2018; Sainio, 2008). Rouhelon (2008) mukaan professioala antaa valmiuksia rajattuihin, muodollista pätevyyttä vaativiin tehtäviin, mikä muodostaa näiltä aloilta valmistuneille monopoliaseman tiettyihin töihin. Generalisteilla sen sijaan tällaista asemaa ei ole, vaan heidän töissään edellytyksenä on tavallisesti soveltuva korkeakoulututkinto. Tästä seuraa se, että samaan työtehtävään voi olla hakijoita usean generalistialan edustajista (Rouhelo, 2008), mikä puolestaan lisää kilpailua työpaikoista (Vuorinen-Lampila, 2018). Lisäksi koulutuspaikkojen määrän lisääminen tietyillä generalistialoilla, kuten yhteiskuntatieteissä ja kauppatieteissä, voi synnyttää kilpailuasetelmaa työmarkkinoille (ks. Vuorinen-Lampila, 2018).

Joidenkin tutkimusten mukaan generalistit työllistyvät professioaloilta valmistuneita useammin tehtäviin, jotka eivät täysin vastaa yliopiston koulutustasoa (esim. Sainio, 2008; Puhakka, Rautopuro & Tuominen, 2010). Toisaalta työmarkkinoille päästyään he voivat kokea etenemismahdollisuutensa professioalojen ammattilaisia paremmiksi (Puhakka ym., 2010). Professioalojen opiskelijoilla suhde työelämään muodostuu opintojen aikana läheisemmäksi kuin generalisteilla (ks. Vuorinen-Lampila, 2018). Tähän voi vaikuttaa opintojen aikaiset harjoittelut, jotka tavallisesti ovat edellytyksenä profession mukaisen kelpoisuuden saavuttamiselle (ks. Tuominen, 2013). Generalisteilla harjoitteluja kuuluu tutkintoon usein vain yksi, ja joissain tapauksissa sen voi korvata esimerkiksi esseesuorituksella (ks. Tampereen yliopisto, filosofian maisteriohjelman ops, 2021–2024).

Tuomisen, Rautopuron ja Puhakan (2011) tutkimuksessa generalistialoilta valmistuneet kokevat tutkinnon, tavoitteiden epävarmuuden ja osaamisen puutteen vaikuttaneen työllistymiseensä heikentävästi professioaloilta valmistuneita enemmän. Kun osaamista ei rakenneta opintojen aikana ensisijaisesti johonkin tiettyyn profession ja sen kelpoisuusvaatimukseen suunnaten, voi omannäköisen opintokokonaisuuden rakentaminen sekä oman osaamisen tunnistaminen ja sanoittaminen olla haastavaa. Vuorinen-Lampila (2018) kuitenkin toteaa, että työnantajan näkökulmasta generalistien valmiudet, kuten tiedon muodostusten periaatteiden ymmärtäminen sekä kyky tiedon hallintaan, nousevat joissain tapauksissa alakohtaista substanssiosaamista merkittävämmäksi muuttuvassa maailmassa, jossa tieto vanhenee nopeasti. Generalistien näkökulmasta työelämään sijoittumisessa painottuvat heidän tekemänsä valinnaisaineratkaisut, työkokemus sekä muut kiinnostuksen kohteet (Rouhelo, 2008).

3.2 Ura- ja työllistymispääomat Tomlinsonin teorian mukaan

Tässä tutkimuksessa keskiössä on generalistiopiskelijoiden ura- ja työllistymispääomien kehittymisen tukeminen uraohjauksen keinoin. Pääomat ovat uraan ja työllistymiseen liittyviä valmiuksia (engl. *readiness*) ja resursseja (engl. *resources*), joita opiskelijat voivat kehittää opintojensa aikana ja joiden kehittymistä yliopistokoulutuksen uraohjauksessa voidaan tukea (ks. Tomlinson, 2017; Tomlinson, Mccafferty, Fuge, Wood, 2017). Näiden valmiuksien kehittymisen tukemista lähestytään Tomlinsonin (2017) korkeakoulutetun pääomamallin (engl. *Graduate capital model*) kautta, jossa urataitoja tarkastellaan sosiologisesta lähestymistavasta käsin ajatellen, että niiden kartuttaminen luo holistisen pohjan oman uran suunnittelulle (ks. Penttinen, Itkonen, Antikainen, Vallius-Leinonen, Kosonen & Lerkkanen, 2020). Tomlinsonin (2017) tutkimuksessa näkökulma on ensisijaisesti korkeakoulutetun, siirtymävaiheessa olevan henkilön uraan ja työllistyvyyteen vaikuttavien tekijöiden kokonaisuudessa. Tässä pro gradussa kiinnostuksen

kohteena on opiskelijan uraohjaus yliopisto-opintojen aikana, joten korkeakoulutetun pääomamallista käytetään tästä eteenpäin nimitystä pääomamalli.

Tomlinsonin (2017) pääomamalli valikoitui tutkimusta johtavaksi teoriaksi usean tekijän vaikutuksesta. Ensinnäkin tutkimuksen alkutaipaleella tutkijoiden kiinnostukseen pohjautuva korkeakouluopiskelijoiden uraohjaukseen liittyvä ideointi ja tiedonhaku osoitti Tomlinsonin suuntaan. Pääomamalliin perehtymisen myötä havaittiin Helsingin urapalveluiden soveltavan kyseistä teoriaa ohjaustoiminnassaan. Lisäksi keskustelu suomalaisten yliopistojen uraohjauksesta laajasti tuntevan asiantuntijan kanssa vahvisti pääomamallin valitsemista pro gradu-tutkimukseen. Tilanteessa, jossa tämän tutkielman kirjoittajien kiinnostus kohdistui uraohjaukseen ilmiönä ja siitä ymmärryksen rakentamiseen, todettiin Tomlinsonin teoria hyväksi lähtökohdaksi sen monisäikeisen luonteen vuoksi.

Yksi pääomamallin ydinkäsite on *graduate employability*. *Employability*-termin suora käänös suomeksi on työllistyvyys tai työllistettävyyys. Euroopan ammatillisen koulutuksen kehittämiskeskuksen (CEDEFOP, 2014) määritelmän mukaan työllistettävyydessä on kyse tekijöistä, joilla yksilöt edistävät työllisyyttä, pysyvät työllistettyinä ja kehittyvät uransa aikana. Yksilöiden työllistettävyyden riippuu henkilökohtaisista ominaisuuksista, näiden ominaisuuksien ilmaisemisesta työmarkkinoilla sekä työllistymisen kontekstista. Ominaisuuksilla viitataan attribuuttien lisäksi tietojen ja taitojen soveltamiskykyyn. Työllistymisen konteksti sisältää sosiaalisen, taloudellisen ja ammatillisen ympäristön ulottuvuudet. (CEDEFOP, 2014.)

Knight ja Yorke (2003) puolestaan kuvaavat työllistettävyyttä yksilön saavutusten, ymmärryksen ja henkilökohtaisten ominaisuuksien yhdistelmäksi, joka edistää yksilön työllistymistä ja menestymistä valitsemassaan työssä. Tuominen (2013, s. 15) käyttää työllistettävyyden termin sijaan työllistyvyys-termiä, sillä siinä yksilö on hänen mukaansa aktiivisena tekijänä eikä passiivisena toiminnan kohteena. Tässä tutkimuksessa puhutaan generalistialojen opiskelijoiden työllistyvydestä, sillä heidät nähdään aktiivisessa roolissa omien ura- ja työllistymispääomiensa kehittämisessä.

Ura- ja työllistymispääomat liittyvät Tomlinsonin (2017) teoriassa opiskelijan omaan itseen, omiin taitoihin sekä hänen formaaleihin ja informaaleihin toimintaympäristöihinsä. Nämä pääomat ovat resursseja ja valmiuksia, joiden muodostama asiantuntijuuden kokonaisuus auttaa opiskelijaa työmarkkinoille pääsyssä ja omaan uraan liittyvissä suunnanotoissa. Pääomamalli rakentuu viidestä muodosta, jotka ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja kulkevat osittain lomitain. Pääomat ovat nimeltään inhimillinen, sosiaalinen, kulttuurinen, identiteetti ja psykologinen. (Tomlinson, 2017; Tomlinson ym., 2017.)

Tomlinsonin (2017) teoreettinen pääomamalli on rakentunut useiden aikaisempien tutkimusten pohjalta ja hakenut inspiraatiota Bourdieun (1986) työstä pääomien konseptoinnissa. Erityisesti sosiaalinen ja kulttuurinen pääoma ovat Tomlinsonin tutkimuksessa saaneet vaikutteita Bourdieulta, mutta ajatus pääomista ei rajoitu tähän viitekehykseen (Tomlinson ym., 2017). Tässä pro gradussa tarkastellaan pääomia Tomlinsonin lähestymistavan kautta Bourdieun sijaan. Tomlinsonin teoriassa pääomia sovelletaan korkeakoulukontekstiin, mikä perustelee lähestymistavan valintaa tässä tutkimuksessa. Seuraavaksi käsiteltävät viisi pääomaa avataan Tomlinsonin viittaamien tutkimusten kautta menemällä mahdollisuuksien mukaan alkuperäisten lähteiden äärelle. Tutkimuksiin ei siis lähtökohtaisesti viitata toisen käden kautta, sillä halutaan nostaa tarkasteluun tämän pro gradun kannalta keskeisiä näkökulmia, jotka eivät välttämättä korostu Tomlinsonin pääomamallissa sellaisenaan. Käsitteiden avaaminen alkuperäisiä lähteitä hyödyntäen lisää ymmärrystä pääomista ja niiden rakentumisesta.

Inhimillinen pääoma

Inhimillinen pääoma rakentuu kovista taidoista (engl. *hard skills*) ja pehmeämmistä uranrakennustaidoista. Kovat taidot korostuvat professionaalien opiskelijoilla, sillä tällaisilla taidoilla tarkoitetaan teknisiä, subjektiivisia ja ammatillisia tietoja ja taitoja. Kovat taidot viittaavat muodollisesti hankittuun tietoon, jota sovelletaan laaja-alaisesti asiantuntijatasen professionaalisissa tehtävissä. (Tomlinson, 2017.) Tomlinson (2017; Tomlinson ym., 2017) määrittelee uranrakennus-

taidot Bridgstockin (2009) ajatusten pohjalta, joka puolestaan liittää taidot työmarkkinoiden ja sen trendien tuntemukseen, tietoisuuteen työllistymismahdollisuuksista sekä työnhakutaitoihin. Bridgstockin (2009, s. 36) mukaan uranrakennustaitoihin sisältyy realististen ja merkityksellisten uratavoitteiden muodostaminen, suunniteltujen työpäätösten ja oppimismahdollisuuksien tunnistaminen ja niihin sitoutuminen, työn ja vapaa-ajan tasapainon hahmottaminen sekä laajempien suhteiden, kuten talouden ja yhteiskunnan arvostaminen. Lisäksi Bridgstock (2009) liittää osaksi uranrakennustaitoja myös työn saamisen ja ylläpitämisen prosessit.

Sosiaalinen pääoma

Sosiaalinen pääoma kuvaa yksilön verkoston ja sosiaalisten suhteiden kokonaisuutta. Sosiaalinen pääoma auttaa valjastamaan inhimillisen pääoman käyttöön ja tuomaan työelämän mahdollisuusrakenteet lähemmäs yksilöä. Sosiaaliset suhteet edistävät työmarkkinatietoutta ja helpottavat työmarkkinoiden mahdollisuuksien hyödyntämistä. (Tomlinson, 2017; Tomlinson ym., 2017.) Tomlinson (2017) tuo esiin Bourdieun (1986) ajatuksia sosiaalisesta pääomasta, joka näyttäytyy sellaisina resursseina, jotka ovat yksilön käytössä hänen suhteidensa ja verkostonsa kautta. Korkeakoulukonteksti antaa yksilölle mahdollisuuden kehittää näitä tarvittavia suhteita keskeisiin toimijoihin työmarkkinoilla. Online-profiilit, uramessuihin osallistuminen sekä harjoittelukokemukset ovat Tomlinsonin (2017) mukaan konkreettisia keinoja valjastaa sosiaalista pääomaa käytäntöön.

Sosiaaliseen pääomaan liittyy ajatus myös sosiaalisten suhteiden ja verkostojen laadusta. Tomlinson (2017) viittaa Putnamin (2000) analyysiin sidos- ja siltasuhteista (engl. *bonding and bridging ties*) sosiaalisen pääoman ymmärrystä lisäävinä tekijöinä. Kun kyseessä on sidossuhde tai -verkosto, edustaa se erityistä solidaarisuutta ja vastavuoroisuutta. Sidossuhteen laatua kuvaa myös verkoston antama sosiaalinen ja psykologinen tuki. (Putnam, 2000.) Perhe edustaa tavallisesti tiivistä sidossuhdetta, ”superliimaa”, kuten Putnam kuvaa. Siltasuhde puolestaan tarkoittaa löyhempää sidettä tai verkostoa, joka kuitenkin linkittyy tehokkaammin ulkoisiin resursseihin ja levittää tietoa. Siltasuhteet mahdollistavat

vaihtoehtoisten identiteettien syntymisen, kun taas sidossuhde saattaa vahvistaa kapeampaa käsitystä itsestä. (Putnam, 2000.) Tästä näkökulmasta tarkasteltuna sosiaalinen pääoma liittyy vahvasti identiteettipääomaan, jota avataan neljäntenä pääomamallin muotona. Sekä sidos- että siltasuhteet voivat johtaa hyvin merkittäviin sosiaalisiin lopputuloksiin (Putnam, 2000), jotka ovat keskeisiä työllistymisen kannalta.

Kulttuurinen pääoma

Kolmas pääoman muoto, kulttuurinen pääoma, kattaa kulttuurisesti arvokkaan tiedon, kuten ymmärryksen oman alan toimintaympäristöjen ja organisaatioiden käyttäytymiskooeista ja toimintatavoista sekä sen, kuinka yksilö mukauttaa toimintaansa suhteessa niihin (Tomlinson, 2017; Tomlinson ym., 2017). Tomlinson (2017, s. 343) nostaa esille Bourdieun (1986) kehittämän käsitteen arvokas kulttuuritieto, joka viittaa tiedon siirtämiseen koulutus kontekstin ja yksilön sosio-kulttuurisen ympäristön välillä, sillä kulttuurinen pääoma kertyy ennen kaikkea informaaleissa ympäristöissä.

Tomlinson (2017, s. 344) nostaa esiin myös Bourdieun (1986) käsitteen erottautuminen (vapaa suomennos sanasta engl. *distinction*). Tällä tarkoitetaan erilaisten kulttuuristen kontekstien kautta hankittuja lisäarvoa tuottavia tietoja ja saavutuksia, jotka voivat rikastaa yksilön sosiaalista asemaa. Pelkkä korkeakoulustatus ei takaa tällaisen erottautumisen syntymistä korkeakoulutettujen tai työnhakijoiden välillä, vaan yksilön tulee kehittää lisäarvoa itselleen tutkintonsa aikana ja sen jälkeen. (ks. Tomlinson, 2017.)

Kulttuuriseen pääomaan liitetään myös kehollisen pääoman (engl. *embodied capital*) käsite. Tällä viitataan organisaatioiden ja eri sektorien arvoihin, sosiaalisiin tapoihin ja kenttädynamiikan tyyppeihin. Se, millaista kehollista pääomaa, kuten kielen- tai huumorinkäyttöä yksilöltä odotetaan, riippuu toimintaympäristöstä. Yksilön käyttäytymiseen liittyvät toivomukset ja odotukset voivat erota julkisen ja kolmannen sektorin sekä eri ammattinimikkeiden välillä. (Tomlinson,

2017.) Tämän pääoman kehittymisen kannalta on tärkeää, että opiskelija osaa soveltaa olemisen tapansa ja itsensä ilmaisemista kohdeorganisaation kulttuuri ja odotukset huomioiden.

Identiteettipääoma

Identiteettipääoman keskiössä on käsitys itsestä ja siitä, kuinka rakentaa itsensä, eletystä elämästään ja kokemuksistaan työnhakua hyödyttävä narratiivi (Tomlinson, 2017; Tomlinson ym., 2017). Hinchliffe ja Jolly (2011) määrittelevät korkeakoulutetun identiteetin koostuvan arvoista, älystä, suorituskyvystä ja sitoutumisesta. Arvoja ovat henkilökohtainen etiikka, kontekstuaaliset ja sosiaaliset arvot sekä organisaation arvot, kuten yrittäjäyys. Äly määritellään luovuudeksi sekä kyvyksi soveltaa ja reflektoida. Suorituskyky on puolestaan älyn ja taitojen soveltamista työpaikalla, kykyä oppia nopeasti ja kehittää tarvitsemiaan taitoja. Sitoutuminen kuvataan valmiutena kohdata henkilökohtaisia, sosiaalisia tai työhön liittyviä haasteita. (Hinchliffe & Jolly, 2011, s. 575–581.)

Holmes (2013) tulkitsee identiteetin minäkäsityksen ja sosiaalisen osoituksen kombinaatioksi, sillä identiteetti on jatkuvan neuvottelun ja rakentamisen kohteena sosiaalisissa prosesseissa. Työllistyvyyden näkökulmasta opiskelijan tulisi kehittää tapoja kommunikoida elämäkerrallinen ja sosiaalinen identiteettinsä tavalla, jonka kuulija, kuten mahdollinen työnantaja, ”ostaa” ja kokee arvokkaaksi tehtävän työn näkökulmasta. Pelkkä tutkinto ei siis riitä, vaan yksilön tulee työllistymisen näkökulmasta saada vahvistusta identiteetilleen myös itsen ulkopuolelta. (Holmes, 2013, s. 549–550.)

Psykologinen pääoma

Pääomamallin viidennen ulottuvuuden, psykologisen pääoman juuret ovat pitkälti positiivisen psykologian viitekehyksessä. Psykologinen pääoma perustuu korkeakoulutetun psykososiaalisiin resursseihin, joita ovat sopeutumiskyky, minäpystyvyys, joustavuus ja resilienssi. (Tomlinson, 2017; Tomlinson ym., 2017.) Korkean psykologisen pääoman omaavan opiskelijan mieli toimii proaktiivisesti

ja neuvokkaasti haastavissa työelämään liittyvissä tilanteissa, ja hän kykenee ylläpitämään uralle asettamia tavoitteita. Siirtymä opinnoista työelämään voi olla helpompi ja työnhakuun liittyvä toiminta aktiivisempaa ja sitoutuneempaa. (Tomlinson ym., 2017.) Tomlinson (2017, s. 347; Tomlinson ym., 2017, s. 32) nostaa tarkasteluun Savickasin ja Porfelin (2012) kehittämän urasopeutuvuuden (engl. *Career adaptability*) käsitteen, jolla tarkoitetaan yksilön kykyä vastata ja sopeutua työmarkkinoiden muuttuviin ja haasteellisiin olosuhteisiin.

Chen ja Lim (2012) liittävät psykologisen pääoman merkityksen suhteessa työelämässä tapahtuviin vastoinkäymisiin, kuten työttömyyteen, koulutusta vastaamattoman työn tekemiseen sekä kilpailullisuutta henkivään työelämän ilmapiiriin. Heidän mukaansa korkea psykologinen pääoma tukee hyödyllisten coping-strategioiden muodostamisessa, joita työttömyys sekä työpaikkojen epävakaa ja kilpailullinen ilmapiiri vaativat. Korkean psykologisen pääoman myötä työttömät luottavat työttömyydestä huolimatta osaamiseensa ja ovat optimistisia työllistymisen suhteen. Myönteisyys edesauttaa etsimään sinnikkäästi uusia mahdollisuuksia. (Chen & Lim, 2012.)

Yhteenveto ja pääomien kehittymisen tukeminen ohjauksessa

Inhimillinen pääoma muodostaa perustan korkeakoulutetun työllistymiselle, mutta se tulee operationalisoida laajemmassa sosiaalisessa ja kulttuurisessa kontekstissa työnhakijan pätevyyden tunnistamiseksi ja hyödyntämiseksi. Henkilökohtaisemmat muodot, kuten psykologinen ja identiteettipääoma vaikuttavat osaltaan inhimillisen pääoman valjastamiseen vuorovaikutuksessa. (Tomlinson, 2017.) Koska generalisteilla inhimilliseen pääomaan liittyvät kovat taidot voivat olla vaikeammin tunnistettavissa (vrt. Tomlinson, 2017), nousee heidän uraohjauksessaan oman osaamisen tunnistaminen ja sanoittaminen keskeiseen rooliin. Se, millaista narratiivia henkilö itsestään kertoo tai millaisia resursseja hänellä on kohdata haasteita, voivat myös vaikuttaa työllistymiseen. Tomlinsonin teoriaa on käytetty aiemmin Suomessa muutamissa kehittämishankkeissa (esim. Nikander, Hannula & Rantanen, 2021; Penttinen ym., 2020) sekä tutkimuksissa (esim. Pesonen, Tuononen, Fabri & Lahdelma, 2018).

Tomlinson (2017) esittää artikkelissaan muutamia näkökulmia yliopiston henkilökunnalle siitä, kuinka he voivat työssään tukea opiskelijoiden ura- ja työllistymispääomien kehittymistä jokaisen pääoman kautta. Inhimillisen pääoman osalta uraohjaajan tulee tukea opiskelijaa tunnistamaan ja sanoittamaan olennaista osaamista ja sellaisen hankkimista, hahmottamaan erityyppisiä osaamisia, niiden välistä yhteyttä sekä osaamisen kokonaisuutta. Uraohjaaja tukee opiskelijaa työelämän ja oman alan vaatimusten tunnistamisessa ja näihin vastaamisessa. Lisäksi uraohjaaja tukee opiskelijaa uranrakennustaitojen, kuten työnhakutaitojen kehittämisessä, ja lisää opiskelijan työelämä tietoisuutta. (Tomlinson, 2017.)

Sosiaalista pääomaa uraohjaaja tukee ohjaamalla opiskelijaa rakentamaan siltoja yliopiston ulkopuolisiin tahoihin, kuten työelämään jo mahdollisimman varhaisessa opintojen vaiheessa. Uraohjaaja tunnistaa opiskelijan sosioekonomisen taustan ja sen vaikutuksen hänen ajatteluunsa ja valintoihinsa koulutusta ja työelämää koskien. Uraohjaaja ohjaa opiskelijaa tekemään itseään ja osaamistaan näkyväksi ja tarttumaan eteen tuleviin mahdollisuuksiin. Lisäksi uraohjaaja toimii linkkinä työnantajien ja opiskelijoiden välillä tiedonantamisen näkökulmasta. Tomlinsonin mukaan yliopiston urapalvelujen on myös mahdollistettava opiskelijoille erilaisia verkostoitumismahdollisuuksia. (Tomlinson, 2017.)

Kulttuurisen pääoman kehittymistä tuetaan opiskelijan itsevarmuutta vahvistamalla, tulevaisuuden näköaloja ja toimintahorisonttia laajentamalla sekä arvotyöskentelyssä auttamalla. Lisäksi uraohjaaja auttaa opiskelijaa tunnistamaan tämän toimintaympäristön sekä kiinnostavien työpaikkojen kulttuureja ja toimintatapoja. Uraohjaaja auttaa opiskelijaa ilmentämään omaa käyttäytymistään ja asenteitaan sekä tarjoaa tarvittaessa apua rekrytointiprosessiin liittyvässä valmistautumisessa. (Tomlinson, 2017.)

Identiteettipääoman kehittymisen tukemisessa olennaista on auttaa opiskelijaa työllisyyttä edistävien narratiivien luomisessa ja esittämisessä esimerkiksi ansioluettelon välityksellä. Uraohjaaja korostaa opiskelijan menneitä kokemuksia identiteetin rakennuspalikkoina ja tukee ennakoivan ajattelun ja mielikuvituksen hyödyntämisessä. Uraohjaaja myös vahvistaa opiskelijan itsekäsitystä ja

rohkaisee muodostamaan opinnoista oman näköisen, edukseen erottautuvan kokonaisuuden. (Tomlinson, 2017.) Psykologista pääomaa voidaan Tomlinsonin mukaan tukea ohjaamalla opiskelijaa positiiviseen ja mahdollistavaan ajattelutapaan, avoimuuteen sekä resilienssin vahvistamiseen. Uraohjaaja tukee epäsuotuisten työmarkkinaolosuhteiden käsittelyssä ja joustavuuden sekä sopeutumiskyvyn merkityksen ymmärtämisessä nykyisessä työelämässä. (Tomlinson, 2017.)

Kuvio 2.

Ura- ja työllistymispääomat Michael Tomlinsonia (2017) mukailten

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimus kiinnittyy kasvatustieteelliseen tutkimuskenttään uraohjauksen ollessa tärkeä osa ohjauksen pedagogista kokonaisuutta yliopistoissa. Yliopisto-opiskelijoiden voi kuitenkin olla hankala hahmottaa, kuka heidän eri ohjaustarpeistaan vastaa (ks. Vehviläinen, 2014), eivätkä he välttämättä hakeudu ohjaukseen ollenkaan (Penttinen & Falck, 2007). Työelämän epävarmuus ja koulutuksen ja ammattien välinen aiempaa epäselvempi suhde heijastuvat yliopisto-opiskelijoiden uranäkymiin (Penttinen, 2021). Lisäksi post-modernin kilpailuyhteiskunnan moninaiset vaatimukset (Julkunen, 2003) ja työelämän kasvaneet odotukset opiskelijoiden valmiuksiin liittyen voivat aiheuttaa generalistiopiskelijoissa huolta (ks. Eriksson & Mikkonen, 2003).

Tähän taustaan peilaten yliopistojen uraohjauksen rooli generalistien kokonaisvaltaisessa tukemisessa uraan ja työelämään liittyvissä kysymyksissä näytetään tärkeänä. Uraohjaus, kuten ohjaus yleisesti edellyttää sitä, että opiskelijan tilannetta tarkastellaan holistisesta näkökulmasta elämän kokonaisuus ja hyvinvointi huomioiden (ks. Juutilainen ym., 2021). Kuitenkin ajassamme korostuva yksilöllisyyden ihanne ja uusi käsitys urasta voivat vastuuttaa liikaa yksittäistä opiskelijaa työelämää kohti navigoimisessa.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on yllä kuvattuun taustaan peilaten luoda ymmärrystä siitä, kuinka generalistiopiskelijoiden ura- ja työllistymispääomien kehittymistä tuetaan uraohjauksen keinoin suomalaisissa yliopistoissa. Ura- ja työllistymispääomille kehityksen tässä tutkimuksessa luo Tomlinsonin (2017) pääomamalli, jossa opiskelijoiden korkeakoulutuksen aikana karttavat, työelämään siirtymistä edesauttavat uravalmiudet ymmärretään moninäkökulmaisesti. Tarkoituksena on myös muodostaa kuvaa uraohjauksen toteuttamisen kokonaisuudesta sekä tunnistaa, mitkä piirteet näyttäytyvät ominaisina generalistien uraohjauksessa.

Tutkimustehtävän kautta pyritään ymmärtämään yliopistojen uraohjausta ohjaajien itsensä näkökulmasta ja näin täyttämään ohjausalan tutkimuskentällä

vallitsevaa tutkimusaukkoa. Tutkimuksella pyritään laajentamaan aiempaa teoriaa opiskelijoiden ura- ja työllistymispääomien kehittymisen tukemisesta sekä tuottamaan tietoa, jota voi konkreettisesti hyödyntää uraohjauksen kehittämissä työssä. Tavoitteena on myös lisätä uraohjauksen tunnettuutta. Tutkimustehtävä ja tavoitteet kiteytyvät kolmeksi tutkimuskysymykseksi:

- 1. Millaisin keinoin uraohjauksen asiantuntijat tukevat generalistiopiskelijoiden ura- ja työllistymispääomien kehittymistä yliopisto-opintojen aikana?*
- 2. Millaisena uraohjauksen toteuttamisen kokonaisuus suomalaisissa yliopistoissa näyttäytyy generalistiopiskelijoiden ura- ja työllistymispääomien tukemisen näkökulmasta?*
- 3. Mitkä ominaispiirteet luonnehtivat generalistiopiskelijoiden uraohjausta?*

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Laadullinen tutkimus ja sosiokonstruktivistinen lähestymistapa

Tutkimuksen lähestymistapa sekä aineisto ja analyysimenetelmät ovat luonteeltaan laadullisia eli kvalitatiivisia. Laadullisessa tutkimuksessa kiinnostuksen kohteena ovat ajatukset, joita ihmiset kuvailevat tutkittavasta asiasta, sosiaalisesta tilanteesta tai ilmiöstä (Yilmaz, 2013; Juuti & Puusa, 2020). Tässä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita ymmärtämään generalistiopiskelijoiden uraohjausta asiantuntijoiden kokemusten pohjalta. Tutkimuksen kautta pyritään luomaan kuvaa yliopistojen generalistiopiskelijoiden uraan ja työllistymiseen liittyvien pääomien kehittymisen tukemisesta uraohjauksen keinojen ja toteuttamisen kokonaisuuden avulla.

Laadullinen tutkimus pohjautuu konstruktivistiseen epistemologiaan ja ontologiaan, jossa tieto ja todellisuus muotoutuvat yksilöille psykologisesti ja sosiaalisesti eri tavoilla kontekstista, kuten ajasta, paikasta tai kulttuurista riippuen (Heikkinen, Huttunen, Niglas & Tynjälä, 2005; Cunningham & Duffy, 1996). Tässä tutkimuksessa kontekstina toimivat yliopistot vaikuttavat toimintakulttuurinsa myötä uraohjauksen asiantuntijoiden tiedon ja todellisuuden rakentamiseen ja siihen mikä uraohjauksessa nähdään tärkeänä. Toisaalta huomionarvoista on yliopistojen toimintaympäristöjen lisäksi myös uraohjauksen asiantuntijoiden omien työelämäyhteyksien ja -ymmärryksen vaikutus tiedon ja todellisuuden rakentumiseen.

Kekäle ja Puusa (2020) tuovat esiin konstruktivistiselle lähestymistavalle ominaisen tiedon paikallisuuden ja moninäkökulmaisuuuden, jolloin merkitykset tuotetaan keskusteluissa ja organisaatioiden puheissa. Yliopistojen sijoittuminen ympäri Suomea luonnehtii uraohjaustiedon paikallisuutta. Uraohjaustietoon liittyviä merkityksiä rakennetaan niin yksittäisten yliopiston uraohjauksen asian-

tuntijoiden keskusteluissa kuin koko instituution puhettavassa. Koska yliopistoissa ohjausta tekeviä toimijoita on monia, ei uraohjaustiedon moninäkökulmaista luonnetta voida sivuuttaa.

Sosiaalisessa vuorovaikutuksessa kielen kautta rakentuvat erilaiset tiedot ja tulkinnat (Onnismaa, 2003) mahdollistavat ilmiön tarkastelemisen erityisesti sosiokonstruktivistisen lähestymistavan pohjalta. Sosiaalisen konstruoinnin kohteena ovat kulttuurin luominen sekä yksilön toiminta, arvomaailma ja identiteetti, joita rakennamme yhdessä muiden kanssa kielen avulla (Onnismaa, 2003; Cunningham & Duffy, 1996). Uraohjauksessa erityisesti yksilön toimintaa, arvomaailmaa sekä identiteettiä tutkaillaan yhdessä ohjausprosessin aikana ja merkityksiä jäsennetään sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta.

Tämän tutkimuksen tieteenfilosofiset lähtökohdat pohjautuvat konstruktivismiin ja sosiokonstruktivistiseen lähestymistapaan. Tutkimuksen kohteena olevat uraohjauksen asiantuntijat rakentavat tietoa ja todellisuutta opiskelijoiden kanssa ohjausvuorovaikutuksen aikana ja sen kautta. Tutkittavat ovat muodostaneet tietonsa generalistiopiskelijoiden uraohjauksesta omien kokemustensa sekä yliopistoinstituution sisäisten ja ulkoisten toimijoiden yhteisvaikutuksessa. Tutkimukseen osallistuvien asiantuntijoiden kokemuksia uraohjauksesta kerätään vuorovaikutuksen avulla haastattelutilanteissa ja tiedot generalistiopiskelijoiden uraohjauksesta koostetaan yhteen aineiston analyysin ja tutkijoiden keskinäisen tulkinnan välityksellä.

Kauppila (2007) esittää sosiokonstruktivistisen ontologian mukaisesti todellisuuden muotoutuvan yksilöiden välisessä vuorovaikutuksessa sosiaalisesti konstruktiksi. Konstruktivistisen ontologian mukaisesti tutkija on osa tutki- maansa todellisuutta (Heikkinen ym., 2005), jolloin tutkimustietoa ja todellisuutta konstruoidaan myös tutkijoiden ja uraohjauksen asiantuntijoiden välillä. Edellä mainittujen tavoin Hirsjärvi ja Hurme (2008) korostavat haastattelun olevan aina haastateltavan ja haastattelijan yhteistyön tulosta. Tässä pro gradu -tutkimuksessa tiedon luomista ohjasi haastattelukysymysten taustalla vaikuttava Tomlinsonin (2017) teoreettinen pääomamalli. Mallin luomat tutkijoiden en-

nakko-oletukset pyrittiin tiedostamaan ja minimoimaan niiden vaikutus haastateltavien ja tutkijoiden väliselle tiedon luomiselle ja vastausten johdattelulle. Tähän pyrittiin olemalla haastatteluissa neutraaleja ja pidättäytymään kysyjän roolissa. Tutkijoiden rooli haastattelujen aikana sanallistettiin myös haastateltaville ja perusteltiin sillä, että tämä takaa riittävän tilan heidän kokemuksiensa esiin tuomiselle.

Sosiokonstruktivistisessä lähestymistavassa yksilö, kuten uraohjauksen asiantuntija, rakentaa itse tietoa sosiokulttuurisissa konteksteissa ja vuorovaikutussuhteissa yhteiskunnallisten tekijöiden raameissa. Sosiokonstruktivistisen epistemologian mukaan tieto ja sen yhteys totuuteen nähdään suhteellisena, jolloin tieto rakentuu ihmisen pään sisällä tietoisesta ja tiedostamattomasta informaatiosta. Ihminen valikoi informaatiota ympäristöstään ja tulkitsee sitä aiemman tietonsa perusteella. Tieto, jota yksilöllisesti ja yhteisöllisesti luodaan voi näyttäytyä vallalla olevien yhteiskunnan arvojen tai olosuhteiden ilmentymänä. (Kauppila, 2007.) Nyky-yhteiskunnan odotukset sekä työelämän epävarmuustekijät voivat heijastua generalistiopiskelijoiden uranrakennukseen. Tämä vaikuttaa uraohjauksen asiantuntijoiden työhön, sillä heiltä odotetaan tarvittavaa työelämä tietoa ja taitoa tuoda tämä opiskelijoiden tietoisuuteen. Tutkimus tuottaa tietoa uraohjauksen asiantuntijoiden työstä kunkin henkilökohtaisen tiedonrakentamisen ja omien sosiaalisten ja kulttuuristen ympäristöjen kautta. Nämä heijastuvat haastattelutilanteisiin henkilökohtaisina käsityksinä, kokemuksina ja arvoina opiskelijoiden ura- ja työllistymispääomien kehittymisen tukemisessa käytännössä.

5.2 Tutkimukseen osallistujat

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat suomalaisissa yliopistoissa uraohjauksen parissa työskentelevät asiantuntijat. Alustavasti haastateltavaksi haettiin kahdeksaa uraohjauksen asiantuntijaa kolmesta suomalaisesta keskisuuressa yliopistosta. Haastateltavia haettiin eri yliopistoista, jotta voitiin saada laajempaa kuvaa uraohjaajien työstä generalistiopiskelijoiden kanssa suomalaisella uraohjauksen-

tällä. Fokuksessa olivat yliopistot, joissa uraohjausta toteutetaan vähintään yksilöohjauksen keinoin. Näin haluttiin varmistaa, että asiantuntijoilla oli kokemusta generalistiopiskelijoiden kohtaamisesta sekä ura- ja työllistymispääomien kehittymisen tukemisesta yksilöohjausprosessin näkökulmasta. Ajateltiin, että perinteiseen yksilöohjaukseen tutustuminen mahdollistaa tutkijoiden tiedon lisääntymisen ohjauksen eri keinoista ja työkaluista. Varmuutta sopivien yliopistojen valitsemiseen saatiin yliopistojen uraohjausta tuntevan henkilön kanssa käydyn kokemushaastattelun kautta.

Haastateltavilta toivottiin vähintään noin kahden vuoden työkokemusta uraohjauksen parissa, jotta heille olisi kertynyt kattavasti tietoa generalistiopiskelijoiden uraohjauksesta. Haastattelukutsuissa käytettiin nimikkeitä uraohjauksen asiantuntija, opinto-ohjaaja ja uraohjaaja, jolla pyrittiin rajaamaan hallinnollisempaa ohjausta ja neuvontaa tekevät työntekijät tutkimuksen ulkopuolelle. Rajaus oli kuitenkin lievä ja tutkimuksesta kiinnostuneet henkilöt otettiin mukaan tutkimukseen myös ilman kyseisiä ammattinimikkeitä, jos he kokivat, että heillä on kokemusta generalistien uraohjauksesta yliopistotasolla. Yliopistojen hallintorakenteet, ohjaus- ja neuvontapalveluyksiköt ja ohjausta tekevien työntekijöiden tehtävänimikkeet vaihtelevat yliopistojen kesken (Lairio & Puukari, 2002), ja tutkimukseen tavoitettiin hyvin erilaisilla nimikkeillä uraohjausta tekeviä asiantuntijoita. Koska uraohjausta lähestytään holistisesta näkökulmasta, koettiin uraohjauksen asiantuntija -käsitteen valitsemisen tukevan tutkimustavoitetta parhaiten. Valinnan perusteella haastateltavien eri tehtävänimikkeet sisällytettiin kyseisen käsitteen alle.

Opiskelun ja oppimisen ohjauksen sekä opiskelijan kasvun ja kehityksen tukemisen on nähty suomalaisessa kontekstissa kuuluvan opinto-ohjaajalle uravalinnan ohjauksen ollessa uraohjaajien osaamisalaa (Moitus ym., 2001). Kansainvälisen tutkimuksen mukaan uraohjaajien lisäksi esimerkiksi korkeakoulujen opinto-ohjaajat voivat tarjota uraohjausta ja siihen liittyviä palveluja (Brown & Lent, 2013). Ura- ja työllistymispääomien kehittymisen tukeminen vaatii asi-

antuntijoilta monipuolista ohjausotetta ja hyviä verkostoja, jotta yliopisto-opintojen aikana kartutettavien pääomien henkilökohtaiset, sosiaaliset ja kulttuuriset muodot voidaan ottaa huomioon opiskelijan ohjauksessa.

Haastatteluihin osallistui lopulta kuusi uraohjauksen asiantuntijaa neljästä opiskelijamäärältään eri kokoisesta yliopistosta. Viidellä kuudesta haastatellusta oli suoritettuna tai haastatteluhetkellä meneillään ohjaukseen valmiuksia antava opinto-ohjaajan tai uraohjaajan koulutus. Haastateltavat olivat toimineet uraohjauksen parissa yliopistokentällä viidestä kahteenkymmeneen vuoteen. Jokaisen haastateltavan toimenkuva pyöri uraohjauksen ympärillä, mutta heidän työtehtävänsä painottuivat eri tavoin. Haastateltavat tavoitettiin joko yliopistojen ohjauspalveluiden sähköpostilistoilta tai suoralla yhteydenotolla yliopiston uraohjauspalveluiden verkkosivuilta löytyneisiin henkilöihin. Haastateltavien joukko täydentyi lumipallo-otannan avulla, kun yksi haastateltavista ehdotti kiinnostunutta asiantuntijaa osallistumaan tutkimukseen. Hirsjärvi ja Hurme (2008, s. 60) kuvaavat lumipallomenetelmää tavaksi varmistaa tutkimusongelman kannalta keskeisten henkilöiden saaminen haastateltaviksi.

Kuuden haastattelun jälkeen aineisto vaikutti kylläntyneeltä, jolloin haastateltavien määrä päädyttiin rajaamaan kuuteen. Hännisen (2016) mukaan aineiston voidaan laadullisessa tutkimuksessa katsoa kylläntyneeksi, eli riittäväksi silloin, kun uuden informantin mukaan ottaminen ei enää tuottaisi uutta tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Vaikka jokaisella uraohjauksen asiantuntijalla on oma henkilökohtainen kokemusmaailmansa ja tapansa tehdä työtään, havaittiin haastattelujen edetessä samankaltaisten vastausten toistuvan kysymysten kohdalla. Taustatekijät huomioon ottaen haastateltavien joukko näyttäytyy harkittuna, moninaisena ja tarkoituksenmukaisena otoksena tutkimustehtävän näkökulmasta.

5.3 Aineistonkeruumenetelmänä haastattelu

Tutkimuksen kohteena olivat uraohjauksen asiantuntijoiden kokemukset generalistiopiskelijoiden ura- ja työllistymispääomien kehittymisen tukemisesta

omassa työssään. Aineistonkeruumenetelmäksi valittiin haastattelut, jotka olivat luonteeltaan asiantuntijahaastatteluita. Asiantuntijahaastatteluissa haastateltavalla on kaksoisrooli toimiessaan sekä tutkimuskohteena että tutkittavan ilmiön asiantuntijana (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen, 2010). Ruusuvuoren, Nikanderin ja Hyvärisen (2010) mukaan asiantuntijan haastattelussa kiinnostuksen kohteena on tieto, jota asiantuntijalla oletetaan olevan. Haastatteluissa kerättävä tieto on rakentunut asiantuntijalle kulttuurin jäsenyyden ja hänen kokemustensa myötä (Ruusuvuori ym., 2010). Tutkimusta suunniteltaessa havaittiin, että uraohjausta tekee yliopistoissa pieni joukko asiantuntijoita. Lisäksi heidän asiantuntija-asemaansa raamittaa yliopiston institutionaalinen toimintakenttä (ks. Alastalo, Åkerman & Vaittinen, 2017). Nämä tekijät korostavat heillä olevaa erityistietoa tutkittavasta ilmiöstä (ks. Alastalo ym., 2017) ja näin ollen asiantuntijatie-don esiintuomisen merkitystä.

Haastattelun aihepiirit olivat kaikille samat ja ennalta määritellyt teoreettisen viitekehyksen pohjalta, jolloin haastattelut olivat ominaisuudeltaan teema-haastattelun kaltaisia (ks. esim. Hirsjärvi & Hurme, 2008). Tomlinsonin (2017) pääomamalli muodosti temahaastattelun perustan. Kyseistä teoriaa kuvaavat kaksi englanninkielistä tutkimusartikkelia (Tomlinson, 2017 & Tomlinson ym., 2017) luettiin useaan otteeseen läpi. Artikkeleista käytiin tämän pro gradun tekijöiden kesken keskustelua ja kirjattiin muistiinpanoja yhteisen ymmärryksen syntymisen varmistamiseksi. Pääomamallin viiden eri pääoman keskeiset sisäl-löt ja käsitteet tunnistettiin, käännettiin suomeksi ja kirjattiin tekstinkäsittelyoh-jelmaan. Ne myös käsitteellistettiin ymmärrettävään muotoon. Tomlinsonin (2017) artikkeleissa pääpaino on siinä, mitä korkeakoulutetun ura- ja työllistymispääomat tarkoittavat. Haastattelurungon muodostamisessa näkökulma käännettiin siihen, kuinka näitä pääomia ohjauksessa tuetaan.

Haastattelurungon teemat käsitteellistettiin viittä Tomlinsonin (2017) teo-rian pääomaa mukaillen ja ne nimettiin seuraavasti: 1. tiedot ja taidot (inhimilli-nen), 2. suhteet ja verkostot (sosiaalinen), 3. yksilö suhteessa työympäristöihin (kulttuurinen), 4. asiantuntijaksi kasvu (identiteetti) ja 5. minäpystyvyys (psyko-

loginen). Teemojen ympärille hahmoteltiin apukysymyksiä ja tukisanoja teoreettisen viitekehyksen pohjalta. Tukisanoiksi valittiin Tomlinsonin eri pääomien keskeiset käsitteet, jotka oli tunnistettu tutkijoiden yhteistä ymmärrystä rakennettaessa. Kulttuurisen pääoman kohdalla haastattelurungossa tukisanoina toimivat esimerkiksi itsevarmuus, asenteet, vuorovaikutus ja olemisen tapa. Identiteettipääoman tukisanoina käytettiin muun muassa arvoja ja kilpailuetua.

Haastateltaville lähetettiin etukäteen vapaaehtoinen lyhyt pohdintatehtävä, jossa he saivat miettiä, kuinka vastaisivat ohjauksen keinoin kuvitteellisen generalistiopiskelijan monitahoisiin ohjaustarpeisiin. Pohdintatehtävään sisällytettiin Tomlinsonin teorian ydinajatuksia pääomista. Koska haastattelurungosta muodostui laaja, merkittiin tutkijoille ne kysymykset, jotka jokaiselta haastateltavalta tuli vähintään kysyä. Puusa (2020) korostaa, että teemojen suunnittelu on merkittävässä osassa haastattelua, sillä niiden avulla ilmiö pystytään pilkkomaan osiin ja tutkijan on mahdollista ymmärtää osa-alueiden sisältöjä ja merkityksiä esittämiensä kysymysten kautta.

Puusa (2020) nimeää teemahaastattelun haasteeksi tutkijan kyvyn ymmärtää tutkimuskohteena olevaa ilmiötä ja purkaa ilmiön osatekijät haastateltavalle ymmärrettäviksi kysymyksiksi ja keskusteluteemoiksi. Sosiaalisen pääoman kohdalla ydinkäsitteistä, kuten suhteista ja verkostoista kysyttiin seuraavalla tavalla: Miten ohjaat generalistiopiskelijaa työelämän kannalta tärkeiden uusien suhteiden ja verkostojen muodostamisessa? Asiantuntijaksi kasvusta kysyttiin muun muassa sitä, miten ohjauksessa käsitellään generalistiopiskelijan menneitä kokemuksia suhteessa omaan rakentuvaan asiantuntijuuteen. Minäpystyvyyttä kysyttiin esimerkiksi odotusten kautta seuraavasti: Miten käsittelette ohjauksessa generalistiopiskelijan odotuksia työelämään liittyen? Käsitteellistämiseen perehdyttiin huolella, jotta teorian korostaman opiskelijanäkökulman painotusta saatiin sovellettua asianmukaisemmaksi tämän tutkimuksen kohteena oleville uraohjauksen asiantuntijoille. Ennen varsinaisia haastatteluja suoritettiin testihaastattelu erään yliopiston ohjauspalveluissa työskentelevälle henkilölle. Haastattelun tarkoituksena oli testata käsitteellistämisen onnistumista ja kysymysten

ymmärrettävyyttä. Testihaastattelua ei sisällytetty osaksi analysoitavaa aineistoa.

Varsinaisissa haastattelutilanteissa teemat käytiin läpi jokaisen haastateltavan kanssa, mutta niiden laajuus ja järjestys vaihtelivat haastateltavien kesken heidän kokemuksensa ja toimenkuvansa mukaan. Haastatteluiden aikana esitettiin tarkentavia kysymyksiä ennalta asetettuihin teemoihin liittyen, sekä tutkimusaihetta koskevia lisäkysymyksiä. Lisäkysymykset koskivat sellaisia aiheita, jotka eivät sisältyneet teemajäsennyksiin, mutta nousivat kiinnostuksen kohteeksi haastattelun aikana. Myös Puusa (2020) näkee haastattelun etuna sen joustavuuden, sillä haastattelutilanne mahdollistaa tutkijalle sellaisen tiedonhankinnan, joka on olennaista tutkimuskysymysten kannalta. Hänen mukaansa haastatteluhetki antaa myös mahdollisuuden reaktiivisuuteen ja tulkintavirheiden tunnistamiseen, jolla voidaan edistää aineistonkeruun onnistumista ja luotettavuutta. (Puusa, 2020.) Edellä mainittu vaatii Qun ja Dumayn (2011) mukaan tutkijalta herkkyyttä tunnistaa ja reagoida haastateltavan tapaan ymmärtää maailmaa, mikä voi olla haastavaa aloittelijalle.

Lisäksi Qun ja Dumayn (2011) mukaan haastattelun eduksi muodostuu sen kyky paljastaa yksilöiden henkilökohtainen ajatusmaailma sekä luoda käsitystä vaihtoehtoisista tavoista toimia ja nähdä asioita. Haastattelu luo myös mahdollisuuden paljastaa ihmisen ja organisaatioiden käyttäytymiseen liittyviä piilotettuja puolia. (Qu & Dumay, 2011.) Aineisto kerättiin yksilöhaastatteluin, jotta kukin uraohjauksen asiantuntija sai tarvittavan ajan ja tilan henkilökohtaisen ajatusmaailman esiintuomiseksi. Qu ja Dumay (2011) pitävät haastattelun riskinä sitä, että haastateltava ei jaa kaikkea tietoaan tai kertoo sen, mitä tutkijat haluavat kuulla. Tästä syystä samaa asiaa saatettiin kysyä hieman eri käsittein, millä pyrittiin lisäämään haastateltavan tiedonjakamista monesta eri perspektiivistä.

Haastattelut toteutettiin etä- ja lähitapaamisissa vuoden 2022 loka-joulukuun ja vuoden 2023 tammikuun aikana. Haastatteluista etänä toteutettiin viisi ja lähitapaamisessa yksi. Haastattelut kestivät tunnista kahteen tuntiin. Molemmat tutkijat osallistuivat kaikkiin haastatteluihin ja toimivat haastattelijan roo-

lissa vuorotellen ollen vastuussa aina tietyistä haastattelun teemoista. Haastatte-
lija- ja tarkkailijaroolit jaettiin yhtenevällä tavalla jokaisessa haastattelussa. Etä-
haastattelut toteutettiin Zoom-sovelluksella Jyväskylän yliopiston tunnuksilla.
Haastattelut tallennettiin haastateltavan luvalla hänen toiveensa mukaisesti joko
videokuvan kanssa tai pelkkänä äänitiedostona. Äänitiedoston tallentamisessa
käytettiin myös puhelimen tallenninta Zoom-tallennuksen mahdollisen epäön-
nistumisen vuoksi. Lähihaastattelu toteutettiin haastateltavan valitsemassa pai-
kassa ja se nauhoitettiin molempien tutkijoiden puhelinten tallentimella.

5.4 Haastatteluaineiston analyysi

Haastatteluaineiston käsittely aloitettiin litteroimalla ääninauhoitteet tekstiksi.
Litteroinnin tarkkuudessa otettiin huomioon tutkimuskysymysten luonne,
minkä perusteella puheen piirteet jätettiin litteroimatta. Aineisto litteroitiin sisäl-
löllisesti kokonaisuudessaan, sillä haluttiin varmistaa, että kaikki olennaiset osat
on purettu tekstimuotoon. Litteroinnin jälkeen tekstiaineisto luettiin huolellisesti
läpi aineiston kokonaiskuvan syventämiseksi. Tutkimuksen analyysi toteutettiin
laadullisin keinoin teorian ja haastatteluaineiston vuoropuheluna sisällönanalyy-
sia soveltaen.

Sisällönanalyysi valikoitui analyysin lähtökohdaksi sen ollessa keino tiivis-
tää suuriakin tekstimassoja sujuvammin tulkittavaan muotoon. Sisällönanalyy-
sia on kritisoitu laadullisen tutkimuksen piirissä sen määrällisyyttä korostavasta
luonteesta esimerkiksi aineistossa toistuvien sanojen laskemisen ja luokittelevan
luonteen kautta. (Salo, 2015.) Tässä tutkimuksessa tarkoituksena ei ollut käyttää
sisällönanalyysia laskemaan ja vertailemaan kiinnostuksen kohteina olleiden il-
mauksien määrää (ks. Salo, 2015), eikä myöskään tarkastelemaan sitä, miten asiat
ilmaistaan. Sisällönanalyysin keinoin selvitettiin tässä tutkimuksessa sitä, mitä
tutkittavasta ilmiöstä sanotaan tuomalla esiin tutkimuskysymysten kannalta
olennainen sisältö teemoihin jäsenneyssä muodossa ja suhteuttamalla sitä ana-
lyysia ohjaavaan teoriaan.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla analyysi alkoi kaikkien ohjauksen toteuttamista kuvaavien ilmauksien tai ajatuskokonaisuuksien poimimisesta ja kopioimisesta alkuperäisestä litteraatista uuden tiedoston taulukkoon. Alkuperäiset ilmaukset uraohjauksesta pelkistettiin selkeämpään muotoon ydinajatuksia säilyttäen. Tämän jälkeen pelkistettyjä ilmauksia lähdettiin aineistolähtöisesti teemoittamaan. Pian kuitenkin havaittiin, että yksittäisiä ohjausta kuvaavia teemoja alkoi syntyä suuri ja kirjava määrä, mikä teki analyysin jatkamisesta haastavaa. Lisäksi analyysi oli kulkemassa suuntaan, jonka lopputuloksena olisi todennäköisimmin syntynyt melko yleinen ohjauskuvaus sen sijaan, että fokuksessa olisivat olleet uraohjauksen teemat.

Tässä kohtaa päädyttiin palaamaan uudelleen alkuperäisten ilmauksien ja niistä pelkistettyjen versioiden äärelle ja alettiin pohtia toisenlaista lähestymistapaa. Lopulta Tomlinsonin (2017) teorian malli pääomista päädyttiin ottamaan analyysiin mukaan alkuperäistä suunnitelmaa varhaisemmassa vaiheessa, jolloin analyysin suunta kääntyi teorialähtöisemmäksi. Alkuperäinen, aineistolähtöinen ohjauskuvausten etsimisvaihe, toimi kuitenkin tehokkaana aineiston jäsentäjänä, eikä tarvetta litteraattien systemaattiselle lukemiselle ensimmäisen tutkimuskysymyksen osalta tässä vaiheessa enää ollut.

Pelkistettyjä ilmauksia sovitettiin Tomlinsonin (2017) mallin viiteen pääomakategoriaan. Salo (2015) näkee teoreettiset käsitteet analyysiajattelun apuvälineinä, jolloin samoja aineistokatkelmia kytketään eri käsitteisiin ja tarkastellaan, millaisia yhteyksiä aineiston ja valittujen käsitteiden välille kehkeytyy. Tarkoituksena on selvittää käsitteen toimivuus ja uusien nousevien ajatusten mahdollistuminen. (Salo 2015.) Jackson ja Mazzei (2012) käyttävät tästä käsitettä "teorian kanssa ajattelu" (suom. Salo, 2015). Se mahdollistaa aineiston tarkastelemisen useista näkökulmista teoreettisten käsitteiden avulla. Perinteisestä sisälönanalyysistä poiketen tietoa ei pyritä yksinkertaistamaan ja sulkemaan, vaan sitä avataan ja lisätään (Jackson & Mazzei, 2012). Ura- ja työllistymispääomat voidaan nähdä teoreettisina käsitteinä, joilla aineistoa voidaan analysoida monesta perspektiivistä käsin sekä hahmottaa käsitteiden välisiä suhteita ja sidoksia.

Osa ohjausta kuvaavista ilmauksista teemoiteltiin yhden pääomakategorian sijaan useampaan pääomaan ja osa ilmauksista jäi kokonaan kategorioiden ulkopuolelle. Tämän jälkeen pääomien alle ja ulkopuolelle listattuja ilmauksia lähdettiin teemoittelemaan alateemoiksi, joista muodostettiin edelleen kahdesta kolmeen yläteemaa pääomasta riippuen. Pääteemat, eli pääomien otsikot, nimettiin Tomlinsonin (2017) teorian pääomista käännettyjen yleisten suomennosten mukaisesti (esim. Helsingin yliopiston urapalvelut, 2020), sillä ne katsottiin taroituksenmukaisiksi myös ohjauksen toteuttamisen näkökulmasta.

Ilmauksia, jotka ilmenivät systemaattisesti haastatteluissa jokaisen pääoman yhteydessä ja sisällöllisesti niihin jokaiseen sopivina, päädyttiin tarkastelemaan tulososiossa erikseen pääomia yhdistävinä teemoina. Kokonaan pääomien ulkopuolelle jääneiden ohjausta kuvaavien teemojen havaittiin liittyvän ohjauskeinojen sijaan siihen, millainen kokonaisuus uraohjauksen eri toteutustavoista muodostuu. Tämä havainto katsottiin mielenkiintoiseksi tutkimustehtävän kannalta, ja sen perusteella tarkentui pro gradun toinen tutkimuskysymys.

Toisen tutkimuskysymyksen analyysissä lähdettiin liikkeelle aineistolähtöisesti sekä ensimmäisen tutkimuskysymyksen analyysissä pääomien ulkopuolelle jäävää materiaalia hyödyntäen. Toista tutkimuskysymystä tarkennettiin ja litteraatit luettiin uudelleen läpi tarkistaen, että kaikki uraohjauksen toteutustapaa edustavat ilmaukset on huomioitu ja poimittu erilliseen tiedostoon. Pääomien ulkopuolelle jääneistä ilmauksista sekä litteraattien läpikäynnin seurauksena poimituista uusista ilmauksista muodostettiin uraohjauksen toteutustapoja kuvaavia teemoja. Nämä teemat jaettiin edelleen kahteen pääteemaan sen perusteella, kuinka suorasti tai välillisesti niissä opiskelijoiden ura- ja työllistymispääomien tukemista lähestytään. Tämän jälkeen teemoja peilattiin ensimmäisen tutkimuskysymyksen myötä tunnistettuihin ohjauksen keinoihin tutkien, millaisilla toteutustavoilla eri pääomia uraohjauksessa tuetaan.

Kolmannen tutkimuskysymyksen kohdalla litteroitu aineisto analysoitiin teemoittelun keinoin aineistolähtöisesti siitä näkökulmasta, millaisia generalistien uraohjauksen ominaispiirteitä uraohjauksen asiantuntijoiden haastatteluista

oli tunnistettavissa suhteessa professioalojen opiskelijoiden ohjaukseen. Ominaispiirteisiin liittyvät alkuperäiset ilmaukset ja ajatuskokonaisuudet pelkistettiin selkeämpään muotoon, joiden perusteella muodostettiin generalistien ohjauksen ominaispiirteitä havainnollistavia teemoja.

Tässä tutkimuksessa Tomlinsonin (2017) pääomamalli toimi kehyksenä metodivalintojen ympärillä, jolloin se näkyi tutkimuksen kulussa haastattelurungon laatimisesta tulosten raportointiin. Eskola (2018) kuvaa teorialähtöisen analyysin etenemistä kehämäisenä prosessina, kun liikkeelle lähdetään yhdestä suuresta teoriasta tai mallista. Teorian esittäminen ja operationalisointi johtavat aineiston keräämiseen ja empiriaan, josta palataan takaisin teoriaan ja sen pohjalta johdetun hypoteesin tarkasteluun (Eskola, 2018). Eskolan (2018) ajatuksia mukaillen tässä tutkimuksessa tarkoituksena oli hypoteesin tarkastelun lisäksi myös avata ja laajentaa Tomlinsonin (2017) pääomamallia suomalaisessa kontekstissa. Tomlinsonin malli antaa ajatuksia uraohjaustyön toteuttamiseen korkeakoulukentällä, mutta käytännön näkökulma jää marginaaliin, mihin tämän tutkimuksen teorian ja aineiston vuoropuheluna toteutettu analyysi pyrki tuomaan oman kontribuutionsa.

5.5 Eettiset ratkaisut

Yhteinen lähtökohta eettisesti kestäville tutkimustavoille on ihmisarvon kunnioittaminen eli itsemääräämisoikeuden, vahingoittumattomuuden sekä yksityisyyden turvaaminen (Kuula, 2015). Tutkimusprosessin aikana pyrittiin noudattamaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkimustoimintaa ohjasivat vastuullisuus, suunnitelmallisuus ja lainmukaisuus (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019). Ennen aineistonkeruuta laadittiin aineistohallintasuunnitelma, jossa perehdyttiin hyvään tieteelliseen käytäntöön tämän tutkimuksen kontekstissa sekä hahmoteltiin suuntaviivat aineiston keräämiselle, käsittelylle ja tallentamiselle.

Tutkimusaiheen hahmottuessa henkilötietojen käsittely nousi keskeiseksi eettiseksi periaatteeksi. Yliopistoilta haettiin tutkimusluvut noudattamalla heidän yliopistokohtaisia ohjeistuksiaan ja käytäntöjään (Liite 1). Osana tutkimuslupahakemuksia laadittiin tietosuojailmoitus, joka toimitettiin haastateltaville tutustuttavaksi. Ilmoituksessa kuvattiin henkilötietojen käsittelyn oikeudellinen peruste, joka tässä tutkimuksessa oli tutkittavan suostumus. Tutkittaville kommunikointiin sekä suullisesti että kirjallisesti, että annettu suostumus on mahdollista peruuttaa missä vaiheessa tahansa, myös annetun haastattelun jälkeen. Tietosuojailmoituksessa kerrottiin, mitä henkilötietoja kerätään (puheääni ja koulutustausta), kuka niitä käsittelee, mitä tarkoitusta varten niitä käsitellään, kuinka niitä suojataan sekä milloin kerätty aineisto hävitetään. Lisäksi ilmoitettiin tietosuoja-artiklojen mukaiset rekisteröidyn oikeudet.

Haastateltavien yksityisyys pyrittiin turvaamaan tutkimuksen raportoinnissa niin, että haastateltavien työnantajayliopistoja tai tehtävänimikkeitä ei mainita. Haastateltavista käytettiin tunnustekooodeja H1-H6. Valitut koodit eivät viitanneet haastattelujen toteuttamisjärjestykseen. Kaikki haastattelut toteutettiin häiriöttömässä paikassa niin, että ulkopuoliset eivät päässeet kuulemaan niiden sisältöä. Haastattelunauhoja sekä litteraatteja säilytettiin Jyväskylän yliopiston tietoturvallisella U-aseamalla, jonne ne tallennettiin tunnustekooodeilla. Mahdolliset ihmisten ja paikkojen nimet sekä muut mahdolliset tunnustetiedot poistettiin litteraateista. Tutkimusaineisto hävitettiin kokonaisuudessaan siinä vaiheessa, kun tutkimusraportti valmistui ja se julkaistiin.

6 TULOKSET

Tässä pro gradu -tutkimuksessa selvitettiin, millaisin keinoin suomalaisten yliopistojen uraohjausta tekevät asiantuntijat tukevat työssään generalistiopiskelijoiden ura- ja työllistymispääomien kehittymistä. Tämän kysymyksen osalta tulokset avataan luvussa 6.1. Lisäksi hahmoteltiin kuvaa uraohjauksen toteuttamisen kokonaisuudesta yliopistokentällä. Uraohjauksen toteutustapoja peilattiin ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä selvitettyihin opiskelijoiden ura- ja työllistymispääomien tukemisen keinoihin. Tässä tarkasteltiin sitä, kuinka eri pääomien tukeminen uraohjauksen kokonaisuudessa näyttäytyy. Tämän osalta tulokset avataan luvussa 6.2. Aineistosta tunnistettiin lisäksi generalistien uraohjaukselle ominaisia piirteitä, joihin liittyvät tulokset esitellään luvussa 6.3.

6.1 Pääomien kehittymisen tukeminen uraohjauksessa

6.1.1 Inhimillinen pääoma

Työelämä tietoisuuden lisääminen sekä osaamisen tunnistamisessa ja sanoittamisessa tukeminen muodostivat analyysissä kaksi keskeistä teemaa generalistiopiskelijan ohjauksessa inhimillisen pääoman karttumiseen liittyen. Työelämä tietoisuuden lisäämisen osalta uraohjauksen asiantuntijoiden haastatteluissa ilmeni kaksi näkökulmaa. Ensimmäisen näkökulman mukaan opiskelijan inhimillisen pääoman kehittymistä tuetaan lisäämällä tämän työelämä tietoisuutta tiedonjaon ja -hankinnan keinoin. Töissä.fi -sivusto on monelle uraohjauksen asiantuntijalle tärkeä työkalu opiskelijan työelämään liittyvän valinnanmahdollisuuksia koskevan tietoisuuden lisäämiseksi. Datan, kuten uraseurantatilastojen, pohjalta luodaan ymmärrystä työllistymiseen liittyvistä tilastollisista faktoista sekä puretaan mahdollisia työllistymiseen liittyviä uskomuksia, kuten seuraavasta sitaatista ilmenee.

(--) mä en ole mikään dataihminen muuten, mutta niinku just näiden uraseurantatilastojen pohjalta niin sieltä voi näyttää, että tämä on mediaanipalkka ja näin monta on työttömänä.

(--)
opiskelijat ajattelee, että ne työttömyysprosentit esimerkiksi on korkeampia kuin mitä ne sitten oikeasti on ja sama koskee niinku tämmöistä niin kun sirpaleista työurapuhetta ja tietysti niinku varmaan on enemmän määräaikaikaisuuksia, on enemmän työttömyyttä tietysti vaiheessa elämää, mutta kuitenkin suurin osa edelleen työllistyy vakinaisiin kokoaikaisiin työsuhteisiin. (H4)

Opiskelijan työelämä tietoisuuden lisäämisen lisäksi uraohjauksen asiantuntijan oman työelämä tietoisuuden ylläpitäminen ja kehittäminen koettiin analyysin perusteella välillisesti tärkeäksi opiskelijan inhimillisen pääoman kertymisen kannalta. Asiantuntijan tulee olla "ajan hermoilla" ympäröivän maailman tapahtumista työelämään liittyen, kuten yksi haastateltava kuvasi, sekä hankkia ohjauskokemusta ja lisäkoulutusta hyvän ohjauksen mahdollistamiseksi.

Toinen pääteema opiskelijan inhimillisen pääoman kehittämisestä uraohjauksessa muodostui osaamisen tunnistamisessa ja sanoittamisessa tukemisen ympärille. Tähän liittyen uraohjauksen asiantuntijat käyttävät monipuolisesti erilaisia tehtäviä ja harjoituksia, jotka on koottu tämän pro gradu -raportin loppuun liitteeksi (Liite 4). Analyysin perusteella uraohjauksessa pohditaan yhdessä opiskelijan kanssa erityisesti osaamisen olennaisuutta, sekä osaamisen kokonaisuutta ja laatua osaamiseen liittyviä näkökulmia laajentaen. Osaamisen olennaisuuden näkökulmasta keskeistä on tunnistaa, minkälaista osaamista esimerkiksi itseä kiinnostavissa työtehtävissä tarvitaan. Tähän yksi konkreettinen keino on työpaikkailmoitusten analysointi, jota voi tehdä toisaalta osaamistarpeiden hahmottamiseksi ja toisaalta kriittisesti arvioiden, kuinka olennaista ilmoituksissa esitetyt osaamiseen liittyvät toivomukset lopulta ovat työn tekemisen kannalta. Seuraavassa sitaatissa uraohjauksen asiantuntija kuvaa työpaikkailmoitusten hyödyntämistä uraohjauksen keinona.

(--)
tota analysoidaan työpaikkailmoituksia, luetaan rivien välistä, että mitähän se työnantaja tällä on tarkoittanut. Onko tällä tietyllä osaamisella merkitystä oikeasti sen työn tekemisessä? (H1)

Osaamisen kokonaisuutta tarkastellaan uraohjauksessa hahmottamalla osaamisen kerryttämisen kenttiä koulutuksen ja työkokemuksen lisäksi myös vapaaajan aktiviteeteista, kuten harrastuksista. Lisäksi opiskelijan kanssa pohditaan sitä, millaista osaaminen on laadultaan, eli onko kyse esimerkiksi teknisestä tai

sosiaalisesta osaamisesta, ja näyttäytyvätkö omat vahvuudet esimerkiksi visuaalisuuden tai kirjoittamisen kautta. Uraohjauksen asiantuntijat auttavat opiskelijaa uusien oivallusten äärelle laajentaen hänen käsitystään siitä, mitä voidaan laskea osaamiseksi, kuten seuraavasta lainauksesta käy ilmi.

Mä saatan tuoda sinne, niinku keskustelussa, että okei, sulla on niinku tällaista ja tämmöstäkin osaamista, että ooksä aatellu et sulla on tällaista? Ja tiedätkö, tämmöistä niinku, että siinä ei nyt lähdetä sillai, että mietitään, nyt listataan tähän nyt mitä osaamista sul on, vaan niinku että annan niinku vähän suuntaa heille siitä et eiks tääkin vois olla niinku sellasta mitä sää osaat. (H5)

Tomlinsonin (2017) pääomamallissa inhimillisen pääoman keskiössä ovat koulutuksen antamat kovat taidot ja pehmeät uranrakennustaidot. Generalistiopiskelijoiden uraohjauksessa korostuu analyysin mukaan uranrakennustaitojen kehittämisessä tukeminen sekä kovien taitojen hahmottamisessa ja soveltamisessa auttaminen työelämään siirtymisen näkökulmasta.

6.1.2 Sosiaalinen pääoma

Analyysi osoitti, että sosiaalisen pääoman kehittymistä tuetaan uraohjauksessa kahden yläteeman kautta: tukemalla 1. verkostoitumisessa sekä 2. opiskelijan itsensä näkyvämmäksi tekemisessä. Verkostoitumiseen kuuluu sekä opiskelijan nykyisten verkostojen tunnistamisessa että uusien verkostojen luomisessa tukeminen. Lisäksi uraohjauksessa autetaan opiskelijaa kehittämään verkostoitumistaitojaan. Nykyisiä verkostoja autetaan hahmottamaan keskustelun ja tehtävien, kuten ajatuskartan keinoin. Opiskelijaa autetaan tunnistamaan henkilöitä hänen omassa ympäristössään esimerkiksi opintojen oheisaktiviteettien tai harrastusten kautta.

Uusien verkostojen saamisessa keskeistä on haastateltavien mukaan aktiivisuus. He kannustavat opiskelijoita osallistumaan esimerkiksi ainejärjestö- ja vapaaehtoistoimintaan ja uramessuille sekä tekemään LinkedIn-profiilin. Itselle sopivien verkostoitumistapojen löytäminen sekä omien arvojen ja kiinnostusten mukainen toiminta katsotaan myös verkostoitumisessa tärkeäksi. Eräs uraohjauksen asiantuntija kuvaa alla olevassa sitaatissa sitä, kuinka yliopistotasolla on lähdetty huomioimaan ja toteuttamaan useammille sopivia verkostoitumismahdollisuuksia:

Tähän on yliopistolla nyt ollut mun mielestä hyvä, että sitten kun monet on kokenut sitten sitä vaikka ainejärjestökulttuuria, että kun saattaa olla hyvin niinku vaikka alkoholipainotteinen ja sitten jos ei itse koe, että se on niinku mielekäs, niin on se nyt kuitenkin, niinku siinä suhteessa on niinku alkanut tulla niinku moninaisempaa myös se niinku yhteisöllisyys, ja yritetään ottaa huomioon ihan eri tavalla, että myös tarjotaan niitä paikkoja, että ei vain sitä yhtä niinkun verkostojen tai yhteisöllisyyden syntymisen tapaa, vaan että niitä on todellakin monta. (H3)

Opiskelijan itsensä näkyvämmäksi tekemisen tukemisessa korostuu analyysin perusteella erityisesti työelämäkontaktit, joiden hankkimisessa uraohjauksen asiantuntijat tukevat opiskelijoita monella tapaa (ks. Liite 4). Yksi keino tähän on usean haastateltavan mukaan kartoittaa itseä kiinnostavia paikkoja ja kontakteja sitten kyseisen yrityksen tai organisaation työntekijää tavalla tai toisella:

Mä suosittelen niinku sellaista että lähtee tekemään sitä kartoitusta että vaiks mikä sua kiinnostaisi, mikä paikka. Ja tota jos kokee että on vielä silleen että ei halua, ei ole harjoittelupaikkaa hakemassa tai muuta, niin sitten lähtee katsomaan, että mikä olisi tosi kiinnostava paikka. Mikä siel olisi kiinnostava osasto? Mikä olisi kiinnostava tyyppi? Ja sitten pistää ihan sellaisen (viestin) että hei, onko sulla aikaa jutella, että mua kiinnostaisi niinku tää. (H6)

Muita keinoja itsensä näkyvämmäksi tekemiseen verkostoitumisen kannalta ovat ohjauksessa esimerkiksi portfolion tai hissipuheen laatiminen. Kiteytettynä opiskelijan itsensä näkyvämmäksi tekemisessä on tärkeää, että uraohjauksen asiantuntija auttaa inhimillisen pääoman, erityisesti opiskelijan osaamisen, paketoimisessa verkostoitumista ja työelämäkontaktien muodostumista tukevaan muotoon. Yksi uraohjauksen asiantuntija kuvasi haastattelussa myös omaa keskeistä rooliaan toimia linkkinä paikallisten työnantajien ja opiskelijoiden välissä molempien osapuolten toiveita ja tarpeita toiselle osapuolelle välittäen.

6.1.3 Kulttuurinen pääoma

Kulttuurisen pääoman kehittymistä tuetaan analyysin perusteella kolmen teeman kautta. Ensimmäisessä teemassa, arvotyöskentelyssä tukemisessa, keskeistä on auttaa opiskelijaa peilaamaan omia arvojaan eri organisaatioiden toimintaan, ja toisaalta reflektoida niitä myös hyvinvoinnin näkökulmasta. Ohjauksessa tuetaan pohtimaan, kohtaako itselle merkitykselliset asiat organisaation toimintatapojen kanssa. Pohjatyönä tälle näyttäytyy tiedonhankinta, kuten yksi haastateltava kuvaa:

Mulla on niinku sidostettu se (arvotyöskentely) itse asiassa siihen niinku työmarkkinoihin esimerkiksi, että mä pistän ne etsimään työpaikkoja missä on esimerkiksi löytyy arvot ja strategia. (-) Niin se että ne etsii sieltä ja miettii, että hei, että sopisinko mä tänne, että onko mulla sama ajattelumaailma. (H2)

Toinen kulttuurisen pääoman karttumista ohjauksessa tukeva tema muodostui sen ympärille, kuinka uraohjauksen asiantuntija auttaa opiskelijaa arvioimaan toimintaansa suhteessa työelämään ja organisaatiokulttuureihin. Tämä sisältää opiskelijan toiminnan, käytöksen, asenteiden ja uskomusten peilaamista työelämän odotuksiin ja toimintatapoihin. Keinona tähän voi toimia urapalveluiden laatima organisaatiohaastatteluja tukeva kysymyspatteristo tai esimerkiksi työhaastattelutilanteen läpikäyminen yhdessä opiskelijan kanssa. Alla olevassa lainauksessa uraohjauksen asiantuntija perustelee, miksi haastattelutilanteen konkreettinen harjoittelu hyödyttää opiskelijaa.

Keskustellaan siitä, että miten vaikka kohdataan. Helpompi niinku lähteä konkreettisen asian kanssa, että hei että kun sä menet työhaastatteluun niin miten sä vaikka toimit siellä tai käyttäytyt tai muuta ja miten sä vastaat kysymyksiin ja mitä sä otat huomioon? Niin tulee siinä samalla niinku treenattua sitten niitä sosiaalisia taitoja. (H2)

Kolmas pääteema muodostui itsevarmuuden vahvistamisen ympärille. Tältä osin kulttuurisen ja inhimillisen pääoman kehittymisen tukeminen kytkeytyvät yhteen opiskelijan osaamisen tunnistamisen ollessa analyysin perusteella keskeinen opiskelijan itsevarmuutta lisäävä tekijä. Ohjauksessa tunnistettujen, kokemusten kautta saavutettujen osaamisten ja onnistumisten voima voi olla kannattava, kuten yksi haastateltava kuvaa:

Ja mä aina toivon niinku uraohjaukseskustelussa, että se henkilö voi lähteä niinku vähän silleen pidempänä ja vähän itsevarmempana pois siitä tilanteesta ja sillä tavalla niin kun luottaa itseensä ja luottaa siihen, että se koulutus tai se osaaminen tai mikä vaan kokemus niin pystyy niin kun kannattelemaan häntä. (H4)

Itsevarmuuden vahvistamisessa kulttuurisen pääoman näkökulmasta voi olla merkitystä myös opiskelijan sosioekonomisen taustan huomioimisella:

Tavallaan sen niinku oman perheen niinku tuomat odotukset. Nekin voi tietysti olla niin päin, että joko niin, kun koetaan vaikka että perheellä on tosi kovat odotukset ja ei pystykään täyttämään niitä. Tai sitten voi olla vaikka ensimmäinen just siinä omassa sukupollessa, joka on korkeakouluopinnoissa, eikä ole sellaista niinku vertailupintaa, että kuka että mikä, minkälaisia töitä ylipäättään vaikka niinku yliopistosta valmistuneet tekee. (H3)

Sitaatissa uraohjauksen asiantuntija kuvaa kuvitteellisen opiskelijan ajatuksia toisaalta perheen luomista suurista odotuksista tilanteessa, jossa esimerkiksi vanhemmilla on korkeakoulutus ja arvostettu työ, ja he odottavat samanlaista menestystä myös lapseltaan. Toisaalta itsevarmuuteen voi vaikuttaa käänteisesti myös tilanne, jossa opiskelija on sukunsa ensimmäinen korkeakoulutettu, ja kokee tietonsa koulutuksen hyödyntämisestä työelämässä puutteelliseksi oman taustansa kautta.

6.1.4 Identiteettipääoma

Analyysissa identiteettipääoman kehittymisen tukeminen näyttäytyi generalistiopiskelijoiden uraohjauksessa kahden pääteeman kautta. Ensinnäkin ohjauksessa pohditaan asiantuntijaksi kasvun kysymyksiä ja asiantuntijaidentiteetin syntymistä. Haastatteluissa ilmeni toistuvasti, että profesioalojen opiskelijoiden asiantuntijaidentiteetin syntyminen tapahtuu generalisteja luontevammin jo opintojen aikana. Asiantuntemus ja ohjaus tällaiseen identiteettityöhön löytyy profesio-opiskelijoiden kohdalla tavallisimmin tutkinto-ohjelmasta, esimerkiksi tutoropettajien taholta. Generalistien uraohjauksessa asiantuntijuutta ja sen toteuttamisen kenttiä pohditaan esimerkiksi mielikuvien luomisen ja harjoitteluun ohjaamisen kautta. Harjoittelun painoarvo oman tietotaidon hahmottamisessa on suuri, kuten seuraavasta sitaatista ilmenee.

Yksi tapa on se, että ohjaa opiskelijaa hakeutumaan harjoitteluun. Monesti harjoittelussa heillä avautuu silmät, että he huomaa sen, että kuinka paljon he oikeasti tietääkään asioista, että se tiedon määrä, niin sitä on hirveän vaikea niin kun konkretisoida oikeastaan muulla tavalla. (H1)

Harjoittelukokemuksen läpikäyminen ja yleisemmin menneiden kokemusten reflektointi näyttäytyvät tärkeinä uraohjauksen keinoina asiantuntijaksi kasvun pohdinnoissa. Nämä tekevät näkyviksi oman ajattelun mahdolliset muutokset sekä tehtyjen valintojen arvioinnin.

Toinen teema identiteettipääomaan liittyvässä ohjauksessa on henkilöbrändin rakentaminen. Aineiston analyysin valossa henkilöbrändin rakentamisella tähdätään henkilökohtaisen, työllistymistä edistävän narratiivin luomiseen. Jotta henkilöbrändiä voidaan rakentaa, tulee asiantuntijaksi kasvun kysymyksiä olla

pohdittuna. Henkilöbrändin luomiseen liittyy ohjauksen näkökulmasta muista erottautumisesta tukeminen sekä toiminnallisuuteen ohjaaminen. Keinoina erottautuvan profiilin luomiseen toimii erityisesti CV sekä persoonalliset, oman näköiset opintovalinnat, jotka yhden asiantuntijan mukaan ovat melko vaivaton keino oman alan muista opiskelijoista erottautumiseksi:

Se tota sanoittaminen korostuu siellä, ja sitten se - usein koska se on lavea-alaista, hyvin ehkä poikkitieteistäkin - ne kiinnostuksen kohteet ja osaaminen, eli jokainen on vähän ehkä eri profiililla enemmän vielä niinku nousee. Niin sen niinku jotenkin esiin nostaminen (--) just tommoinen eilinen case, eli henkilö on opiskellut poikkitieteellisesti asioita, jotka on kiinnostanu, ja se on jo muotouttanut hänelle sellaisen profiilin, että hänellä on vähän erilainen se, versus vaikka oman pääaineensa muihin eri (opiskelijoihin). Niin tavallaan niinku se musta se spesiaaliteetti ja se erilaisuus tulee silleen helposti. (H6)

Henkilöbrändin rakentamisessa tarvitaan analyysin perusteella opiskelijan aktiivista toimintaa, ja sosiaalisen ja inhimillisen pääoman näkökulmat kytkeytyvät tähän teemaan osaamisen ja asiantuntijuuden näkyväksi tekemisessä verkostojen kautta. Asiantuntijaksi kasvuun ja henkilöbrändin rakentamiseen liittyy ohjauksessa lisäksi opiskelijan henkilökohtaisten toiveiden tunnistamisessa auttaminen ja niiden erottaminen muiden ajatuksista ja odotuksista.

6.1.5 Psykologinen pääoma

Uraohjaus vahvistaa opiskelijan psykologista pääomaa analyysin perusteella 1. vastoinkäymisten reflektoinnin, 2. epävarmuuden käsittelyn sekä 3. tavoitteiden asettamisen kautta. Vastoinkäymisten reflektoinnissa on keskeistä tukea opiskelijaa tunteiden käsittelyssä. Tähän liittyy hankalien kokemusten poispuhumista keskustelun keinoin sekä ymmärryksen luomista opiskelijan reagointitavoista ja selviytymiskeinoista vastoinkäymisten edessä. Vastoinkäymisten läpikäynti ja niihin liittyvien tunteiden sanoittaminen luo pohjaa uusien näkökulmien syntyemiselle, kuten seuraava sitaatti ilmentää:

Voi olla niitä niin sanottuja epäonnistumisia erilaisia, että sitten joku saattaa kokea vaikka, että aiempi tutkinto ja sen jälkeinen ura, joka ei lähtenytkään lentoon, niin se on iso epäonnistuminen ja silloin sen käsittely on niinku aika laaja asia. (--) musta tuntuu että just se niin kun tilanteen avaaminen ja sen tunnistaminen ja jotenkin ehkä hyväksyminen, että no näin kävi, niin sitten tavallaan se pääsee... Just se et päästään sille tasolle, että no nyt voidaan alkaa miettimään just niitä selviytymiskeinoja. (H3)

Vastoinkäymisten reflektointiin liittyy myös negatiivisen ajattelun purkaminen ja epäonnistumisista oppimisen näkökulma. Kyse ei ole väkinäisestä positiivisuudesta, vaan epäonnistumisten inhimillisen yleisyyden sanoittamisesta, hyväksymisestä sekä opiskelijan toimijuuden vahvistamisesta uraohjauksessa perspektiiviä muuttamalla.

Uraohjaukseen sisältyy paljon myös epävarmuuden käsittelyä. Sen tukemisessa on analyysin perusteella olennaista kartoittaa opiskelijan omia vaikutusmahdollisuuksia, lisätä tulevaisuususkoa ja hallinnan tunnetta sekä purkaa yhteiskunnassa vallitsevaa normia täydellisen elämän ihanteesta. Keskenäisyyden sietäminen on taito, jota tuetaan ja jolle annetaan painoarvoa. Alla olevassa lainauksessa uraohjauksen asiantuntija kuvaa, kuinka hän ohjauksessa pyrkii tarkastelemaan opiskelijan kanssa epärealistisia odotuksia tai täydellisuuden tavoittelua.

Sekin yleensä kytkeytyy siihen itsetuntoon tai epärealistisiin odotuksiin tai johonkin semmoiseen täydellisyyden tavoitteluun, että aika usein mä sitten jarrutan ja kysyn, että hei että mistä tää tulee tää hirveä tarve, että sun pitää olla 5 vuoden päästä vaikka tässä tai tuolla. (--) Että se tavallaan niinku mä yritän purkaa meidän yhteiskunnan muokkaamaa normistoa siitä, että pitää olla jotenkin kauhean selkeä ja semmoinen kiiltokuvamainen elämä, koska ei se sitä kellään ole. Sen takia on instagramin filtrit olemassa, filtröi sitten ne niinku ne roskapussit nätin näköiseksi. (H2)

Psykologisen pääoman kehittymiseen liittyy uraohjauksessa lisäksi tavoitteiden asettamisen näkökulma. Asiantuntijoiden haastatteluissa korostuivat osatavoitteiden asettamisen sekä ohjauksen realistisuuden merkitys. Vaikka uraohjaukseen sisältyy vahva tulevaisuusorientaatio, tuetaan opiskelijoita rakentamaan omaa polkuaan ajan kanssa ja huomioimaan myös ajassa muuttuvat tai tarkentuvat tavoitteet:

Mä (en ala) niinku ainakaan neuvoa asettamaan tiukkoja tavoitteita, vaan niinku vähän semmoisia porrasmaisesti, että onko sulla suuntaa mihin sä lähdet tästä ja että mihin, mitä, minkälaista polkua sää sitten niinku lähet kävelee ja sitten ne tavoitteet voi selkiytyä siinä polun varrella ja vahvistua. (H5)

Tavoitteiden asettamiseen liittyen myös sanavalintojen merkitys nousi esille yhdessä haastattelussa, jossa uraohjauksen asiantuntija kertoi välttävänsä unelmasanan käyttöä tilanteesta riippuen sen latautuneen luonteen vuoksi. Kokonaisu-

nessaan psykologisen pääoman tukemisen teemat näyttävät kietoutuvan opiskelijan tunnetaitojen vahvistamisen ympärille, jotta urasuunnittelu ja polku työllistymiseen koettaisiin opiskelijoiden toimesta mielekkäämpänä.

6.1.6 Pääomia yhdistävät teemat

Tomlinson (2017) pääomamallissa korkeakoulutuksen aikana karttuvat viisi pääomaa ovat luonteeltaan toisensa läpileikkaavia. Myös tämän pro gradun aineiston analyysissä uraohjauksen toteuttamisen näkökulmasta havaittiin, että generalistiopiskelijoiden ura- ja työllistymispääomien kehittymistä tukevaa ohjausta ei voi kaikilta osin yksiselitteisesti sijoittaa Tomlinsonin teorian mukaisiin pääomiin. Tähän ei myöskään pyritty, sillä aineistoa haluttiin tarkastella teorian lisäksi myös sellaisenaan, aineistolähtöisesti.

Yhdeksi kaikkia pääomia yhdistäväksi temaksi muodostui tulevaisuuden näköalojen laajentaminen. Näköaloja voi uraohjauksessa laajentaa inhimilliseen pääomaan liittyvän osaamiskartoituksen kautta, sosiaalisen pääoman verkostonäkökulman kautta tai esimerkiksi kulttuuriseen pääomaan liittyviä arvoja tarkastelemalla ja itsevarmuutta kehittämällä. Identiteettipääomaan liittyvät opintovalinnat opiskelijan henkilöbrändin rakennuspalikkoina sekä psykologisen pääoman tukemisessa keskeinen vastoinkäymisten reflektointi uusien näkökulmien luojana heijastavat molemmat tulevaisuuden näköalojen laajentamiseen pyrkimistä.

Hyvinvoinnin huomioimisen näkökulma tunnistettiin toiseksi kaikkia pääomia yhdistäväksi temaksi. Teema paikallistettiin kaikkien pääomien kohdalla ohjauksen keinoihin liittyen, mutta sen läsnäolo ei ollut niin vahva kuin edellä mainitussa teemassa. Inhimillisen pääoman osalta hyvinvoinnin huomioiminen näyttäytyi osaamishuolien rauhoittamisena. Uraohjauksen asiantuntijat välttivät painostamista esimerkiksi silloin, kun kyseessä olivat opiskelijoiden pelot oman osaamisen riittämisestä tai uskomukset jatkokoulutuksen välttämättömyydestä työelämäänsä pääsemiseksi. Sosiaalisen pääoman osalta hyvinvointi huomioitiin opiskelijalle sopivien työnhaku- ja verkostoitumistapojen löytämisellä hänen

persoonaansa ja arvojaan kunnioittaen. Vaikka verkostoitumista pidettiin tärkeänä osana työllistymistä, korosti eräs uraohjauksen asiantuntija, kuinka tärkeää on huomioida omia voimavarojaan suhteessa verkostoitumispyrkimyksiin.

Kulttuuriseen pääomaan liittyvä arvotyöskentely nähtiin myös hyvinvoinnin tukemisen välineenä, kun uraohjauksessa pohditaan itselle sopivia työpaikkoja ja -tehtäviä työssä jaksamisen ja omien rajojen tunnistamisen näkökulmasta. Elämän kokonaisuuden hahmottaminen ja työn ymmärtäminen yhtenä osana sitä ilmensivät hyvinvoinnin huomioimisen piirteitä myös identiteettipääoman kehittymisen tukemisen yhteydessä. Lisäksi psykologinen pääoma ja siihen kytkeytyvien tunnetaitojen tukeminen ohjauksessa ovat osaltaan olennaisia hyvinvoinnin rakennuspalikoita.

Kuvio 3.

Uraohjauskeinot ura- ja työllistymispääomien kehittymisen tukemisessa

<i>Ura- ja työllistymispääomat</i>	Inhimillinen	Sosiaalinen	Kulttuurinen	Identiteetti	Psykologinen
<i>Uraohjauskeinot</i>	Työelämä-tietoisuuden lisääminen Osaamisen tunnistamisessa ja sanoittamisessa tukeminen	Verkostoitumisessa tukeminen Opiskelijan itsensä näkyvämmäksi tekemisessä tukeminen	Arvotyöskentelyssä tukeminen Itsevarmuuden vahvistaminen Opiskelijan toiminnan arviointi suhteessa työelämään ja organisaatio-kulttuureihin	Asiantuntijaksi kasvun pohdinta Henkilöbrändin rakentaminen	Vastoinkäymisten reflektointi Epävarmuuden käsittely Tavoitteiden asettaminen
<i>Pääomia yhdistävät teemat</i>	Tulevaisuuden näköalojen laajentaminen Hyvinvoinnin huomioiminen				

6.2 Uraohjauksen toteutustavat ja suhde pääomiin

Uraohjauksen toteuttamisen kokonaisuus näyttäytyy analyysin perusteella moninaisena, ja uraohjaus kytkeytyy erilaisin suoriin ja välillisiin toteutustavoin osaksi opiskelijan yliopistotaivalta (ks. Kuvio 4). Suorat toteutustavat viittaavat toimintaan, jossa uraohjauksen asiantuntija on itse vuorovaikutuksessa opiskelijan tai ryhmän kanssa uraohjauksen teemojen äärellä. Välilliset uraohjauksen toteutustavat puolestaan painottavat kehittämisenäkökulmaa ja moniammatillista yhteistyötä yliopiston sisäisiin ja ulkoisiin toimijoihin. Suorat toteutustavat pitävät sisällään opiskelijoiden yksilö- ja ryhmäohjauksen sekä opetussuunnitelman kautta opiskelijoille johdetut vapaavalintaiset työelämäaiheiset opintojaksot. Välilliset toteutustavat koostuvat opiskelijoiden itseopiskelumateriaaleista, sisäisestä ja ulkoisesta ohjausyhteistyöstä, Aarresaari-verkoston kanssa tehtävästä yhteistyöstä sekä hanketyöstä.

Perinteisemmän yksilö- ja ryhmäohjauksen ohella uraohjaus linkittyy osaksi työelämätemaisia opintojaksoja. Uraohjauspalvelut tarjoavat opiskelijoille opintojaksoja elämänsuunnitteluun liittyen, jolloin niillä käsitellään niin yksilöllisiä elementtejä, kuten omia valintoja tai vahvuuksia kuin yleisimpiä työelämäaiheita, kuten työnhaun prosessia tai työmarkkinoita. Tarjolla olevien työelämäaiheisten opintojaksojen järjestävät tahot, määrät, laajuudet ja sisällöt vaihtelevat yliopistojen kesken, mutta yhteistä opintojaksoille on lähtökohtaisesti osallistumisen vapaaehtoisuus. Vapaaehtoisuus aiheuttaa uraohjauksen asiantuntijoissa pohdintaa siitä, saavatko opiskelijat tarvitsemaansa ohjausta ja tukea työelämään liittyvissä kysymyksissä, kuten alla oleva sitaatti ilmentää.

Semmoinen työelämäkurssi pakollisena kaikille tai ainakin sun pitää jotenkin suorittaa niinku niitä opintopisteitä, jotka liittyy uraan tai työelämään niin mä toivon jotenkin, että semmoinen voisi jossain vaiheessa olla niin kun mahdollista kaikille opiskelijoille, jotta sitten pystyisi niin kun keskittymään vielä paremmin niihin, joilla niin kun on vähän enemmän niitä solmuja siellä ratkottavana. (H4)

Suurin osa uraohjauksen asiantuntijoista kertoo Moodle-alustan olevan yliopistossaan käytössä. Moodleen rakennetut itseopiskelumateriaalit raamittavat vahvasti uraohjausta ja auttavat hyödyntämään yksilöohjausaikoja tehokkaammin opiskelijoiden voidessa suorittaa alustalla ohjauskeskustelua edeltäviä tai siitä

seuraavia itsenäisiä harjoituksia tai korvata niillä yksilöohjaustapaamisen tarpeen kokonaan. Moodlen teemoittain rakennetuissa materiaaleissa opiskelija pääsee esimerkiksi harjoittelemaan oman osaamisen tunnistamista tai pohtimaan itsevarmuuteen liittyviä teemoja sekä saamaan palautetta työskentelystään. Lisäksi jotkin opiskelijoita pohdituttavat kysymykset saadaan ratkaistua ohjaimella heidät tiettyjen verkkosivujen äärelle.

Toisaalta laajentaminen yksilökeskeisestä ohjauksesta ryhmämuotoisempaan uraohjaukseen nähdään muutamassa haastattelussa ajankohtaisena kehityssuuntana. Ryhmäohjausmuotoisten pienryhmäohjausten, koulutusten, valmennusten ja työpajojen nähdään ajavan uraohjauksen tehtävää erityisesti tilanteissa, joissa opiskelijat kipuilevat samojen teemojen äärellä. Osa haastateltavista nostaakin esiin vertaistuen mahdollistamisen esimerkiksi pienryhmäohjauksen kautta:

Mun mielestä sellainen, mikä nimenomaan siinä niin kun aina ryhmäohjauksen tai just sen vertaistuen kautta niinku usein parhaimmillaan nousee esille, kun kuulee että toinen sanoo, että kun mä mietin, että riittääkö tää ikinä ja toinen sanoo, että mää mietin ihan sitä samaa. Niin sitten se niinku auttaa tavallaan siinä suhteuttamisessa, että ei ole vaan jotkut menestyjät ja minä, vaan että sitten niinku kaikki kamppailee näiden samojen kysymysten kanssa. (H3)

Uraohjauksen kädenjälki näkyy myös yliopiston sisäisessä ohjausyhteistyössä. Uraohjauksen asiantuntijoiden asiantuntemusta ja palveluja, kuten luentoja, työpajoja, koulutuksia sekä materiaaleja hyödynnetään niin yksittäisten opettajien, ainejärjestöjen kuin tiedekuntien toimesta. Opiskelijoiden tukemisen rinnalla kyse on myös yliopiston muun henkilökunnan tukemisesta opiskelijoiden uraohjauksen teemoihin liittyen. Lisäksi, kuten seuraavasta sitaatista ilmenee, pidetään yhteisen ymmärryksen syntymistä uraohjauksen määrittelystä tärkeänä.

Se, mitä me ehkä halutaan, että meidän rooli on myös, että me yliopiston sisäisesti pystytään niin kun jotenkin tukemaan niitä henkilöitä, jotka kokee tekevänsä uraohjausta siinä omassa työssä niin, että meillä olisi niinku samoja ajatuksia siitä uraohjauksesta, ettei se mene semmoisen niinku neuvonnan puolelle. (H4)

Analyysin valossa yliopiston sisäinen yhteistyö uraohjauksen asiantuntijoiden ja muiden toimijoiden välillä korostaa moniammatillisen yhteistyön merkitystä ja luo rajanvetoa uraohjauksessa käsiteltäviin teemoihin. Seuraavassa sitaatissa tätä

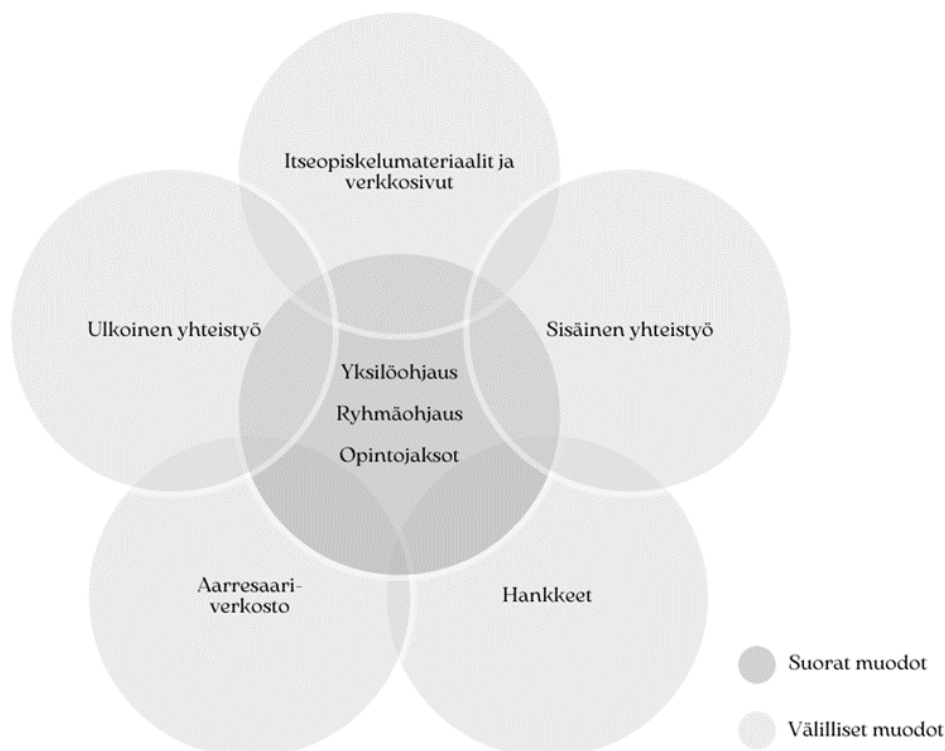
tehdään näkyväksi antamalla esimerkki opintopsykologien roolista opiskelijoiden ajan ja arjen hallinnan tukena.

Meillä on matalan kynnyksen yhteistyötä ihan syystä (--) tähän meidän opintopsykologi pitää näitä coping-juttuja, että miten esimerkiksi just aikataulutetaan ja hallitaan arkea ja miten pystyy opiskelemaan hyvällä tuulella ja muuta, että ne on niinku heidän sarkaa. (H2)

Toisaalta uraohjauksen asiantuntijat hyödyntävät työssään myös yliopiston ulkopuolisia yhteistyötahoja, kuten opiskelijoiden mielenterveyttä ja opiskelukykyä edistävää Nyyti ry:tä tai TE-palveluja opiskelijoiden ura- ja työllistymispääomien kehittämisen tukena tiedonjakamisen näkökulmasta. Uraohjauksessa toteutettu ulkoinen yhteistyö pitää sisällään myös yritys yhteistyön, joka ilmenee työelämä tapahtumien, kuten uramessujen ja verkostoitumisvälineiden, kuten JobTeaser:n ja LinkedIn:n näkyväksi tekemisen muodossa. Melkein kaikki tutkimukseen osallistuneet uraohjauksen asiantuntijat toimivat osana erilaisia ohjaukseen liittyviä hankkeita. Yliopistojen uraohjauksen asiantuntijat toimivat myös keskenään tiiviissä kehittämissyhteistyössä yliopistojen työelämä- ja urapalveluverkosto Aarresaaren kautta.

Kuvio 4.

Uraohjauksen toteuttamisen kokonaisuus

Uraohjauksen monimuotoisuus mahdollistaa monia keinoja opiskelijan ura- ja työllistymispääomien tukemiseen. Tomlinsonin (2017) teorian mukaisia opiskelijan pääomia kehitetään yksilö- ja ryhmäohjauksen, opintojaksojen, itseopiskelumateriaalien, yliopiston sisäisten moniammatillisten tukitoimien, yliopiston ulkoisen yritys yhteistyön sekä kehittämistyön kautta. Analyysin perusteella ihmillisen pääoman kehittymistä tuetaan pääsääntöisesti opintojaksoilla, Moodlen avulla sekä yksilöuraohjauksessa. Keskiössä on oman osaamisen tunnistamisessa tukeminen, johon kuitenkin yksilöohjauksessa pystytään pureutumaan hieman syvemmälle kuin muissa toteutustavoissa osaamisajattelun laajentamisen ja sanoittamisen kautta uraohjauksen asiantuntijan henkilökohtaisella tuella.

Sosiaalisen pääoman kehittymistä tuetaan puolestaan yksilöohjauksen lisäksi yritys yhteistyön, opetussuunnitelman ulkopuoliseen toimintaan kannustamisen, itseopiskelumateriaalien, opintojaksojen sekä ryhmäohjausten, kuten valmennusten tai työpajojen puitteissa. Verkostojen tunnistamista harjoitellaan yksilöohjauksessa ja Moodle-alustalla, mutta niiden laajentaminen tapahtuu opiskelijan oman aktiivisuuden kautta työelämä tapahtumissa, kuten Työssä-päivillä tai uramessuilla, opintojen ulkopuolisessa toiminnassa sekä verkostoitumiskanavia, kuten JobTeaseriä ja LinkedIniä hyödyntämällä. Verkostoitumistaitoja kehitetään muun muassa opiskelijoille suunnattujen työpajojen ja Moodle-tehtävien avulla. Itsensä näkyvämmäksi tekemiseen opiskelija saa työkaluja yksilö- ja ryhmäohjauksesta sekä opintojaksoilta, mutta myös tämän toimeenpanossa opiskelijan omalla aktiivisuudella on keskeinen rooli.

Kulttuurisen pääoman tukemista toteutetaan erityisesti vertaisiin painottuvien ryhmäohjausmuotojen, kuten työpajojen tai pienryhmien sekä yksilöohjauksen kautta. Arvotyöskentelyssä, oman toiminnan arvioinnissa sekä itsevarmuuden vahvistamisessa tukemisen linkittyminen yksilöuraohjaukseen johtuu oletettavasti käsiteltävien aiheiden yksilöllisyydestä sekä arkaluontoisuudesta. Toisaalta ryhmäohjaukseen lukeutuva pienryhmätoiminta tukee pääoman kehittymistä mahdollistamalla opiskelijoille vertaistuen ja peilipinnan omille toimintatavoille, ajatuksille ja uskomuksille.

Identiteettipääoman kehittymisen tukemisen nähdään integroituvan opiskelijan valitsemiin opintojaksoihin sekä opintoihin itseensä. Itsestä kertomisen taitoa voidaan edistää yksilöohjauksessa ja ryhmämuotoisesti webinaarien ja työpajojen avulla, mutta uraohjauksen asiantuntijoiden puheessa painottuu asiantuntijaksi kasvamisen jatkuvuus koko opintojen ajan ja sen jälkeen, jolloin pääoman tukeminen on pitkälti tutkinto-ohjelmien harteilla. Psykologisen pääoman kehittymisen tukeminen näyttää kytkeytyvän yksilöohjaukseen ja yliopiston sisäiseen moniammatilliseen yhteistyöhön. Yksilöuraohjaus mahdollistaa haastavienkin tilanteiden purkamisen turvallisessa ympäristössä, mutta korostaa moniammatillisen yhteistyön tärkeyttä opiskelijan tarpeisiin vastaamiseksi kokonaisvaltaisesti.

6.3 Generalistiopiskelijoiden uraohjauksen ominaispiirteet

Generalistiopiskelijoiden uraohjauksesta voidaan analyysin perusteella tunnistaa neljä sen ominaispiirteitä raamittavaa teemaa professioalojen opiskelijoiden ohjaukseen verrattuna. Keskeisiksi ominaispiirteiksi teemoiteltiin 1. itsensä ja alansa määrittely, 2. valintojen tekemisen keskeisyys, 3. uramahdollisuuksien laaja-alaisuus sekä 4. uraohjauksen tarpeellisuus. Uraohjauksen asiantuntijoiden mukaan generalistin määritelmä on hyvin liukuva suhteessa professiokäsitteeseen ja opiskelijalla nähdään olevan vapaus määritellä itsensä ja alansa vapaasti. Analyysi osoittaa, että generalistit joutuvat tekemään professioalan opiskelijoita enemmän työtä tässä määrittelyssä. Tämä haastaa myös uraohjauksen asiantuntijoita kartoittamaan opiskelijan tilannetta tarkemmin, jotta tarkoituksenmukaiset työkalut tähän voidaan selkeän mallin uupuessa löytää:

Ehkä se tietyllä lailla liittyy esimerkiksi just siihen identiteetin, osaajaidentiteetin löytämiseen ja sen niin kun vahvistamiseen myöskin. Että tota ehkä se niinku professioalalla tavallaan se ala tuo itsessään, ne työtehtävät tuo niitä työkaluja siihen jo niinku mukaan, että sitten generalistiopiskelijan kanssa niinku keskusteltaessa, tai hän joutuu ehkä niinku itse... ja silloin myös ohjaajana joutuu niin kun tavallaan, ettei oo sellaista valmista sapluunaa justuinsa. (H3)

Itsensä ja alansa määrittelyn ohella valintojen tekeminen näyttäytyy keskeisenä piirteenä generalistien uraohjaukselle. Generalistien vapaus tehdä valintoja

uransa ja opintojensa, kuten tutkinnon valinnaisaineiden suhteen nähdään etuna, mutta toisaalta se voi aiheuttaa lisää vastuuta ja huolta opiskeluaikana. Ohjauspalveluissa tämä voi näyttäytyä tarpeena kehittää ja arvioida tapoja valintojen tekemisen tueksi. Eräs uraohjauksen asiantuntija kuvaa generalistien valinnanvapauden ristiriitaisuutta ja suhdetta professio-opiskelijoihin seuraavanlaisesti:

Tavallaan se on aikamoinen stressinaihe näille generalistiopiskelijoille et heil on enemmän vastuuta ja tämmöistä niinku stressiä ehkä tässä opiskeluiden aikana kuin näillä professioalan opiskelijoilla, joiden valintatilanteet on kuitenkin vähän selkeämpiä. Näissä valinnoissa tukeminen on aika haastava tehtävä myös ohjauspalveluille ja koko ajan mietitään näitä metodeja ja keinoja, miten tukea. Mutta tavallaan se vapaus on ihanaa ja kamalaa. Se ohjauksen tarve ja tavallaan ne näkökulmat ei välttämättä oo opiskelijoille ihan kirkkaita, että mistä vinkkelistä käsin niinku niitä valintoja sitten tulisi ajatella ja mitä kaikkea siinä tulis hyödyntää ja ottaa huomioon (--). (H5)

Urapolut ovat generalistiopiskelijoilla lähtökohtaisesti moninaisia ja poikkitieteellisiä luoden näin uraohjauksen toteutukselle pohjaa. Uraohjauksen asiantuntijoiden mukaan generalistien uraohjauksessa puhututtaa laajat työmahdollisuudet, sillä opintoihin ei sisälly yhtä vahvaa työelämänäkökulmaa kuin professio-opiskelijoilla. Työelämä ja sinne astuminen voi näyttäytyä epävarmana ja yhden asiantuntijan sanoin jopa pelottavana, sillä generalisteilla ei ole selkeästi rajattuja työtehtäviä, joita kohti koulutus vie. Toisaalta eräs uraohjauksen asiantuntija huomauttaa professio-opiskelijoiden saattavan nähdä omat uramahdollisuudet puolestaan kapeina, vaikka todellisuudessa heidänkin tutkintonsa antaa valmiuksia hyvin erilaisiin tehtäviin. Keskeistä on tunnistaa osaamisen laaja-alaisuus. Analyysin valossa rajattomuus mahdollistaa generalisteille poikkitieteellisen lähestymistavan työllistymiseen ja laajojen työnimikkeiden ansiosta työmarkkinoilla voidaan liikkua organisaatioihin liittyvän kiinnostuksen mukaan. Rajattomuuden näkeminen positiivisena asiana vaatii kuitenkin mahdollisuuksien tunnistamista:

Moni sanoo mulle, että älä nyt sano, että "sä voit mennä ihan mihin vaan", että se on niinku se pahin vastaus mitä hänelle voidaan antaa (--). Sit me käsitellään toikin läpi, että mitä se niinku tarkoittaa? Ja sitten just niinku se, että kun sä pääset sille oksalle, niin sitten sä saat rauhassa hengitellä ja katsoa pysyksiä siinä, vai läheksiä sit kattoon jotain muita asioita. Mutta toikin täytyy niinku käydä läpi, niin kyllä musta generalistin etu on se, niille käy hyvin ja niillä on huikeat mahdollisuudet. Ne pystyy tunnistamaan niitä mahdollisuuksia ehkä jopa paremmin kuin silloin ku on hyvin professiossa, silloin ehkä sitookin ajattelua päässä. (H6)

Analyysin perusteella yliopistojen yleisiin uraohjauspalveluihin hakeutuu lähinnä juuri generalisteja. Syynä tähän näyttäytyy asiantuntijoiden puheessa se, että ammattialojen opiskelijoita ohjataan uraohjauksen teemoissa tiiviimmin ensisijaisesti omissa tutkinto-ohjelmissa. Muutama uraohjauksen asiantuntija kuvaakin kokevansa, ettei heiltä löydy sellaista alaspesifiä asiantuntijuutta ammattialojen opiskelijoiden urapoluista, että he voisivat vastata kaikilta osin heidän mahdollisiin uraohjaustarpeisiinsa. Ammattialojen opiskelijat hakeutuvat analyysin perusteella yleiseen uraohjaukseen lähinnä silloin, kun he kokevat olevansa väärällä alalla. Eräs uraohjauksen asiantuntija korostaa kuitenkin uraohjauksen hyödyllisyyttä kaikille ammattialojen opiskelijoille mahdollisuutena kehittää itse-reflektiotaan ja itsensä johtamista.

7 POHDINTA

Tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa, millaisin keinoin uraohjauksen asiantuntijat tukevat generalistiopiskelijoiden ura- ja työllistymispääomien kehittymistä. Lisäksi tavoitteena oli hahmottaa uraohjauksen toteuttamisen kokonaisuutta suomalaisissa yliopistoissa sekä selvittää, millaisia ominaispiirteitä generalistialojen opiskelijoiden uraohjaukseen liittyy. Uraohjauksen asiantuntijoiden näkökulmasta tehdyllä tutkimuksella saatiin teoreettista tietoa keinoista ja toteuttamisen kokonaisuudesta, joilla uraohjauksen asiantuntijat lähestyvät generalistiopiskelijoiden ura- ja työllistymispääomien kehittymisen tukemista. Tutkimus antoi myös käytännönläheistä tietoa uraohjauksessa käytettävistä harjoituksista (ks. Liite 4).

Rakentamalla kuvaa uraohjauksen toteuttamisen kokonaisuudesta voitiin vahvistaa sen moniulotteista rakennetta sekä ymmärtää eri toteutustapojen käyttötarkoituksia opiskelijoiden ura- ja työllistymispääomien kehittymisen osalta. Lisäksi saatiin uusia näkökulmia siihen, kuinka generalistiopiskelijoiden uraohjaus saattaa poiketa professio-opiskelijoiden ohjauksesta ja millaiset tekijät heidän uraohjaustaan luonnehtivat. Tutkimuksesta saadun tiedon avulla voidaan yliopistojen kehittämistyön lisäksi tukea entistä tehokkaammin generalistiopiskelijoiden opintojen aikaista työelämäorientaatiota sekä sujuvaa siirtymää työelämään.

7.1 Tulosten tarkastelu aiemman tutkimuksen valossa

Tutkimustulokset suhteessa Tomlinsonin (2017) pääomamalliin

Tämä tutkimus vahvisti Tomlinsonin (2017) teoriaa pääomien monisäikeisestä olemuksesta ja niiden toisiaan vahvistavasta luonteesta. Tomlinsonin tutkimuksen tavoin tämän pro gradun tulokset vahvistivat ohjauksen näkökulmasta sitä,

kuinka sosiaalista pääomaa hyödynnetään inhimillisen pääoman näkyväksi tekemisessä. Toisaalta tutkimustulokset lisäsivät ymmärrystä inhimillisen, sosiaalisen ja identiteettipääoman punoutumisesta yhteen. Tutkimustulosten perusteella sosiaalisen ja inhimillisen pääoman suhde ilmeni erityisesti siinä, kuinka uraohjauksen asiantuntijat tukevat opiskelijaa ilmaisemaan omaa osaamistaan verkostoitumista ja työelämäkontaktien saamista edistävällä tavalla. Identiteettipääoman kohdalla sosiaalista pääomaa tuettiin auttamalla opiskelijaa oman asiantuntijuuden esiintuomisessa verkostoja hyödyntämällä. Tämän tiedon perusteella voidaan tulkita, että yliopisto-opiskelijan sosiaalisella pääomalla on merkittävä rooli inhimillisen pääoman lisäksi myös identiteettipääoman näkyväksi tekemisessä (vrt. Tomlinson, 2017).

Tutkimus tuotti myös uutta tietoa pääomien välisestä vuorovaikutuksesta. Kulttuurisen pääoman tukemiseen lukeutuva itsevarmuuden vahvistaminen kytkeytyi inhimilliseen pääomaan, sillä osaamisen tunnistaminen nähtiin itsevarmuutta säätelevänä tekijänä. Lisäksi inhimillisen pääoman tukemisessa näyttyi välillisesti uraohjauksen asiantuntijan oman työelämä tietoisuuden merkitys. Ohjaajan oma jatkokouluttautuminen katsottiin asiantuntijoiden haastatte luissa tärkeäksi, jotta ohjausta voidaan toteuttaa laadukkaasti ja pysyvä ajan hermoilla työelämän kehityssuunnista. Esimerkiksi tilanteessa, jossa opiskelijan sosioekonomisen taustan kautta hän saattaa kokea tietonsa oman koulutuksen hyödyntämisestä työelämässä puutteelliseksi, voidaan uraohjauksen asiantuntijan työelämä tiedon ja pätevyyden merkitys katsoa hyvin tärkeäksi.

Identiteettipääoma näyttyi tässä tutkimuksessa hieman erilaisesta näkökulmasta Tomlinsonin (2017) pääomamalliin peilattuna. Tomlinson tarkastelee korkeakouluopiskelijan harjoittelukokemuksia sosiaalisen pääoman valjastamisen keinona. Tässä pro gradussa harjoitteluun ohjaamisen ja harjoittelukokemuksen reflektoinnin merkitys liittyi sosiaalista pääomaa vahvemmin identiteettipääomaan ja asiantuntijaksi kasvun kysymyksiin. Koska generalistialoilla asiantuntijaidentiteetin syntyminen opintojen aikana ei ole yhtä selkeää kuin professioaloilla, ovat harjoittelut keino saada lisää ymmärrystä siitä, millainen asiantuntija itse on ja millaista asiantuntemusta on jo kerryttänyt.

Tomlinsonin (2017) teoriasta poiketen tässä tutkimuksessa havaittiin kaksi kaikkia pääomia yhdistävää teemaa. Generalistiopiskelijoiden uraohjauksessa korostui urapolkujen moninaisuus, jolloin tulevaisuuden näköalojen laajentamisen havaittiin edellyttävän monenlaista lähestymistapaa uraohjausta tekeviltä asiantuntijoilta. Tutkimus osoitti, että jokaiseen pääomaan liittyvien uraohjauskeinojen avulla voidaan laajentaa opiskelijan näköaloja omasta tulevaisuudestaan. Kyseisen teeman vahvaa läsnäoloa selittää luultavasti tutkimuksen rajaus generalistiopiskelijoihin. Toisaalta tutkimustulos voi lisätä professio-opiskelijoiden kiinnostusta kartoittaa ja laajentaa omien urapolkujensa mahdollisuuksia.

Toinen pääomia yhdistävä teema, hyvinvoinnin huomiointi, oli paikallistettavissa jokaisen pääoman tukemisen yhteyteen, tosin edellä mainittua teemaa heikommin. Uraohjauksen asiantuntijoiden esiin tuoma hyvinvointipuhe näyttää osaltaan heikentävän uuden urakäsityksen saamaa kritiikkiä yksilön jättämisestä yksin hyvinvointinsa huolehtimisen kanssa (Richardson, 2000). Toisaalta yksin jäämisen mahdollisuus on olemassa, sillä muutama asiantuntija ilmaisi huolensa siitä hakeutuvatko opiskelijat ohjaukseen ja saavatko he tarvitsemaansa tukea (vrt. Penttinen & Falck, 2007).

Kulttuuriseen pääomaan liittyvä arvotyöskentelyssä tukeminen korosti pääomia yhdistävää teemaa, eli hyvinvoinnin huomiointia. Ennakoiva, uraohjauksen asiantuntijan ja opiskelijan välinen arvojen pohtiminen ohjauksessa suhteessa potentiaaliin työnantajaorganisaatioihin voi parhailaan tukea yksilön hyvinvointia työllistymisen jälkeen. Tästä syystä uraohjauksessa olisi tärkeää tukea opiskelijaa itselleen merkityksellisten arvojen tunnistamisessa sekä kannustaa toimimaan niiden mukaisesti, vaikka kilpailuyhteiskunnan luomat paineet ja odotukset voivat tätä haastaa.

Yliopistoissa tuetaan haastattelujen perusteella opiskelijoiden hyvinvointia moniammatillisesti ja eri keinoin painottuen uraohjauksen osalta vahvimmin psykologiseen pääomaan tunteisiin liittyvän työskentelyn kautta. Hyvinvointiteema laajentaa Tomlinsonin (2017) pääomamallia uraohjauksen näkökulmasta. Hänen teoriassaan teema ei saa erityistä painoarvoa, vaikka voidaankin tulkita, että eheä ura- ja työllistymispääomien kokonaisuus ja sen tukeminen ohjauksen

keinoin kokonaisuudessaan vahvistavat hyvinvointia esimerkiksi kehittyneen minäpystyvyyden, vahvojen sosiaalisten siteiden tai itsevarmuuden kautta (vrt. Tomlinson 2017 & Tomlinson ym. 2017).

Tämä tutkimus laajensi Tomlinsonin (2017) teorian mukaisia käytännön ohjeistuksia yliopiston henkilökunnalle uraohjauskeinoista seuraavilla tavoilla. Inhimillisen pääoman kohdalla opiskelijan osaamisen laadun tarkastelu uraohjauksessa avasi käsitystä osaamisen tunnistamiseen liittyen. Työelämäkontaktien hankkimiseen ohjaaminen näyttöä puolestaan keskeisenä sosiaalisen pääoman kehittymisen tukemisessa. Keinoja kontaktien muodostamiseen oli monia, jotta jokainen opiskelija löytäisi itselleen sopivan tavan uusien siltasuhteiden luomiseksi. Tomlinsonin teoriasta poiketen sosioekonomisen taustan käsittely uraohjauksessa ilmeni sosiaalisen pääoman sijaan kulttuurisen ja inhimillisen pääoman alla. Sosioekonomisen taustan nähtiin yhdessä haastattelussa kytkeytyvän työelämä tietoisuuteen liittyvään epävarmuuteen, jolloin uraohjauksen asiantuntija pystyi vahvistamaan opiskelijan itsevarmuutta muun muassa tiedonvälittämisen kautta.

Kiinnostava huomio identiteettipääomaan liittyen oli puolestaan pääoman kehittymisen tukemisen kytkeytyminen tutkinto-ohjelmiin, jolloin uraohjauksen rooli jäi odotettua vähäisemmäksi kyseisen pääoman kohdalla. Tässä tutkimuksessa psykologinen pääoma konkretisoitui haastattelujen myötä selkeämmäksi ja käytännönläheisemmäksi Tomlinsonin hieman abstraktimpiin käytännön näkökulmiin verrattuna. Siinä missä Tomlinson (2017) korostaa tärkeäksi tukea opiskelijaa esimerkiksi epäsuotuisten työmarkkinaolosuhteiden käsittelyssä, antoi tämä tutkimus konkreettisemmat suuntaviivat työelämässä navigoinnin tukemiseksi epävarmuuden käsittelyyn, epäonnistumisten reflektointiin ja tavoitteiden asettamisen kautta.

Yhteenvedon voidaan todeta, että Michael Tomlinsonin (2017) pääomamalli sai tämän pro gradu -tutkimuksen myötä vahvistusta. Teorian mukaiset ura- ja työllistymispääomat ja niiden kehittymisen tukeminen ovat yliopistojen uraohjauksessa käsittelyn kohteena, mikä näkyi uraohjauksen asiantuntijoiden

monipuolisissa ohjauskeinoissa ja yliopistotason erilaisissa toteutustavoissa. Tutkimus lisäsi ymmärrystä siitä, että generalistiopiskelijoiden ura- ja työllistymispääomien kehittymisen tukemisessa tarvitaan holistista ohjausotetta, jolloin opiskelijoiden uravalmiudet ja niiden tukeminen tulee ohjauksessa huomioida monesta eri näkökulmasta. Tomlinsonin (2017) artikkelissaan esittämät korkeakoulujen asiantuntijoille suunnatut käytännön näkökulmat uraohjauskeinoista täydentyivät tutkimustehtävän mukaisesti ja saivat konkreettisemmän luonteen yliopistojen toimintaympäristössä. Tomlinsonin (2017) teoriaa täydensi ajatus kahdesta kaikkia pääomia ohjauksessa yhdistävästä temasta.

Tutkimustulokset suhteessa muuhun taustateoriaan

Julkusen (2003) näkemys työmarkkinoista itsensä, osaamisensa, minänsä, potentiaalinsa ja kehonsa esittelyn estradina sai vahvistusta tämän tutkimuksen myötä. Näkemys itsessään kietoo yhteen useat Tomlinsonin (2017) teorian ura- ja työllistymispääomat. Generalistiopiskelijoiden ohjauksessa oman osaamisen tunnistamisessa ja sanoittamisessa tukeminen työmarkkinoilla tarvittavaan muotoon on ensiarvoisen tärkeää joukosta erottautumiseksi. Toisaalta pääomien kietoutuminen yhteen ja niiden toisiaan tukeva luonne muistuttavat, että pelkkä osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen eivät riitä. Työelämään päästäkseen ja siellä edetäkseen opiskelija tarvitsee laaja-alaisesti kaikkia pääomia käyttöönsä, jotta hän pystyy valjastamaan koko potentiaalinsa näkyville.

Keinoja ura- ja työllistymispääomien kehittymisen tukemiselle sekä Julkusenkin (2003) kuvaamille itsensä ja osaamisensa esittämisen muodoille tuetaan monin keinoin ja toteutustavoin uraohjauksen kautta. Tutkimusaineiston analyysi sekä liitteeseen 4 kootut uraohjauskeinot ja harjoitukset täydensivät ja laajensivat Penttilän (2009) tutkimuksessaan tunnistamia uraohjaajien ohjauskeinoja. Penttilän (2009, s. 44) taulukkomuotoon (vrt. s. 9) kokoamat ohjauskeinot vastauksena opiskelijoiden työllistymiseen liittyviin kysymyksiin nousivat jokainen esille myös tässä tutkimuksessa haastattelujen myötä.

Uraohjauksen kokonaisuuden kartoittaminen antoi uutta tietoa yliopistojen uraohjauksen toteuttamisesta. Uraohjauksen eri toteutustavoilla pyritään tarjoamaan opiskelijoille tukea ura- ja työllistymispääomiensa kehittämiseen niin suoraan kuin välillisestikin. Suorissa uraohjauksen toteutustavoissa, eli yksilö- ja ryhmäohjauksessa sekä opintojaksoilla voidaan hyödyntää kaikkia työelämäorientaation osa-alueita eli tietoon, kokemukseen ja asenteisiin perustuvia ohjauskeinoja opiskelijan toivoman ja tarvitseman pääoman kehittämisessä (vrt. Penttilä, 2009). Penttilän (2009) tunnistamat, asenteisiin perustuvat ohjauskeinot korostavat tässä tutkimuksessa keskustelua, joka mahdollistuu erityisesti yksilö- ja ryhmäohjauksen kautta. Myös kokemukseen perustuvat ohjauskeinot linkittyvät edellä mainitun tavoin yksilö- ja ryhmäohjauksiin, joissa voidaan hyödyntää erilaisia yksilö- ja ryhmäharjoituksia (ks. Penttilä, 2009).

Tietoon ja kokemukseen kytkeytyvät ohjauskeinot ilmenevät myös itseopiskelumateriaaleissa, jotka rakentuvat tiedon lisäämisen, harjoitustehtävien sekä palautteen ympärille (ks. Penttilä, 2009). Penttilän (2009) kuvaamat tietoon pohjautuvat ohjauskeinot näyttäytyvät tässä tutkimuksessa uraohjauksen asiantuntijan tiedonvälittämisenä suorien ohjauksen toteutustapojen lisäksi sisäisessä ja ulkoisessa yhteistyössä. Tiedonvälittäminen opiskelijalle ilmenee esimerkiksi verkkolähteisiin ohjaamisena tukien muun muassa inhimillisen pääoman kehittymistä. Tiedonvälittäminen osana yhteistyötä kohdistuu erityisesti yritys yhteistyöhön sekä yliopiston henkilökuntaan.

Moniammatillisella yhteistyöllä tavoitellaan uraohjauksen osalta laadukasta ohjausprosessia, jotta opiskelijan työelämäorientaatiota voidaan vahvistaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Kurrin (2006) esiin nostamat ohjausprosessin laatua koskevat tekijät erityisesti ohjausprosessin työnjakoon ja yhteistyöhön liittyen havaittiin tässä tutkimuksessa. Uraohjauksen laadun varmistaminen näyttöä yliopiston sisäisten toimijoiden tukemisena uraohjauksen teemojen äärellä. Ohjausprosessin laatua edistävä selkeä työnjako nähtiin tärkeänä, mutta myös haastavana opiskelijan ohjaustarpeiden ollessa moniulotteisia. Myös uraohjauksen luonteesta pyrittiin luomaan yhteistä näkemystä yliopiston sisällä, jotta uraohjaus nähtäisiin neuvonnan sijaan ohjauksena.

Tutkimustulokset vahvistivat Tomlinsonin (2017) pääomamallin lailla oman näköisten opintovalintojen merkityksellisyyttä. Se, katsottiinko ohjausvas-
tuun valinnaisainepäätösten suhteen kuuluvan uraohjauksen asiantuntijalle vai
esimerkiksi opiskelijan omaan tutkinto-ohjelmaan, vaihteli kuitenkin yliopistoit-
tain. Moituksen ja kollegoiden (2001) tekemään rajanvetoon ohjauksen osa-alu-
eiden jakautumisesta, jossa opintovalinnat näyttävät kuuluvan suomalaisessa
kontekstissa neuvontapalveluille tai opinto-ohjaajille, ei siis saatu yksiselitteistä
vahvistusta, vaan yliopistoilla on erilaisia käytäntöjä.

Tässä tutkimuksessa uraohjaus näyttäytyi asiantuntijoiden haastatteluissa
itsetuntemuksen ja -reflektion vahvistamisen, koko elämäkokonaisuuden kat-
tavan toimijuuden tukemisen, tulevaisuuteen suuntautumisen ja yksilöllisen
kohtaamisen kautta, jota kaikkea tukee uraohjaajan oma tieto- ja teoriapohja.
Kansainvälisessä määritelmässä (ELGPN, 2014) uraohjauksen tavoite määritel-
lään yksilön itsetuntemuksen edistämisen sekä työelämän muutoksista seuraa-
van resilienssin vahvistamisen kautta. Kyseisen määritelmän mukaiset tavoitteet
ovat suomalaisyliopistojen uraohjauksessa tämän tutkimuksen perusteella vah-
vasti läsnä.

Tämä pro gradu -tutkimus toi näkyväksi myös Vehviläisen (2014) kuvaat-
mat ohjauksen orientaatiot. Kannatteleva, tutkiva ja ongelmanratkaisuo-
rientaatio ilmenivät kaikki kolme erityisesti psykologisen pääoman tukemisessa. Ura-
ohjauksen asiantuntija kannattelee ohjausta pureutumalla opiskelijan kanssa kai-
kenlaisten tunteiden sanoittamiseen ja käsittelyyn sekä hankalien asioiden hy-
väksymiseen. Lisäksi, vaikka pääoman tukemisessa näkyy myös ongelmanrat-
kaisuo-orientaatio siinä, kuinka auttaa opiskelijaa tunnistamaan omat vaikutus-
mahdollisuutensa, on tutkivan orientaation painoarvo kuitenkin vahvempi.
Omien reagointi- ja selviytymistapojen tunnistaminen ja ymmärtäminen luovat
tilaa uusien näkökulmien ja oivallusten syntymiselle. (vrt. Vehviläinen, 2014.)
Vehviläisen (2014) mukaan tutkivaan orientaatioon liittyy sosiokonstruktivisti-
nen luonne, joka heijastelee tämän pro gradun tieteenfilosofista taustaa ja ajatusta
tiedon ja todellisuuden rakentumisesta.

Tuomisen ja kollegoiden (2011) mainitsemat generalistien työllistymistä heikentäviksi koetut tekijät tutkintoon, tavoitteiden epävarmuuteen ja osaamisen puutteeseen liittyen nousivat yleisesti käsitellyiksi teemoiksi uraohjauksessa tässä tutkimuksessa. Puutteellisen osaamisen kokemukset näkyivät uraohjauksen asiantuntijoiden näkökulmasta tarpeena kehittää osaamisen tunnistamisen ja sanoittamisen taitoja, johon pyrittiin vastaamaan monimuotoisella uraohjauksen toteuttamisen kokonaisuudella. Psykologisen pääoman tavoitenäkökulma puolestaan ilmeni asiantuntijoiden puheissa tavoitteiden pilkkomisena osiin, jolloin epävarmalta tuntuva tulevaisuus sai konkreettisempia suuntaviivoja ja lisäsi generalistiopiskelijoiden hallinnan tunnetta oman uran suunnittelussa.

Uraohjauksen asiantuntijat kuvasivat, kuinka postmoderniin työelämään liittyvät epävarmuuden teemat ja niiden käsittely ovat uraohjauksessa läsnä. Tulos on yhteneväinen muun muassa Penttilän (2009) sekä Lairion ja kollegojen (2007) tutkimusten kanssa. Tämä antaa joitakin viitteitä siitä, etteivät opiskelijoiden ajatukset ja huolet työelämään siirtymisestä ole reilussa kymmenessä vuodessa muuttuneet ainakaan merkittävästi. Keskeisenä osana generalistiopiskelijoiden uraohjausta näyttäytyykin epävarmuuden käsittely, jossa keinoina ovat opiskelijan tukeminen omien vaikutusmahdollisuutensa tunnistamisessa sekä tulevaisuususkon ja hallinnan tunteen luominen. Mielenkiintoinen havainto on, että tässä tutkimuksessa identiteettipääomaa tukevinä keinoina uraohjauksessa nähdään asiantuntijoiden näkökulmasta oman näköiset valinnaisaineet ja työllistymistä tukevat kurssit. Penttilän (2009) tutkimuksessa puolestaan juuri nämä tekijät voidaan opiskelijoiden itsensä keskuudessa nähdä tulevaisuususkon vahvistumisen sijaan työllistymispaineita lisäävinä. Havainto peräänkuuluttaa opiskelijoiden ja ohjaustoimijoiden välistä avointa dialogia sekä opiskelijoiden osallistamisen tärkeyttä uraohjauksen suunnitteluun ja kehittämiseen.

7.2 Luotettavuuden arviointi

Hänninen (2016) käyttää sisäisen validiteetin käsitettä kuvaamaan sitä, kuinka hyvin laadullisen tutkimuksen aineistolla onnistutaan ilmentämään valittua ilmiötä halutusta näkökulmasta. Tämä tutkimus laajentaa ja täydentää aikaisempia teorioita (esim. Tomlinson, 2017; Tomlinson ym., 2017; Penttilä, 2009) yliopistojen uraohjauksen toteuttamisen näkökulmasta. Tutkimuksen aineisto ja siitä johdetut tulokset ovat sovellettavissa käytäntöön esimerkiksi uraohjauksen kehittämistyön ja uraohjauksen toteuttamisen näkökulmista. Tulokset heijastavat kuitenkin juuri tähän tutkimukseen osallistuneiden asiantuntijoiden kokemusmaailmaa ja tiedon rakentamista uraohjauksesta, jolloin tutkimus ei ole toistettavissa täysin samanlaisena. Toisenlaisella osallistujajoukolla samasta kohderyhmästä ja tämän tutkimuksen ulkopuolelle jääneistä yliopistoista voitaisiin saada eriäviä tutkimustuloksia.

Toisena sisäisen validiteetin tarkastelun kohteena voidaan pitää pääomallin pohjalta käsitteellistettyä haastattelurunkoa ja sen tuottamaa aineistoa. Haastattelurungosta muodostui laaja, sillä siihen haluttiin purkaa teorian mukaisten pääomien kaikki keskeiset sisällöt kysymyksien muotoon. Haastattelurungon tekemisessä toisin tekemisen paikkoja olisi löytynyt teorian näkökulmien tiivistämisestä sekä yksittäisten haastattelurungossa ilmenneiden päällekkäisyyksien välttämisestä. Lisäksi joidenkin pääomien ydinkäsitteiden käsitteellistäminen haastattelukysymyksiin jäi liian abstraktiksi. Esimerkkeinä tällaisesta olivat käsitteet coping-keinot ja työelämätrendit, joiden yhteydessä tarvittiin enemmän yhteisen ymmärryksen luomista haastattelusta riippuen.

Haastatteluista litteroitua aineistoa kertyi noin 120 sivua. Aineiston laajuuden vuoksi analyysi vaati erityistä huolellisuutta ja tarkkuutta, jotta kaikki tutkimustehtävien kannalta olennainen tieto saatiin tunnistettua. Toisaalta, kuten Hänninen (2016) kuvaa, aineiston määrä yhtä tutkittavaa kohden on laadullisessa tutkimuksessa aineiston laadun lisäksi keskeistä. Hän arvioi, että alle puolelta tunnin pituinen haastattelu voi jäädä suppeaksi (Hänninen, 2016). Tässä

pro gradussa saavutettiin laaja, mutta tutkimustehtävän näkökulmasta rikas ja tarkoituksenmukainen aineisto.

Analyysin luotettavuuden näkökulmasta haastattelurungon pohjana toiminut Tomlinsonin (2017) pääomamalli saattoi itsessään toimia aineiston rajoittavana tekijänä. Aineiston sisällön sekä analyysin teemojen ja argumenttien käsittelyssä liiallisten ennakkokäsitysten välttäminen on oleellista, jotta tilaa jää myös teoreettisen kehyksen ulkopuolisille tulokulmille (ks. Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen, 2010). Pääomamallin soveltaminen haastattelurungon muodostamisessa loi aineistolle tietynlaisia odotuksia analyysistä ja tutkimustuloksista. Tästä syystä tutkijoiden on tärkeää ymmärtää positionsa ja arvioida kriittisesti omia oletuksiaan päästääkseen tutkimuksen teossa luokitteluvaiheen yli todelliseen analyysiin ja synteessin tekemiseen (ks. esim. Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen, 2010). Tutkijoiden ennakko-oletuksia yritettiin minimoida aloittamalla aineiston analyysi aineistolähtöisesti. Analyysivaiheessa kokeiltiin erilaisia analyysitapoja, jotta voitiin tehdä tutkimuskysymysten kannalta tarkoituksenmukaisin valinta ja rajauspäätökset aineistoon liittyen. Tutkimuksen analyysivaiheesta muodostuikin vaiherikas.

Salon (2015) nostaa teorian kanssa ajateltavasta analyysistä esiin sen epäjärjestyksellisyyden ja kurittomuuden. Analyysin tekemiseen ei hänen mukaansa ole selkeää ohjetta, vaan kyse on siitä, miten teorian kanssa ajattelun saa toimimaan omassa tutkimuksessa. Kyseinen analyysitapa korostaa tutkimuksen aineutkertaisuutta, mutta voi heikentää toiston mahdollisuutta. (Salon, 2015.) Vastapuhetta Salon näkemykselle rakentavat Ruusuvuori, Nikander ja Hyvärinen (2010), jotka ohjaavat kiinnittämään huomiota systemaattiseen työskentelyyn analyysivaiheessa. Systemaattisuudella aineistossa toistuvat teemat saadaan heidän mukaansa nostettua paremmin esiin. Tällä mahdollistetaan myös tutkijan tekemien päätösten havainnollistaminen ja kyseenalaistaminen. (ks. Ruusuvuori ym., 2010.)

Tämä tutkimus heijastaa toisaalta Salon kuvaamaa epäjärjestyksellisyyttä eri analyysitapojen kokeilun myötä, mutta myös Ruusuvuoren ja kollegojen painottamaa systemaattisuutta. Haastatteluaineiston analyysiin käytettiin runsaasti

aikaa ja aineistoon tutustuttiin huolellisesti ja järjestelmällisesti useaan kertaan. Analyysivaiheen aikana tehtiin muistiinpanoja ja pidettiin kirjaa analyysin etenemisestä, jotta prosessi pystyttiin kuvaamaan tähän tutkimusraporttiin mahdollisimman todenmukaisesti ja täsmällisesti. Ruusuvuori, Nikander ja Hyväriinen (2010) arvioivat, että luotettavuutta voidaankin lisätä systemaattisen analyysin rinnalla analyysiprosessin auki kirjoittamisella, jotta lukijalle havainnollistuu prosessin aikaiset periaatteet, valinnat sekä rajaukset.

Aineiston keruun ja analyysin sekä tutkimustulosten arvioinnin rinnalla yksi luotettavuuteen liittyvä huomio liittyy tutkimuksessa käytettyyn generalisti-määritelmään. Tässä tutkimuksessa generalisti- ja professioalan ero määrittyy karkeasti sen kautta, että generalistitutkinto ei anna pätevyyttä tietyssä ammatissa toimimiseen (ks. esim. Rouhelo, 2008). Yhden uraohjauksen asiantuntijan kanssa määritelmät erosivat toisistaan kauppatieteiden ja teknillisten alojen osalta. Hän ei kokenut ohjaavansa generalistiopiskelijoita, kun taas tässä tutkimuksessa edellä mainitut alat lasketaan generalistisiksi (ks. myös Vuorinen-Lampila, 2018; Kuurila, 2014). Määritelmien eroavaisuuksien ei kuitenkaan katsottu vaikuttavan tuloksia vääristävästi. Tämän tutkimuksen rajanvedon mukaan kyseisen asiantuntijan opiskelijat asettuvat enemmän generalistialojen edustajiksi, vaikka heidän opinnoissaan saattaakin olla toisia generalistialoja vahvempi työelämäote ja näkemys alan työllistymismahdollisuuksista.

Hänninen (2016) soveltaa ulkoisen validiteetin käsitettä laadullisessa tutkimuksessa kuvaamaan puolestaan sitä, kuinka tutkimukseen osallistuneet suhteutuvat tutkimuksen kohteena laajemmin olevaan joukkoon. On luotettavuuden kannalta tärkeää pohtia, kuinka tässä pro gradu -tutkimuksessa haastateltujen uraohjauksen asiantuntijoiden joukko mahdollisesti eroaa tutkimuksen ulkopuolelle jääneistä asiantuntijoista (ks. Hänninen, 2016). Tähän tutkimukseen osallistuneet työskentelevät osana yliopistojen yhteisiä ohjauspalveluja sen sijaan, että he työskentelisivät tietyn tiedekunnan alla. Aineiston analyysissa havaittiin, että erityisesti identiteettipääomaan liittyvän asiantuntijaksi kasvamisen tukeminen kuuluu pääsääntöisesti opiskelijan tutkinto-ohjelman työntekijöille haastateltujen uraohjauksen asiantuntijoiden sijaan. Tällöin otos, jossa olisi ollut

edustettuna tutkinto-ohjelmassa työskenteleviä uraohjauksen asiantuntijoita, olisi voinut tuottaa erilaista tutkimustietoa. Kuuden uraohjauksen asiantuntijan haastattelut neljästä yliopistosta voidaan kuitenkin määränsä puolesta nähdä riittävän kattavana otoksena ja tutkimuksen luotettavuutta vahvistavana tekijänä, sillä uraohjauksen asiantuntijoita työskentelee verrattain pieni joukko yliopistokohtaisesti.

Tutkimuksen toteuttamisen näkökulmasta kahden tutkijan asetelma näyttäytyi hyödyllisenä. Se vahvisti aineiston keruun luotettavuutta siten, että jokaisessa haastattelutilanteessa oli läsnä sekä kysyjä että havainnoija, joka pystyi seuraamaan tilannetta ja esittämään tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä. Qu ja Dumay (2011) toteavat teemahaastattelussa tuotettujen vastausten olevan yhteydessä haastattelijan ominaisuuksiin, jolloin haastattelijan tapa esittää kysymyksiä voi herättää haastateltavassa erilaisia vastauksia. Tämä huomioitiin jakamalla kysyjän ja havainnoijan roolit yhtenevällä tavalla jokaisessa haastattelussa. Havaittavissa oli, että haastattelujen tekeminen oli luontevampaa ja kahden tutkijan välinen haastattelun etenemiseen liittyvä kommunikaatio sujuvampaa haastattelujen edetessä. Lisäksi tutkijoiden reaktiivisuuden suhteessa haastateltavien puheeseen havaittiin kehittyvän aineistonkeruuprosessin myötä (vrt. Puusa, 2020). Kahden tutkijan asetelma lisäsi näkökulmien rikkautta, niistä keskustelua ja yhdessä perusteltujen valintojen tekemistä läpi tutkimuksen kulun.

Tutkimuksen vahvuutena kokonaisuudessaan näyttäytyy sen kiinnittyminen melko vähän tutkittuun, mutta kehittymässä olevaan yliopistojen ohjauskenttään. Yhteiskunnallisesti aihe on ajankohtainen nyky-yhteiskunnan ja työelämän vaatimusten aiheuttaessa opiskelijoille monenlaista epävarmuutta ja huolta. Tutkimusaiheen tärkeys varmistui uraohjauksen asiantuntijatehtävissä toimivan ja yliopistokenttää laajasti tuntevan henkilön kanssa käydyn taustoittavan kokemushaastattelun myötä. Tutkimus toi näkyvämmäksi yliopistojen uraohjausta työtä tekevien asiantuntijoiden näkökulmasta, ja teoreettisen lähestymistavan lisäksi tarjosi myös konkreettisia käytännön työkaluja uraohjauksen toteuttamiseen.

Tomlinsonin (2017) pääomamallia ollaan Helsingin yliopistossa sovellettu osana kehittämistyötä ja käytännön uraohjausta. Tämä pro gradu antaa mallin soveltamiseen uusia näkökulmia, joiden kautta uraohjauksen asiantuntijat myös muista suomalaisista yliopistoista pystyvät tarkastelemaan ja kehittämään omaa työtään. Ohjausta tekevien asiantuntijoiden lisäksi tutkimus tarjoaa generalistiopiskelijoille peilipinnan omien ura- ja työllistymispääomiensa tarkasteluun tarjoten työkaluja muun muassa seuraavien kysymysten pohtimiseen: Millaisena oma ura- ja työllistymispääomien kokonaisuus tällä hetkellä näyttäytyy? Kuinka omia ura- ja työllistymispääomia voi kehittää? Mitä uraohjaus on? Mistä saa apua omien uravalmiuksien kehittämiseen ja oman uran suunnitteluun? Toisaalta tutkimus saattaa lisätä myös profesioalojen opiskelijoiden kiinnostusta omien uravalmiuksien ja -mahdollisuuksien tarkasteluun avartaen heidän käsityksiään omista urasuunnista.

7.3 Jatkotutkimusehdotukset

Kuten yksi uraohjauksen asiantuntija haastattelussaan kuvasi, vaikuttaa työmarkkinoiden muutos trendineen ja tarpeineen yliopistojen uraohjauksen kenttään. Yhdeksi jatkotutkimustarpeeksi uraohjauksen kehittämisen näkökulmasta nousee opiskelijoiden ja työnantajien välisten osaamistarpeiden ja odotusten kartoittaminen. Olisi tärkeää selvittää, millaisia uravalmiuksia eri alojen yritykset ja organisaatiot odottavat erityisesti vastavalmistuneilla generalisteilla olevan ja kuinka näitä odotuksia perustellaan. Toisaalta aidosti omien arvojen, osaamisen ja kiinnostuksen mukaiselle polulle suuntaaminen tukee opiskelijan ja vastavalmistuneen hyvinvointia, joten myös opiskelijoiden odotuksia ja tarpeita työnantajien suuntaan olisi merkityksellistä tutkia.

Tässä tutkimuksessa selvisi, että päävastuun asiantuntijaksi kasvun tukemisessa katsotaan kuuluvan opiskelijan omalle tutkinto-ohjelmalle uraohjauksen asiantuntijan sijaan. Niissä yliopistoissa, joissa uraohjauksen asiantuntijat työs-

kentelevät erillään tiedekunnista, olisi tärkeä jakaa työelämätietoa ja -asiantuntijuutta osapuolelta toiselle. Esimerkiksi toimintatutkimuksen tai fenomenografisen lähestymistavan avulla voitaisiin selvittää tutkinto-ohjelman henkilökunnan ja ohjauspalvelujen uraohjaajien käsityksiä opiskelijan asiantuntijaidentiteetin rakentumisen palasista ja luoda yhteistä ymmärrystä kyseisen pääoman kehittymisen tukemiselle. Myös tässä tutkimuksessa mainittua yhteistä ymmärrystä uraohjauksen luonteesta ja orientaatioista voitaisiin rakentaa ja tutkia esimerkiksi ryhmähaastattelun avulla, ja näin jäsentää uraohjauksen paikkaa yliopistojen ohjauksen kokonaisuudessa.

Kolmas jatkotutkimusehdotus liittyy moniammatillisuuden hyödyntämiseen uraohjauksessa. Sekä Tomlinsonin (2017) teoria opiskelijan ura- ja työllistymispääomista, että tämä pro gradu -tutkimus uraohjauksen asiantuntijoista näitä pääomia monin keinoin tukemassa korostavat tarkasteltavan laaja-alaisuutta. Hyvinvoinnin huomiointi näyttäytyi jokaista pääomaa yhdistävänä tekijänä ja sen suhde psykologiseen pääomaan oli vahvin. Monessa yliopistossa uraohjauksen asiantuntijat tekevät yhteistyötä opintopsykologien kanssa. Olisi mielenkiintoista selvittää tarkemmin tämän yhteistyön rajapintaa sekä esimerkiksi sitä, kuinka tässä tutkimuksessa havaittua epävarmuuden käsittelyä, epäonnistumisten reflektointia ja tavoitteiden asettamista suhteessa työelämään liittyviin pohdintoihin opintopsykologin vastaanotolla käsitellään.

Ohjaus tieteenalana on poikkitieteellinen, eikä uraohjaus tee tähän poikkeusta. Uraohjauksen huomioidessa yksilön elämänkokonaisuuden on tärkeää, että aihepiirin tutkimusta tehdään laajasti kasvatustieteiden kanssa ja rinnalla myös muilla tieteenaloilla, kuten yhteiskuntatieteissä ja psykologiassa. Tällöin yliopisto-opiskelijan kehittyvien pääomien inhimilliset, sosiaaliset, kulttuuriset, identiteettiin liittyvät sekä psykologiset muodot tulevat parhaiten tunnistetuiksi ja tuetuiksi osana kokonaisvaltaista urasuunnittelua. Yksi tämän tutkimuksen haastateltavista kiteytti ajatuksen osuvasti: "Eihän uraohjausta tehdä nykytilassa, vaan sitä tehdään siitä kokonaisuudesta, mikä se ihminen on."

LÄHTEET

- Alastalo, M., Åkerman, M., & Vaittinen, T. (2017). Asiantuntijahaastattelu. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander, & J. Ruusuvuori (toim.), *Tutkimushaastattelun käsikirja* (s. 214–232). Vastapaino.
- Ammattikorkeakoululaki 2014/932. Annettu Helsingissä 14.11.2014
- Asset-h. (2022). Identifying Humanities Skills. About ASSET-H. Viitattu 26.10.2022. <https://www.assethproject.eu/about-3>
- Bridgstock, R. (2009). The graduate attributes we've overlooked: Enhancing graduate employability through career management skills. *Higher education research and development*, 28(1), 31–44. <https://doi.org/10.1080/07294360802444347>
- Brown, S. D., & Lent, R. W. (2012). *Career Development and Counseling: Putting Theory and Research to Work*.
- CEDEFOP. (2014). Terminology of European education and training policy. SECOND EDITION - A selection of 130 key terms. Luxembourg: Publications office of the european union. Viitattu 7.12.2022 https://www.cedefop.europa.eu/files/4117_en.pdf
- Chen, D. J. Q., & Lim, V. K. G. (2012). Strength in adversity: The influence of psychological capital on job search. *Journal of organizational behavior*, 33(6), 811–839. <https://doi.org/10.1002/job.1814>
- Cunningham, D. & Duffy, T. (1996). Constructivism: implications for the design and delivery of instruction. Teoksessa D. Jonassen (toim.) *Handbook of Research for Educational Communications and Technology* (s. 170–198). New York: Simon & Schuster Macmillan.
- ELGPN. (2014). Lifelong Guidance Policy Development: Glossary. ELPGN Tools No. 2. Koulutuksen tutkimuslaitos. <http://www.elgpn.eu/publications/browse-by-language/english/elgpn-tools-no.-2-llg-glossary/>
- Eriksson, I., & Mikkonen, J. (2003). *Opiskelun ohjaus yliopistossa*. Edita.

- Eskola, J. (2018). Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat : laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa A. Laajalahti, R. Valli, J. Aaltola & S. Herkama (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* (5., uudistettu ja täydennetty painos.). PS-kustannus.
- Heikkinen, H., Huttunen, R., Niglas, K. & Tynjälä, P. (2005). Kartta kasvatustieteen maastosta. *Kasvatus* 36(5), 340–354.
- Helsingin yliopiston urapalvelut. (2020). Tarkemmin pääomista. Viitattu 18.10.2022. <https://teaching.helsinki.fi/sites/default/files/inline-files/lis%C3%A4%C3%A4-p%C3%A4%C3%A4omista.pdf>
- Herranen, J. & Penttinen, L. (2008). Aikuisopiskelijälähtöistä ohjausta etsimässä. Teoksessa M. Lätti & P. Putkuri (toim.), *Ohjaus on kuin tekisi palapeliä – Näkökulmia aikuisopiskelijan ohjaukseen ammattikorkeakoulussa* (s. 9–24). Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja C: Raportteja, 32.
- Hinchliffe, G. W. & Jolly, A. (2011). Graduate identity and employability. *British educational research journal*, 37(4), 563–584.
<https://doi.org/10.1080/01411926.2010.482200>
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Holmes, L. (2013). Competing perspectives on graduate employability: Possession, position or process? *Studies in higher education (Dorchester-on-Thames)*, 38(4), 538–554. <https://doi.org/10.1080/03075079.2011.587140>
- Hänninen, V. (2016). Kuinka paljon on tarpeeksi? Aineiston määrä laadullisessa tutkimuksessa. *Aikuiskasvatus*, 36(2), 109–113.
<https://doi.org/10.33336/aik.88484>
- Isosuo, T. & Karttunen. (2021). *Hyvä, parempi, paras tulevaisuuden uraohjaus. Lähtökohdat ja uraohjauskoulutus*. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu
- Jackson, A. Y. & Mazzei, L. A. (2012). *Thinking with theory in qualitative research viewing data across multiple perspectives*. New York: Routledge

- Julkunen, R. 2003. Työelämä ohjauksen ympäristönä. Teoksessa M. Lairio & S. Puukari (toim.) Ohjauksen uudet orientaatiot, 55–70. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylä:Jyväskylän yliopisto
- Juuti, P. & Puusa, A. (2020). Johdanto – Mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan? Teoksessa A. Puusa, P. Juuti & I. Aaltio (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (e-pub). Gaudeamus.
- Juutilainen, P.K., Nikander, L., Hannula, H., Mäkelä, N. & Rantanen, O. (2021) Katsaus korkeakouluopiskelijoiden uraohjauskokemuksiin. Teoksessa T. Isosuo & M. Karttunen (toim.) *Hyvä, parempi, paras tulevaisuuden uraohjaus. Lähtökohdat ja uraohjauskoulutus*. (s. 15–31). Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-323-5>
- Juutilainen, P. K., Lahtela, M., Aura, P., Mäkelä, N., Rantanen, O., Nikander, L. & Hannula, H. (2021). Uraohjausta korkeakouluissa: selvitys opetus- ja ohjaushenkilöstön tulevaisuusorientaatiosta, koulutustarpeista ja uraohjaustaidoista. Teoksessa T. Isosuo, M. Karttunen & K. Komonen (toim.), *Hyvä, parempi, paras tulevaisuuden uraohjaus. Käytännön kokeilut ja suositukset*. (s. 16–37). Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-366-2>
- Kauppila, R. A. (2007). *Ihmisen tapa oppia: Johdatus sosiokonstruktiiiviseen oppimiskäsitykseen*. PS-kustannus.
- Kekäle, J. & Puusa, A. (2020). Tiedesodat : Realistinen ja konstruktionistinen maailmankäsitys. Teoksessa A. Puusa, P. Juuti & I. Aaltio (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (e-pub). Gaudeamus.
- Kiviranta, R. (2012). Työurat asiantuntijaorganisaatiossa: laadullinen tutkimus työuralla vaikuttavista tekijöistä. [Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto] <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-4805-4>
- Knight, P. & Yorke, M. (2003). *Assessment, Learning and Employability*. Open University Press.
- Kuula, A. 2011. *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.

- Kuurila, E. (2014). *Uraohjaus ja urasuunnittelu ammattikorkeakoulussa*. [Väitöskirja, Turun yliopisto].
- Lairio, M., Penttinen, L. & Penttilä, M. (2007). Akateeminen urasuunnittelu ja työelämään siirtyminen. Teoksessa M. Lairio & L. Penttilä (toim.), *Opiskelijalähtöinen ohjaus yliopistossa* (s. 69–106). Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Lairio, M. & Puukari, S. (2002). Ohjaus- ja neuvontapalvelut yliopistossa. Teoksessa J. Onnismaa, H. Pasanen & T. Spangar (toim.), *Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2 - ohjauksen toimintakentät* (s. 160–179). Porvoo: PS-kustannus.
- Laki ammatillisesta koulutuksesta. Annettu Helsingissä 11.8.2017
- Lukiolaki 2018/714. Annettu Helsingissä 10.8.2018
- Moitus, S., Huttu, K., Isohanni, I., Lerkkanen, J., Mielityinen, I., Talvi, U., Uusi-Rauva, E., & Vuorinen, R. (2001). *Opintojen ohjauksen arviointi korkeakouluissa*. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja; No. 13. Edita.
- Nikander, L., Hannula, H. & Rantanen, O. (2021). Uraohjauksen rakenteiden ja mallien yhteiskehittäminen työllistymispääomien viitekehyksessä. Teoksessa T. Isosuo, M. Karttunen & K. Komonen (toim.), *Hyvä, parempi, paras tulevaisuuden uraohjaus. Lähtökohdat ja uraohjauskoulutus* (s. 54–61). Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-366-2>
- Nykänen, S., & Tynjälä, P. (2012). Työelämätaitojen kehittämisen mallit korkeakoulutuksessa. *Aikuiskasvatus*, 32(1), 17–28.
<https://doi.org/10.33336/aik.93966>
- Ojala, K., & Isopahkala-Bouret, U. (2022). ” Ura on jonkinlainen menestyksen mitta” -YAMK-tutkinnon suorittaneiden uratoiveiden ja urapolkujen rakentaminen erilaisten uratyyppeiden viitekehyksessä. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 24(1), 44–62.
- Onnismaa, J. (2003). *Epävarmuuden paluu. Ohjauksen ja ohjausasiiantuntijuuden muutos*. [Väitöskirja, Joensuun yliopisto].

- Onnismaa, J. (2004). Vanha ja uusi ura. Teoksessa J. Onnismaa, H. Pasanen & T. Spangar (toim.), *Ohjaus ammattina ja tieteenalana 3 - ohjaustyön välineet* (s. 275–285). Juva: PS-kustannus.
- Peavy, R. V. (2021). *Sosiodynaaminen ohjaus: Konstruktivistinen näkökulma 21. vuosisadan ohjaustyöhön* (suom. P. Auvinen). Jyväskylän yliopisto.
- Penttilä, J. (2009). *Yliopisto-opiskelijoiden työelämään orientoituminen: Opintosisällöt, uraohjaus ja tulevaisuuskuvat*. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus.
- Penttinen, L. & Falck, H. (2007). Mutkia opintopolulla : keskeyttämistä harkitsevien ohjaustarpeet ja haettu ohjaus. Teoksessa M. Lairio & L. Penttilä (toim.), *Opiskelijalähtöinen ohjaus yliopistossa* (s. 37–67). Jyväskylän yliopisto.
- Penttinen, L., Itkonen, L., Antikainen, J., Vallius-Leinonen, K., Kosonen, T. & Lerkkanen, J. (2020). Opiskelijan urataitojen tunnistaminen ja tukeminen tavoitteellisessa ohjausprosessissa. Teoksessa A. Virtanen, J. Helin & P. Tynjälä (toim.), *Työelämäpedagogiikka korkeakoulutuksessa* (s. 85–89). Koulutuksen tutkimuslaitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8414-4>
- Penttinen, L., Skaniakos, T., Lairio, M., & Ukkonen, J. (2011). Miten työelämäorientaatiota voidaan tukea koulutuksen aikana?: korkeakouluopiskelun pedagoginen työelämähorisontti. *Aikuiskasvatus*, 31(2), 99–110. <https://doi.org/10.33336/aik.93921>
- Perusopetuslaki 1998/628. Annettu Helsingissä 21.8.1998
- Pesonen, H., Tuononen, T., Fabri, M. & Lahdelma, M. (2022). Autistic graduates: graduate capital and employability. *Journal of Education and Work*, 35:4, 374–389. <https://doi.org/10.1080/13639080.2022.2059455>
- Puhakka A., Rautopuro J. & Tuominen V. (2010). Employability and Finnish University Graduates. *European Educational Research Journal*, 9(1), 45–55.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.
- Puusa, A. (2020). Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Teoksessa A. Puusa, P. Juuti & I. Aaltio (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (e-Pub). Gaudeamus.

- Pyöriä, P. (2020). Työurien tutkimus: Käsitteelliset, teoreettiset ja empiiriset lähtökohdat. Teoksessa S. Ojala & P. Pyöriä (toim.), *Pirstoutuvatko työurat? Teollisuusalat talouden ja teknologian murroksissa* (s. 95–143). Tampere: Tampere University Press 2020.
- Qu, S. Q., & Dumay, J. (2011). The qualitative research interview. *Qualitative Research in Accounting and Management*, 8(3), 238–264.
<https://doi.org/10.1108/11766091111162070>
- Rantanen, J. (2018). Onko hoppu? -kehittämistutkimus: Yliopisto-opiskelijoiden urasuunnittelutaitojen ja työelämävalmiuksien vahvistaminen. Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7581-4>
- Rantanen, J., Hanhimäki, E. & Selkamo, S. (2018). Yhteenveto ja kehitysehdotukset tulosten hyödyntämiseksi Jyväskylän yliopistossa. Teoksessa J. Rantanen (toim.), *Onko hoppu? -kehittämistutkimus: Yliopisto-opiskelijoiden urasuunnittelutaitojen ja työelämävalmiuksien vahvistaminen* (s. 42-48). Jyväskylän yliopisto.
- Richardson, M., S. (2000). A new perspective for counsellors: from career ideologies to empowerment through work and relationship practices. Teoksessa A. Collin & R., A. Young (toim.), *The Future of Career* (s. 197-211). Cambridge university.
- Rouhelo, A. (2008). *Akateemiset urapolut. Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja kasvatustieteellisen alan generalistien urapolkujen alkuvaiheet 1980- ja 1990-luvuilla*. [Väitöskirja, Turun yliopisto]. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-3768-4>
- Ruusuvuori, J., Nikander, P., & Hyvärinen, M. (2010). *Haastattelun analyysi*. Vastapaino.
- Sainio, J. (2008). Kitkaa ja kasautuvia vaikeuksia. Akateemisen työuran alkua hankaloittavia tekijöitä. Tampere: Aarresaari.
- Salo, U. M. (2015). Simsalabim, sisällönanalyysi ja koodaamisen haasteet. Teoksessa Aaltonen, S., & Högbacka, R. (toim.), *Umpikujasta oivallukseen. Refleksiivisyys empiirisessä tutkimuksessa* (s. 166–190). Tampere University Press.

- Savickas, M. L. & Porfeli, E. J. (2012). Career Adapt-Abilities Scale: Construction, reliability, and measurement equivalence across 13 countries. *Journal of vocational behavior*, 80(3), 661–673.
<https://doi.org/10.1016/j.jvb.2012.01.011>
- Soini, T. & Pyhältö, K. (2012). Akateeminen ohjaus tohtorikoulutuksessa. Tampere University Press.
- Tampereen korkeakouluyhteisö. Osaamispoluttaja – jatkuvan ohjauksen yksilöllinen polku työelämään. Viitattu 18.10.2022.
<https://projects.tuni.fi/osaamispoluttaja/esittely/>
- Tampereen yliopisto. (2022). Filosofian maisteriohjelma, opetussuunnitelma. Viitattu 23.11.2022.
<https://www.tuni.fi/opiskelijanopas/opintotiedot/tutkinto-ohjelmat/uta-tohjelma-1774?year=2022&activeTab=1>
- Tomlinson, M. (2017). Forms of graduate capital and their relationship to graduate employability. *Education + Training*, 59(4), 338–352.
<https://doi.org/10.1108/ET-05-2016-0090>
- Tomlinson, M., Mccafferty, H., Fuge, H. and Wood, K. (2017) Resources and Readiness: the graduate capital perspective as a new approach to graduate employability. *Journal of the National Institute for Career Education and Counselling*, 38 (1), 28-35. <https://doi.org/10.20856/jnicec.3805>
- Tuominen, V. (2013). *Maistereiden työllistyvyys*. [Väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto]. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-1118-6>
- Tuominen, V., Rautopuro, J., & Puhakka, A. (2011). Maistereiden työllistymisvaikeudet. *Työpoliittinen aikakauskirja*, 54(3), 5-21.
- Tuononen, T., Kangas, T., Carver, E., & Parpala, A. (2019). Yliopisto-opintojen anti viisi vuotta valmistumisen jälkeen - Tukivatko yliopisto-opinnot työelämätaitojen kehittymistä työuran näkökulmasta? *Yliopistopedagogiikka*, 1.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisu 3/2019.

- Tynjälä, P., Helin, J. & Virtanen, A. (2020). Johdanto: Miksi työelämäpedagogiikkaa? Teoksessa A. Virtanen, J. Helin & P. Tynjälä (toim.), *Työelämäpedagogiikka korkeakoulutuksessa* (s. 11–14). Koulutuksen tutkimuslaitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8414-4>
- Ursin, J. & Hyytinen, H. (2010). Mitä korkeakoulutuksessa opitaan? Esimerkkinä AHELO. Teoksessa R. Laukkanen (toim.), *PISA, PIAAC, AHELO. Miksi ja miten OECD mittaa osaamista?* (s. 65–70). Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:17. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75518/okm17.pdf?sequence=1>
- Valtioneuvosto. (2020). Elinikäisen ohjauksen strategia 2020–2023: ELO-foorumi. Valtioneuvoston julkaisuja 2020:34.
- Vehviläinen, S. (2014). *Ohjaustyön opas : Yhteistyössä kohti toimijuutta*. Gaudeamus.
- Vuorinen-Lampila, P. (2018). *Korkeakoulutuksen eriytyvät työelämätulokset*. [Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7529-6>
- Vuorinen, R., & Virolainen, M. (2017). Opinto- ja HOPS-ohjauksesta urasuunnittelutaitojen vahvistamiseen ja ohjauspalveluiden laadun arviointiin. *Ammattikasvatuksen Aikakauskirja*, 19(2), 4–19.
- Vuorinen, R. & Sampson J., P. (2002). Ohjaus opintojen suunnittelun ja arvioinnin tukena - strategisia kysymyksiä. Teoksessa J. Onnismaa, H. Pasanen & T. Spangar (toim.), *Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2 - ohjauksen toimintakentät* (s. 46-69). Porvoo: PS-kustannus.
- Walther, A. (2006). Regimes of youth transitions. Choice, flexibility and security in young people's experiences across different European contexts. *Young* 14(2), 119–139.
- Watts, A., G. (2000). The new career and public policy. Teoksessa A. Collin & R., A. Young (toim.), *The Future of Career* (s. 259–275). Cambridge university.

Watts, A., & Van Esbroeck, R. (2000). New skills for new futures: A comparative review of higher education guidance and counselling services in the european union. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 22(3), 173-187. <https://doi.org/10.1023/A:1005653018941>

Yliopistolaki 2009/558. Annettu Helsingissä 24.7.2009

Yilmaz, K. (2013). Comparison of quantitative and qualitative research traditions: epistemological, theoretical, and methodological differences. *Adult Learning Systems in a Comparative Perspective* 48(2), 311-325.

LIITTEET

Liite 1. Esimerkki tutkimuslupahakemuksesta

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS 1 (2)

Hakijan tiedot	Nimi Eveliina Piira	
	Osoite [REDACTED]	Postinumero [REDACTED] Postitoimipaikka [REDACTED]
	Puhelin [REDACTED]	Sähköpostiosoite [REDACTED]
Tutkimuksen toimeksiantaja/ täytetään tarvittaessa	Toimeksiantaja	
	Yhteystiedot	
Päiväys ja allekirjoitus	Paikka ja päivämäärä [REDACTED] 30.9.2022	Allekirjoitus Eveliina Piira
Tutkimusluvan myöntäjä täyttää	Tutkimusluvan myöntäminen	
	☒ Tutkimuslupa myönnetään ☐ Tutkimuslupaa ei myönnetä	
	Myöntämisen ehdot:	
	☒ Tutkimusluvan myöntämisen ja tietojen luovuttamisen ehtona on, että tutkimuksen tekijä sitoutuu noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä ja lainsäädäntöä. Tutkimuksen tekijä on velvollinen käyttämään tietoja luottamuksellisesti ja tutkimuksessa kuvatulla tavalla. Tutkimuksen valmistuttua tiedot on hävitettävä tai arkistoitava asianmukaisella tavalla. ☒ Hakijan tulee tarvittaessa/pyydettyä toimittaa valmis raportti tutkimuksen valmistuttua ja esitellä tutkimuksen tulokset suullisesti ☐ Muut ehdot Tutkimus edellyttää vaikutusten arviointia (DPIA) ☐ kyllä ☒ ei Perustelut myöntämättä jättämiselle	
Päätäjän nimi [REDACTED]		Valmistelija/esittelijä [REDACTED]
Päiväys ja myöntäjän allekirjoitus	Paikka ja päivämäärä [REDACTED] / /	Allekirjoitus: sähköinen allekirjoitus
Tiedottaminen päätöksestä	☒ hakijalle ☐ muu, nimi:	☐ vararehtorille ☐ dekaanille

TUTKIMUKSEN KUVAUS 2 (2)

Tutkimuksen tekijä tai tekijät	Maiju Närepalo & Eveliina Piira
Tutkimuksen nimi	Generalistialojen opiskelijoiden ura- ja työllistymisvalmiuksien tukeminen suomalaisten yliopistojen uraohjauksessa
Lyhyt kuvaus tutkimuksesta (tavoitteet, tutkimusongelmat jne.)	Tutkimuksemme tavoitteena on selvittää, miten generalistialojen opiskelijoiden ura- ja työllistymisvalmiuksien kehittymistä tuetaan ohjauksen keinoin yliopistoissa. Lisäksi tarkoituksena on kartoittaa, millaisia erityispiirteitä generalistien uraohjaukseen liittyy.
Tutkimuksen aikataulu	Tavoitteenamme on toteuttaa haastattelut vuoden 2022 loppuun mennessä. Gradun valmistumisen tavoite sijoittuu maaliskuulle 2023.
Yliopiston rooli tutkimuksessa (vastuut, velvoitteet ja hyödyt jne.)	Haemme tutkimuslupaa, sillä tarkoituksenamme on haastatella pro gradu -tutkimukseemme [redacted] yliopistolla työskenteleviä opinto- ja uraohjaajia. [redacted] yliopistoa ei tulla mainitsemaan organisaationa aineiston keruun ja analysoinnin raportoinnissa tutkimukseen osallistuvien anonymiteetin varmistamiseksi.
Tutkimuksen rahoitus	ei rahoitusta

Liitteenä tutkimussuunnitelma.

Liitteenä tietosuojailmoitus.

Liitteenä riskien arviointi.

Liite 2. Teemahaastattelurunko

Taustatiedot

1. Koulutustausta
2. Tämänhetkinen työnimike
3. Työkokemus uraohjauksen tehtävissä (yksilö ja ryhmä)

Aloituis

4. Mitä ymmärrät uraohjauksella?
5. Mitä ymmärrät generalistialoilla? Entä professioaloilla?
6. Kerro uraohjauksesta omassa yliopistossasi.
7. Miten määrittelet yliopisto-opiskelijan ura- ja työllistymisvalmiudet / mitä ura- ja työllistymisvalmiudet tarkoittavat sinulle?

Tiedot ja taidot

8. Millaisia **uravalmiuksia** generalistialan opiskelijan on keskeistä saada yliopisto-opintojensa aikana?
9. Miten ohjaat generalistiopiskelijaa **tunnistamaan omia taitojaan?**
10. Miten ohjaat generalistiopiskelijaa **sanoittamaan omia taitojaan?**
11. Miten tuet generalistiopiskelijan tietoisuutta eri mahdollisuuksista työelämässä?
12. Miten ohjaat generalistiopiskelijaa valmistumisen jälkeisiin, osaamiseen liittyviin odotuksiin liittyvissä pohdintoissa?
13. Näkyykö työskentelyssäsi **työelämätrendit?** Miten?
14. Eroaako generalistialan ja professioalan opiskelijan uraohjaus toisistaan, kun puhutaan edellä mainituista taitoihin ja tietämykseen liittyvistä teemoista? Miten?

Suhteet ja verkostot

15. Miten **verkostot** näkyvät uraohjauksessa?
16. Millä keinoin autat generalistiopiskelijaa hahmottamaan hänen verkostojen ja suhteiden kokonaisuutta?
17. Miten ohjaat generalistiopiskelijaa työelämän kannalta tärkeiden **uusien suhteiden ja verkostojen** muodostamisessa?
18. Millä tavoin ohjaat generalistiopiskelijaa **tekemään itsensä näkyvämmäksi työmarkkinoilla?**
19. Miten tuet generalistiopiskelijaa tunnistamaan ihmiset, jotka voivat olla avuksi **etenemisessä työmarkkinoilla?**
20. Eroaako generalistialan ja professioalan opiskelijan uraohjaus toisistaan, kun puhutaan edellämmainituista sosiaaliseen toimintaympäristöön liittyvistä teemoista? Miten?

Yksilö suhteessa työympäristöihin

21. Miten autat generalistiopiskelijaa laajentamaan **käsitystä omista valinnanmahdollisuuksistaan** uraansa liittyen?

22. Keskustellaanko ohjauksessa siitä, millaista **vuorovaikutusta ja olemisen tapaa** organisaatiot odottavat työnhakijoiltaan ja työntekijöiltään?
23. Kuinka yksilön työelämään liittyvät **asenteet** nousevat uraohjauksessa esiin? Entä työelämän asenteet suhteessa yksilöön?
24. Kuinka **itsevarmuuteen** liittyviä teemoja käsitellään uraohjauksessa?
25. Eroaako generalistialan ja ammattialan opiskelijan uraohjaus toisistaan, kun puhutaan edellämmainituista teemoista? Miten?

Asiantuntijaksi kasvu

26. Miten ohjaat generalistiopiskelijaa kehittämään **käsitystä itsestä asiantuntijana**?
27. Miten ohjaat generalistiopiskelijaa tunnistamaan **arvojaan**?
28. Miten käsittelette ohjauksessa generalistiopiskelijan **menneitä kokemuksia** suhteessa omaan rakentuvaan asiantuntijuuteen?
29. Miten luotte ohjauksessa generalistiopiskelijän kuvaa siitä, millaiseksi asiantuntijaksi opiskelija haluaa **kasvaa ja kehittyä**?
30. Minkä koet tuottavan generalistiopiskelijälle **kilpailuetua** suhteessa vertaisiin?
31. Eroaako generalistialan ja ammattialan opiskelijan uraohjaus toisistaan, kun puhutaan asiantuntijaksi kasvusta ja kehittämisestä?

Minäpystyvyys

32. Miten ohjaat generalistiopiskelijaa etsimään **omaa suuntaa** työelämän muutoksessa?
33. Miten ohjaat generalistiopiskelijaa vahvistamaan **resilienssiä**?
34. Miten käsittelette ohjauksessa generalistiopiskelijän **uratavoitteita** ja niiden asettamista?
35. Millä tavoin ohjauksessa ilmenee generalistiopiskelijoiden **urapolkujen vaihtoehtoisuus**?
36. Miten tuet generalistiopiskelijaa hänelle toimivien **coping-keinojen** tunnistamisessa ja käyttämisessä?
37. Miten käsittelette ohjauksessa generalistiopiskelijän **odotuksia** työelämään liittyen?
38. Eroaako generalistialan ja ammattialan opiskelijan uraohjaus toisistaan, kun puhutaan edellämmainituista teemoista? Miten?

Lopetus

39. Millaisia ajatuksia case-tehtävä herätti?
40. Haluatko lisätä vielä jotain generalistiopiskelijoiden uraohjaukseen liittyen?

Kiitos haastattelusta!

Liite 3. Esimerkki aineiston teemoittelevasta sisällönanalyysistä: inhimillisen pääoman kehittymisen tukeminen uraohjauksessa

Pelkistetty ilmaus	Alateema	Yläteema	Pääoma	
Tietoisuus työelämästä ja ohjauskokemuksen kerryttäminen H6	Ohjaajan oman työelämä tietoisuuden ylläpito	Työelämä tietoisuuden lisääminen	Inhimillinen pääoma	
Uraohjaaja on ajan hermoilla ympäröivän maailman tapahtumista työelämään liittyen H6				
Ohjaaja pysyy kartalla ja hankkii tietoa työelämästä hyvän ohjauksen mahdollistamiseksi H1				
Oman teoriataustan hyödyntäminen ura- ja työllistymisvalmiuksien tukemisessa H1				
ohjaajan osaamisen kehittäminen koulutuksilla H2				
Työmarkkinatietouden kasvattaminen H4	Opiskelijan työelämä tietoisuuden lisääminen			
Töissä.fi-sivu apuna ohjauskeskusteluissa H4				
Google apuna tiedonhaussa H4				
Opiskelijan työelämä tietoisuuden kartoittaminen H6				
Unelmaduuni-/informaatiohaastattelutehtävä työelämä tietoisuuden kerryttämiseksi H1				
Datan avulla sen osoittaminen, että työelämä ei muutu niin nopeasti kuin oletetaan H4				
työelämän vaatimusten tunnistaminen H2				
työnhakutaitojen tukeminen H5				
tiedonjakaminen eri sektorien mahdollisuuksista H6				
Rohkaisu itsenäiseen piilotyöpaikkahakuun H6				
Data apuna työelämää koskevien lukujen paljastamisessa ja uskomusten purkamisessa H4				
Faktojen käyttäminen apuna asioista puhuttaessa (töissä.fi) H4				
Osaamistarpeiden suhteuttaminen omiin tavoitteisiin H6				Osaamisen olennaisuus
Oman osaamisen tason hahmottaminen suhteessa omaan tavoitteeseen H6				
LinkedIn-profiilin hyödyntäminen keskustelu viestintäalan näkökulmasta H6				
Tietyn alan kannalta hyödyllisten opintojen tunnistaminen ja peilaaminen opiskelijan kiinnostuksiin H4				
oleellisen osaamisen tunnistamisen ja sanoittamisen tukeminen H2				
Tarvittavan osaamisen tunnistaminen ja kurssivaihtojen tekeminen työllistymisen näkökulmasta H5				
Opiskelijan löytämän kurssin peilaaminen hyödynäkökulmasta työelämään H4				
tarvittavat taidot (suunnittelu, päätöksenteko, verkostoituminen) työmarkkinoille pääsemiseksi H2				
eri osaamisen hahmottaminen (tekniset vs. sosiaaliset) H2	Osaamisen laatu ja kokonaisuus	Osaamisen tunnistamisessa ja sanoittamisessa tukeminen		
Osaamisen "laadun" tunnistaminen H4				
siirrettävien taitojen kehittäminen generalisteilla keskiössä H2				
työllistymisvalmiudet tarvittavaa teknistä osaamista (työnhaku, verkostot, toiminta) H2				
eri osaamisen muodostavan kokonaisuuden hahmottaminen H5				
harrastukset osana osaamisipalettia H5				
Omien vahvuuksien tunnistaminen harrastusten kautta H6				
osaamisen kerryttäminen opintojen ulkopuolella H5				

Osaamisen kartoittaminen opintojen ulkopuolisista aktiviteeteista H4	Osaamiseen liittyvien näkökulmien laajentaminen		
Opiskelijan ajatusten laajentaminen omasta osaamisesta harrastusten ja kokemusten kautta H5			
Ajattelumaailman laajentaminen ehdotuksien avulla H3			
Sanoittamalla peilataan huhupuheita faktatietoon H4			
Opiskelijan oivalluttaminen pohtimaan, millä erikentillä hän on nähnyt tehtävän kirjoittamista H4			
Osaamisen punaisen langan rakentuminen ja sanoittaminen myös oman pääaineen ulkopuolelta H4			
Osaamisen kartoitus ja sen laajentaminen yksilöohjauksessa H2			
Ohjaaja apuna osaamisen soveltamisen pohtimisessa H2			
Opintojen aikaisten mielekkäimpien asioiden tunnistaminen H4			
Sanoittaminen, että kiinnostuksen kohteissaan opiskelija on usein myös aika hyvä H4			
”omasta osaamisesta kertominen on prosessi ja tavallaan niinku sitä voi harjoitella ja sitä pystyy oppimaan ja siinä pystyy tulemaan paremmaksi” - osaamisesta kertomisen harjoittelun tukeminen H3			

Liite 4. Harjoituksia ura- ja työllistymispääomien kehittämisen tueksi

